

Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) v ISCED 1

Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie
26. november 2012

Bratislava 2012

Zborník bol financovaný
Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR
v rámci projektu experimentálneho overovania
Didaktická efektívnosť metódy CLIL
na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov.

Vydavateľ:	Štátny pedagogický ústav Bratislava ISBN 978-80-8118-110-8
Editori:	doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD., Dipl. Ing. Beata Menzlová, PaedDr. Jana Luprichová
Vedeckí garanti:	doc. PaedDr. Viliam Kratochvíl, PhD., <i>riaditeľ ŠPÚ Bratislava</i> doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD., <i>PF UKF Nitra</i>
Medzinárodný vedecký výbor:	PhDr. Katarína Vaškaninová, <i>námestníčka riaditeľa ŠPÚ</i> PaedDr. Katarína Bockaničová PhD., <i>vedúca odd. pre cudzie jazyky</i> Prof. Gerlinde Egger, <i>Innsbruck, Rakúsko</i> PaedDr. Jana Luprichová, <i>PF UKF Nitra</i>
Odborný a organizačný garant:	Dipl. Ing. Beata Menzlová
Organizačný výbor:	PhDr. Denisa Ďuranová, Mgr. Barbora Tancerová, Silvia Seňanová, Kristína Ulehlová, Janka Holešová
Recenzenti:	Mgr. Michal Dvorecký, PhD. Mgr. Ivana Žemberová, PhD.
Technická úprava:	Miloš Luprich
Jazyková úprava:	Mgr. Monika Maroszová
Ilustrácie:	Peter Stankovič
Vydanie:	Prvé

Obsah

Úvod	5
Program konferencie	7

Príspevky

Beata Menzlová

Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) na 1. stupni základnej školy	13
---	----

Eva Farkašová

Vyhodnotenie výsledkov testovania v 4. ročníku: psychologické aspekty	61
---	----

Silvia Pokrivčáková

Súčasný trendy vo výskume metodiky CLIL	67
---	----

Eudmila Hurajová

CLIL hodiny matematiky	75
------------------------------	----

Jana Luprichová

Aplikácia vizuálnych prostriedkov v rámci CLIL hodín	85
--	----

Gerlinde Egger

Lernen in zwei Sprachen (CLIL) in einer multikulturellen österreichischen Volksschule. 6 Jahre Schulversuch, ein Comenius Regio-Projekt und viele praktische Anregungen	93
---	----

Príklady dobrej praxe

Ivana Dorotová:

CLIL – Use of the poster „Hansel and Gretel“ in natural science in second and third grade	115
--	-----

Zuzana Lászlóová:

Číslo do 6.	117
------------------	-----

Mária Moravčíková, Zuzana Smetanová, Viera Gunišová:

Farebná jar s CLILom	119
----------------------------	-----

Zuzana Trojčáková:

Ročné obdobia	123
---------------------	-----

Zuzana Veréczyová:

Jednoduché stroje	129
-------------------------	-----

Profily základných škôl zúčastnených na projekte experimentálneho overovania

Súkromná základná škola, Oravská cesta 11, Žilina	133
Základná škola, Rajčianska ulica č.3, Bratislava.....	136
Základná škola s materskou školou, Odborárska 2, Bratislava.....	138
Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen	139
Súkromná základná škola, Starozagorská 8, Košice	141
Základná škola s materskou školou, Chmeľnica 58	144
Základná škola, Polianska 1, Košice	145
Základná škola s materskou školou, Za Kasárňou 2, Bratislava	147
Súkromná základná škola Wonderschool, Bilíková 34, Bratislava	149
Základná škola SSV, Skuteckého 8, Banská Bystrica	150
Evanjelická základná škola Jura Janošku, Komenského 10, Liptovský Mikuláš	152
Základná škola, Hradná 22, Nové Zámky	155
Základná škola, Martinská 20, Žilina	157
Základná škola, Hlboká 4, Bratislava	158

Úvod

Jednou z prioritných požiadaviek pri uplatnení sa jedinca v dnešnej spoločnosti je znalosť cudzích jazykov. Aktívne ovládanie cudzieho jazyka prispieva k formovaniu osobnosti moderného občana, podporuje mobilitu v európskom vzdelávacom priestore a zvyšuje šance jednotlivca na trhu práce. V záujme kvalitnej prípravy žiakov na budúce štúdium a povolanie je nevyhnutné venovať pozornosť čo najefektívnejšiemu vyučovaniu jazykov v školách, čo si vyžaduje hľadanie nových foriem a metód.

Jednou z takýchto nových metód je metóda CLIL - Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (Content and Language Integrated Learning – CLIL), ktorá sa vo svete objavila v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Jej podstatou je integrovanie vyučovania cudzieho jazyka do vyučovania predmetu. Na rozdiel od hodiny cudzieho jazyka, kde sa žiaci prednostne zameriavajú na dosahovanie jazykových kompetencií, na hodinách CLIL je podstatné získanie vedomostí z predmetu (matematika, prírodoveda, fyzika...), rozvoj vedomostí a spôsobilostí z cudzieho jazyka je pridanou hodnotou.

Na Slovensku sa metodika CLIL objavila po roku 2000 z iniciatívy samotných učiteľov. V rokoch 2008 – 2012 prebiehal pod gesciou ŠPÚ projekt experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov. V rámci projektu tím riešiteľov uskutočnil mnoho rôznorodých aktivít, ktoré boli zamerané predovšetkým na učiteľov a žiakov. Mali za cieľ oboznámiť učiteľov s inovatívnou metodikou vyučovania cudzích jazykov po teoretickej i praktickej stránke, sledovať ich prácu a výsledky, umožniť im aktívne participovať na seminároch a workshopoch, na ktorých si nielen rozširovali svoje poznatky, ale tiež odovzdávali skúsenosti ostatným účastníkom.

Predkladaný zborník obsahuje príspevky z medzinárodnej konferencie Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) v ISCED 1, ktorá sa uskutočnila 26. novembra 2012 v Bratislave. Cieľom konferencie bolo zhodnotiť štyri roky experimentálneho overovania a oboznámiť odbornú verejnosť s jeho závermi a tiež načrtnúť vízie do budúcnosti.

Zúčastnilo sa jej takmer sto účastníkov z radov pedagógov zo škôl zapojených do experimentálneho overovania, odborníkov z vysokých škôl, metodicko-pedagogických centier, ŠPÚ a tiež hosť zo zahraničia. Prvá časť konferencie bola venovaná plenárnym vystúpeniam, v druhej časti sa účastníci na workshopoch oboznámili s priebehom CLIL hodín.

Zborník tiež obsahuje profily základných škôl, ktoré boli zapojené do projektu experimentálneho overovania.

Program medzinárodnej vedeckej konferencie

Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) v ISCED 1 • 26. november 2012

Ústav vzdelávania a služieb Bárdošova 33, 833 12 Bratislava

Otvorenie medzinárodnej vedeckej konferencie

- Príhovor námestníčky riaditeľa ŠPÚ (PhDr. Katarína Vaškaninová)
- Príhovor zástupcu Ministerstva školstva, vedy výskumu a športu SR (Mgr. Ingrid Kováčová)

Plenárne vystúpenia

Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) na 1. stupni základnej školy. (Beata Menzlová, ŠPÚ, Bratislava)

Záverčné vyhodnotenie projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov, ktorý realizoval ŠPÚ v spolupráci s PF UKF v Nitre a VÚDPaP v Bratislave na 1. stupni ZŠ. Počas tohto obdobia sa do projektu postupne zapojilo 20 základných škôl, z toho 13 základných škôl vyučovalo s anglickým jazykom a 7 základných škôl s nemeckým jazykom.

Vyhodnotenie výsledkov testovania v 4. ročníku – psychologický aspekt. (Eva Farkašová, VÚDPaP, Bratislava)

Sledovanie postupu vo vyučovaní s využívaním metódy CLIL prostredníctvom testovania žiakov psychologickými metodikami. Prezentácia niektorých výsledkov z dvoch časovo odlišných etáp.

Metodika CLIL a výskum. (Silvia Pokrivčáková, UKF, Nitra)

Porovnávací meta-analýza štúdií, ktoré boli publikované ako výsledky empirických výskumov aplikovania metodiky CLIL v medzinárodných vedeckých časopisoch v období posledného desaťročia.

CLIL in der Praxis an einer österreichischen Volksschule. Theorie und Praxis.

(Gerlinde Egger, Innsbruck) - in der deutschen Sprache

Sieben Jahre CLIL in einer Volksschule in Innsbruck. An einem benachteiligten Schulstandort dient Englisch als Brückensprache und ist drei bis fünf Wochenstunden Unterrichts- und Kommunikationssprache. Die Ergebnisse sprechen für sich, kurze Unterrichtsfilme veranschaulichen die Methode. Virtuelle Native Speaker LehrerInnen, virtuelle Klassengemeinschaften, mehrsprachige und multimediale Schulbibliothek bieten kostengünstige Unterstützung und Motivation.

CLIL v praxi na jednej rakúskej škole: Teória a prax.**(Gerlinde Egger, Innsbruck) - v nemeckom jazyku**

Šesť rokov CLIL na základnej škole v Innsbrucku. V škole v znevýhodnenom prostredí slúži angličtina ako jazyk, ktorý spája. Tri až päť hodín v týždni je vyučovacím jazykom a jazykom komunikácie. Metódu ilustrujú krátke náučné filmy. Virtuálni učiteľia – rodení hovoriaci, virtuálne triedne kolektívy, viacjazyčná a multimediálna školská knižnica ponúkajú cenovo výhodnú podporu a motiváciu.

Skúsenosti s CLIL v prostredí ZŠ**(Jozef Sopoliga, Evanjelická základná škola, Martin)**

Praktické skúsenosti, výhody a úskalia zavádzania CLIL do vyučovania. Výsledky z projektu Inovácia vzdelávacieho programu školy založeného na metóde CLIL.

Workshop A**Gramatika na CLIL hodinách – áno či nie?****(Danica Gondová, Žilinská univerzita, Žilina)**

Na CLIL hodinách sa pozornosť žiakov sústreďuje predovšetkým na obsah, nie na jazykové prostriedky, ktoré žiaci potrebujú na to, aby dokázali obsah vyjadriť. Preto sa pri vyučovaní gramatiky pozornosť žiakov orientuje na význam gramatických štruktúr (jazykové funkcie) a ich automatizáciu, a nie na tvorbu rôznych gramatických štruktúr a na jazykovú presnosť. Cieľom workshopu je priblížiť učiteľom CLILu význam jazykových funkcií pri plánovaní CLIL hodín.

Prínos metodiky CLIL na rozvoj anglickej slovnej zásoby**cez predmet matematika. (Katarína Balková, ZŠ Oravská, Žilina)**

Postupné rozširovanie slovnej zásoby v anglickom jazyku na prvom stupni v predmete matematika. Používanie pojmov preberaných v jednotlivých ročníkoch na predmete matematika. Praktické ukážky príprav z hodín matematiky v ročníkoch 1. – 4. Vlastné skúsenosti z používania CLILu na matematike.

Adapting math word problems for an elementary CLIL program.**(Matej Kubeš, Comenius University, Bratislava, Galileo School, Bratislava) – in English**

The workshop will focus on the CLIL teacher preparation for using word problems in an upper elementary math class. It will explore the practical application of Coyle's 4Cs

Framework in this particular context. Math word problems, coming from a variety of sources will be analyzed from different angles; the content, cognition, culture, communication, and context. Attention will be paid to the provision of appropriate scaffolding based on the learners' needs. Pros and cons of the different sources of word problems will be analyzed.

Adaptácia slovných úloh pre aplikáciu CLIL-u v matematike v primárnom vzdelávaní. (Matej Kubeš, Pedagogická fakulta UK, Bratislava, Galileo School, Bratislava) - v anglickom jazyku

Workshop sa zameria na fázu prípravy učiteľa na používanie slovných úloh na CLIL hodinách matematiky vo vyšších ročníkoch primárneho vzdelávania. Na ukážkach slovných úloh pochádzajúcich z rôznych zdrojov (americká učebnica matematiky, britská učebnica matematiky určená pre CLIL školy, slovenská učebnica matematiky, internetové zdroje, vlastná tvorba učiteľa) budeme ilustrovať postup pri analýze a adaptácii týchto zdrojov pre účely CLIL hodín matematiky na Slovensku s pracovným jazykom anglickým. Na analýzu slovných úloh použijeme Rámec 4C, ktorý učivo analyzuje z pohľadu obsahu, kognitívnej náročnosti, kultúrneho pozadia, jazykových aspektov a vzdelávacieho kontextu danej školy.

Workshop B

CLIL hodina matematiky (Ľudmila Hurajová, škola SMILE, Trnava)

Workshop bude zameraný na praktické ukážky aktivít počas hodiny matematiky s aplikovaním metodiky CLIL. Praktické ukážky budú vychádzať zo základných princípov metodiky CLIL, ktoré budú prezentované v zážitkovom učení. Učiteľia získajú prehľad, na čo dbať pri príprave či už metodického alebo pracovného listu. Prezentované budú aj rôzne zdroje na tvorbu učebných materiálov pre žiakov na hodiny matematiky.

Využívanie vizuálnych prostriedkov na CLIL hodine (Jana Luprichová, UKF, Nitra)

Praktické riešenie používania obrázkov v rámci hodiny CLIL a ich prispôbenie rôznym témam a úrovniam žiakov.

Praktické ukážky zo škôl

Otvorená hodina prírodovedy. Metodický postup vyučovania metódou CLIL v 1. ročníku na tému Od kvetu k plodu. (Ján Hrabovszki, Viera Porubská, ZŠ Hradná, Nové Zámky)

Využívanie CLIL na prvom stupni ZŠ. (Zuzana Kukuricašová, ZŠ Starozagorská, Košice)

Videonahrávka dramatizácie rozprávky Vlk a kozliatka s komentárom (Andrea Vraštiaková, ZŠ Zvolen)

PRÍSPEVKY

Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) na 1. stupni základnej školy.

Beata Menzlová

Anotácia:

Príspevok prináša záverečné hodnotenie projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov, ktorý realizoval ŠPÚ v spolupráci s Pedagogickou fakultou UKF v Nitre a Výskumným ústavom detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave.

Kľúčové slová:

CLIL, cudzí jazyk, experimentálne overovanie, mladší žiaci, základné školy

Základné školy, často pod nátlakom rodičov, začínajú s výučbou prvého cudzieho jazyka už v prvom ročníku. Nemožno jednoznačne povedať, že takýto skorý začiatok cudzojazyčnej výučby vždy a za každých okolností prináša výhody v porovnaní s neskorším začiatkom, resp. v porovnaní s výučbou začínajúcou vo vyšších ročníkoch. Štúdie poukazujú na to, že pre starších žiakov v základnej škole nie je problém postupovať rýchlejšim tempom (naučia sa viac za kratší čas), než dokážu mladší. Zapamätávanie u starších žiakov je podporované využívaním viacerých vstupných kanálov (nielen počutý text, ale aj jeho písaná forma), používaním logických postupov pri usporiadaní, členení a spájaní jednotlivých prvkov (niektorým učebným typom žiakov pomáha postup, keď si môžu vytvárať logické vzťahy medzi prvkami alebo uplatniť mnemotechnické pomôcky). Výsledky cudzojazyčnej výučby v primárnom vzdelávaní v porovnaní s výučbou s neskorším začiatkom sa nedajú kvantitatívne merať. Skúsenosti z praxe na prvom stupni základnej školy však ukazujú, že pozitívna motivácia, radosť a chuť z učenia sa cudzieho jazyka sú pevným základom pre učenie sa vo vyšších ročníkoch.

Cudzojazyčná výučba v primárnom vzdelávaní zohľadňuje špecifiká žiakov mladšieho školského veku. Využíva hravosť, zvedavosť a ohotu rozprávať a objavovať niečo nové. Žiaci si hravou formou veľmi rýchlo a jednoducho zapamätávajú jazykové štruktúry a slovnú zásobu, ktoré používajú alebo imitujú v určitom kontexte a v rámci konkrétnej činnosti. Učenie má názorno-činnostný charakter a využíva názorné učebné pomôcky s možnosťou variabilných aktivít. Zapájanie viacerých zmyslových vnemov pri osvojení si učiva podporuje kvalitnejší proces zapamätávania a dlhodobšie uchovanie vedomostí a zručností. Ďalším predpokladom kvalitnej cudzojazyčnej výučby na prvom stupni je systematické opakovanie. V rámci školského vzdelávacieho procesu majú základné školy však k dispozícii často len 1 - 2 vyučovacie hodiny. Z uvedeného dôvodu hľadajú učitelia iné formy, ako posilniť vyučovanie cudzieho jazyka bez navýšenia počtu hodín. Jednou z možností je zavedenie metodiky CLIL (Content and Language Integrated Learning), ktorá využíva cudzojazyčné prvky aj pri výučbe iných, nejazykových predmetov (napr. prírodoveda, matematika, výchovné predmety). Pojem CLIL má rôzne preklady, ale najvýstižnejší je Integrované vyučovanie cudzieho jazyka a odborných predmetov. V tomto názve je vyjadrená podstata tejto formy vyučovania. Obsahy

na hodinách všeobecno-vzdelávacích predmetov sú čiastočne prezentované a precvičované v cudzom jazyku. Cudzí jazyk má inú funkciu ako na hodinách cudzieho jazyka, cudzí jazyk slúži ako médium na sprostredkovanie a porozumenie.

Hlavnou motiváciou pre realizáciu projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov, ktorý bol schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR pod číslom CD-2008-9077 na obdobie od septembra 2008 do decembra 2012, bol rastúci záujem slovenských škôl o uplatňovanie metodiky CLIL hneď od prvého ročníka základných škôl.

Záverečné vyhodnotenie experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov

Primárne ciele experimentálneho overovania metódy CLIL na prvom stupni základnej školy boli:

1. potreba objektívne a komplexne overiť novú metodiku a jej dopady na pedagogickú prax a učebné výsledky mladších žiakov;
2. overiť vhodné spôsoby aplikácie metodiky CLIL do nejazykových vyučovacích predmetov, ktoré rešpektujú psychologické špecifiká žiakov mladšieho školského veku a zároveň sú v súlade s obsahom vzdelávania vymedzeným v štátnom vzdelávacom programe;
3. overiť vplyv metodiky CLIL na vzdelávacie výsledky žiakov v cudzom jazyku;
4. sledovať vplyv metodiky CLIL na postoje žiakov k cudzím jazykom;
5. priamo v pedagogickej praxi odhaliť prípadné slabé stránky metodiky CLIL;
6. formulovať súbor odporúčaní pre slovenskú odbornú verejnosť a pedagogickú prax.

Sekundárnym cieľom bolo sledovať vplyv metodiky CLIL na vzdelávacie výsledky žiakov v nejazykových predmetoch, v rámci ktorých sa metodika CLIL aplikovala.

Do experimentálneho overovania počas štvorročného trvania sa postupne zapojilo 20 základných škôl, z toho 13 základných škôl vyučovalo s anglickým jazykom a 7 základných škôl s nemeckým jazykom (*viď Príloha 1*).

Charakteristika výskumného súboru

Na záverečnom zbieraní výskumných dát participovalo celkovo 12 základných škôl, ktoré boli od začiatku zapojené do experimentálneho overovania. Základné školy mali rovnaký počet hodín cudzieho jazyka v experimentálnych, ako aj v kontrolných skupinách. Počet hodín cudzieho jazyka určovali jednotlivé základné školy podľa svojich podmienok v rámci svojho školského vzdelávacieho programu.

Do testovania boli zapojené:

- Súkromná základná škola, Oravská cesta 11, Žilina;
- Základná škola, Rajčianska ulica č.3, Bratislava;
- Evanjelická základná škola, M. R. Štefánika 17, Martin;
- Základná škola s materskou školou, Odborárska 2, Bratislava;
- Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen;

- Súkromná základná škola, Starozagorská 8, Košice;
- Základná škola s materskou školou, Chmeľnica 58;
- Základná škola SSV, Skuteckého 8, Banská Bystrica;
- Evanjelická základná škola Jura Janošku, Komenského 10, Liptovský Mikuláš;
- Základná škola, Hradná 22, Nové Zámky;
- Základná škola, Polianska 1, Košice;
- Základná a materská škola, Za Kasárňou 2, Bratislava.

Testovanie

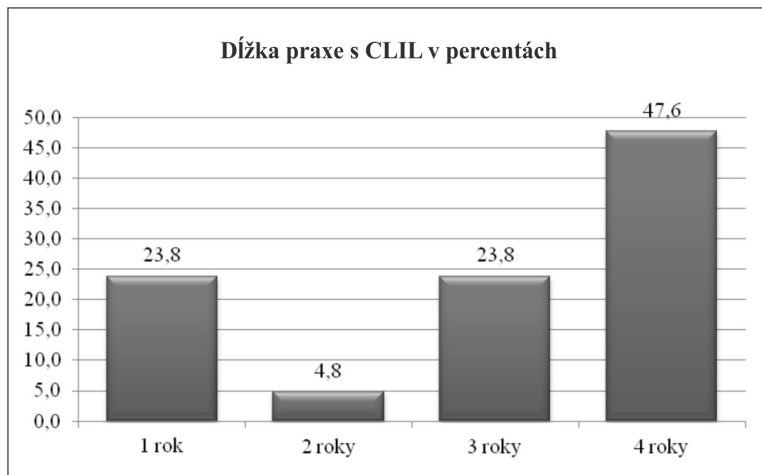
Žiaci boli testovaní v druhom a štvrtom ročníku. V druhom ročníku z cudzieho jazyka a vo štvrtom ročníku z cudzieho jazyka, matematiky a prírodovedy. Testovanie sa uskutočnilo len na tých základných školách, ktoré boli od začiatku zapojené do experimentálneho overovania. Celkový počet testovaných žiakov 4. ročníka bol 361. Experimentálnu skupinu (žiaci v triedach, v ktorých sa uplatňovala metodika CLIL) tvorilo 236 žiakov. Zvyšných 125 žiakov z tried, ktorých vyučovanie prebieha bez metodiky CLIL, tvorilo kontrolnú skupinu. Rozdiel v počte bol spôsobený tým, že niektoré školy mali v ročníku len po jednej triede. V kontrolných skupinách tiež viac žiakov chýbalo kvôli chorobe.

Dotazníky pre učiteľov

Kým v predchádzajúcom školskom roku boli realizované tri typy dotazníkov: dotazník pre triednych učiteľov, dotazník pre učiteľov cudzích jazykov a dotazník pre manažment školy, v záverečnom roku experimentálneho overovania bol administrovaný jednotný dotazník pre učiteľov zapojených do aplikácie metodiky CLIL. Dotazník sa distribuoval výlučne do škôl, ktoré boli zaradené do experimentálneho overovania Didaktickej efektívnosti metodiky CLIL na 1. stupni základných škôl. Distribuovaných bolo celkovo 21 dotazníkov a ich návratnosť bola 100%.

Priemerná dĺžka pedagogickej praxe oslovených učiteľov bola 9,6 roka, pričom metodiku CLIL aplikujú v priemere necelé 3 roky (konkrétne 2,9). V nasledujúcom grafe prezentujeme pomer počtu rokov aplikovania metodiky CLIL a počtom učiteľov.

Graf 1: Dĺžka praxe s CLIL u učiteľov 1. stupňa ZŠ

Z uvedeného vyplýva, že takmer 50% učiteľov integruje metodiku CLIL štyri roky, ďalších 24% učiteľov integruje jeden rok a rovnaké zastúpenie, 24% učiteľov, tri roky. Necelých 5% učiteľov aplikuje CLIL dva roky.

Výskumné metódy

Testovanie

V poslednom roku riešenia projektu sa realizovalo záverečné testovanie žiakov 4. ročníka základných škôl v mesiaci jún 2012. Žiaci experimentálnych tried (s implementovaním metodiky CLIL na vybraných neязыkových predmetoch – matematika a prírodoveda) ako aj žiaci kontrolných tried (výučba prebiehala tradičných spôsobom) boli testovaní z cudzieho jazyka – anglický a nemecký jazyk. Neštandardizované didaktické testy (Príloha č. 2 – test z anglického jazyka, test z nemeckého jazyka) boli zostavené na základe úrovne A1, zadaných v Štátnom vzdelávacom programe. Testy pozostávali celkovo z ôsmich úloh, ktoré boli rozdelené a zostavené takto:

a) Počúvanie s porozumením

1. úloha pozostáva celkovo z piatich čiastkových zadaní. Žiaci mali za úlohu počúvať otázky a krížikom označiť jeden správny obrázok z celkovo troch ponúknutých. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 5.
2. úloha obsahovala celkovo šesť obrázkov. Žiaci počúvali krátke texty, na základe ktorých si vybrali správny obrázok a poradie označili číslom od 1 – 6, ktoré zapísali do štvorčeka pod každým obrázkom. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 6.

b) Slovná zásoba

3. úloha obsahovala celkovo päť čiastkových zadaní. V každom zadaní sa nachádzala otázka alebo neukončená veta. Úlohou žiakov bolo prečítať si otázku/vetu a zakrúžkovať jednu z troch ponúknutých odpovedí. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 6.
4. v úlohe sa nachádzali čísla (desiatková, stovková a tisícová sústava) v numerickej forme na jednej strane a v slovnej forme na strane druhej. Úlohou žiakov bolo spojiť jednotlivé čísla zoradené pod sebou v jednom stĺpci so správnym slovným vyjadrením čísla uvedených v druhom stĺpci. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 6.
5. v úlohe bola vyobrazená potravinová pyramída, ktorá bola rozdelená do piatich častí, pričom každá časť mala vopred určený druh a počet potravín, ktoré mali žiaci za úlohu vpisovať. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 14.
6. úloha pozostávala zo súvislého textu, v ktorom bolo sedem slov nahradených obrázkami a úlohou žiakov bolo vpísať pred jednotlivé obrázky slová, ktoré boli vyjadrené v obrázkoch. V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 7.

c) Čítanie s porozumením

Úloha obsahovala krátky text. Za textom boli 4 otázky. Pod každou otázkou boli ponúknuté 3 odpovede, pričom len jedna bola správna. Úlohou žiakov bolo prečítať si text, následne otázky za textom a zakrúžkovať správnu odpoveď (A, B alebo C). V danej úlohe mohli žiaci dosiahnuť maximálny počet bodov 4.

d) Písanie krátkeho príbehu

Žiaci mali za úlohu opísať obrázok, ktorý sa nachádzal pod zadaním s tým, že mali napísať cca 8 – 10 viet. V danej úlohe bol maximálny počet bodov otvorený. Za každú správnu vetu boli pridelené 2 body.

Dotazníky pre učiteľov

Už v školskom roku 2010/2011 boli zaslané na všetky experimentálne školy dotazníky pre triednych učiteľov, pre učiteľov cudzích jazykov a manažmenty škôl. Cieľom bolo zistiť názory na aktuálnu situáciu na školách v priebehu experimentálneho overovania z hľadiska všetkých troch zainteresovaných skupín. V poslednom roku experimentálneho overovania sme administrovali jednotný dotazník pre učiteľov.

Neštandardizovaný dotazník pozostával z celkovo 13 otázok zameraných na krátke informácie ohľadom učiteľovej praxe. Dotazník tvorilo 9 zatvorených položiek, 2 otvorené otázky a 2 položky so škálovaním.

Dotazníky boli administrované v júni 2012.

Analýza získaných údajov

Výsledky záverečného testovania

Získané výsledky záverečného testovania boli štatisticky spracované a vyhodnotené s využitím t-testu pre dva nezávislé výbery. Cieľom t-testu bolo overiť hypotézy stanovené v projekte experimentálneho overovania a zároveň zistiť, či existuje signifikantný rozdiel vo vzdelávacích výsledkoch u oboch premenných.

Tab. 2: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v cudzích jazykoch

	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
CJu1	experimentálna	236	0	5	3,85	1,26	8,198	<0,001
	kontrolná	125	0	5	2,50	1,83		
CJu2	experimentálna	236	0	6	5,29	1,45	7,489	<0,001
	kontrolná	125	0	6	3,78	2,38		
CJu3	experimentálna	236	0	6	3,87	1,82	9,886	<0,001
	kontrolná	125	0	6	1,91	1,74		
CJu4	experimentálna	236	0	6	5,44	1,37	7,351	<0,001
	kontrolná	125	0	6	3,92	2,56		
CJu5	experimentálna	236	0	14	9,63	3,70	10,435	<0,001
	kontrolná	125	0	14	5,06	4,42		
CJu6	experimentálna	236	0	7	4,24	2,14	8,984	<0,001
	kontrolná	125	0	7	2,10	2,17		
CJu7	experimentálna	236	0	4	2,94	1,20	7,326	<0,001
	kontrolná	125	0	4	1,86	1,53		
CJu8	experimentálna	236	0	21	5,57	3,86	9,328	<0,001
	kontrolná	125	0	9	2,03	2,42		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer, *p* = významnosť

Hodnota „p“ označuje významnosť rozdielov u oboch premenných. Všetky namerané hodnoty, ktoré dosahujú úroveň $p < 0,05$ sú štatisticky významné. Čím je hodnota *p* nižšia, tým je väčší rozdiel v dosiahnutých výsledkoch medzi oboma skupinami. V tabuľke č. 2 sú všetky výsledky úloh (CJu1 – CJu8) z cudzieho jazyka (anglického a nemeckého) medzi skupinami vysoko signifikantné ($p < 0,001$).

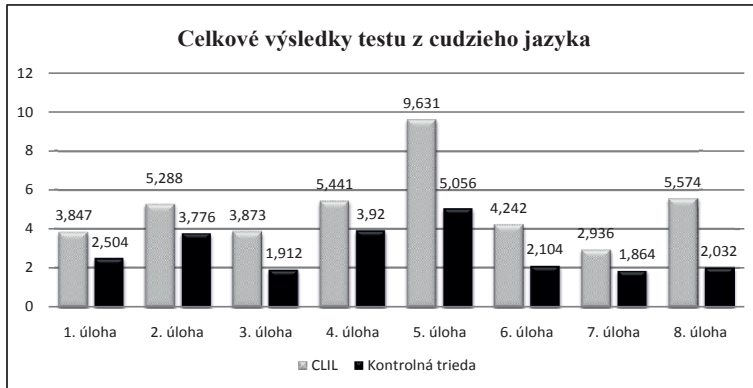
Najmarkantnejšie rozdiely sú v úlohách č. 3, 5 a 8, pričom najväčší rozdiel v dosiahnutých výsledkoch sme zaznamenali v úlohe č. 5, kde žiaci mali doplniť potravinovú pyramídu.

Domnievame sa, že rozdielnosť v dosiahnutých výsledkoch súvisí s implementovaním metodiky CLIL do neязыkových predmetov, nakoľko slovná zásoba použitá v danom teste je frekventovanejšie aplikovaná nielen na štandardných hodinách cudzích jazykov, ale aj v rámci neязыkových predmetov s aplikovaním metodiky CLIL, kde sa

slovná zásoba nielen viac precvičuje, ale je aj bohatšia o novú slovnú zásobu, ktorá nie je súčasťou učebníc cudzích jazykov.

Pre lepšiu ilustráciu celkové dosiahnuté výsledky testovania cudzieho jazyka uvádzame aj v grafe 2.

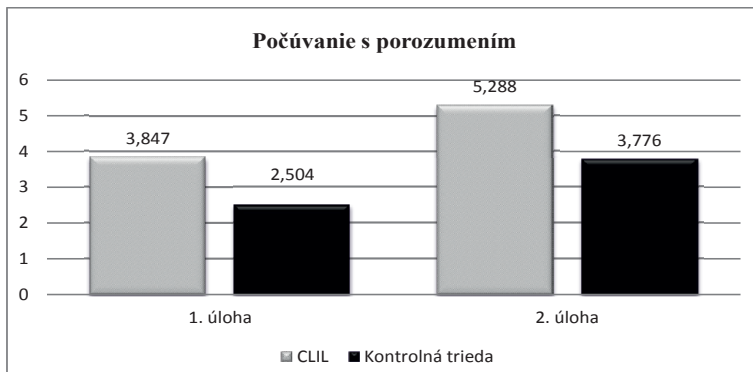
Graf 2: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v cudzích jazykoch

Úlohou testovania žiakov v cudzích jazykoch bolo zistiť vzdelávacie výsledky v jednotlivých komunikačných spôsobilostiach – počúvanie s porozumením, čítanie s porozumením, hovorenie a písanie. Výsledky neštandardizovaného didaktického testu, ktorý zisťoval uvedené komunikačné spôsobilosti, sú uvedené v grafoch č. 3, 4, 5 a 6.

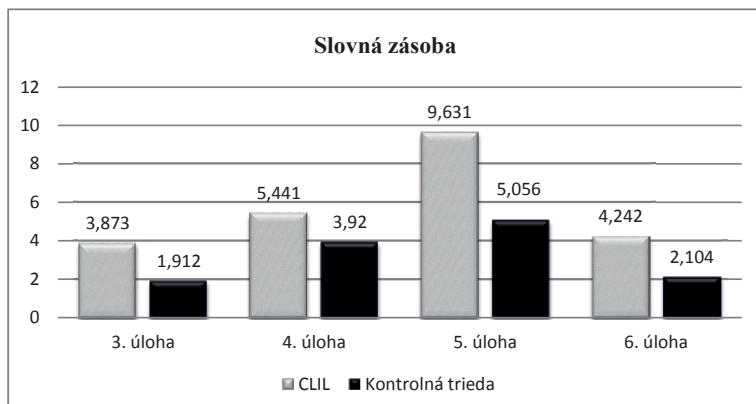
Ako sme už uviedli vyššie, prvé dve úlohy boli zamerané na zisťovanie spôsobilostí žiakov v počúvaní a porozumení textu. Tabuľka 2 ukazuje signifikantný rozdiel v dosiahnutých výsledkoch ($p < 0,001$) a uvedený graf dokumentuje, že v úlohe č. 1., kde žiaci mohli dosiahnuť najvyšší počet bodov 5 a v úlohe č. 2. najvyšší možný počet dosiahnutých bodov 6, sú výsledky experimentálnej skupiny výrazne vyššie ako v kontrolnej skupine.

Graf 3: Celkové dosiahnuté výsledky v spôsobilosti počúvanie s porozumením

Úlohy 3. až 6. sa týkali slovnjej zásoby. Aj tu vo všetkých štyroch úlohách dosiahla experimentálna skupina významne vyššie bodovanie ako kontrolná skupina.

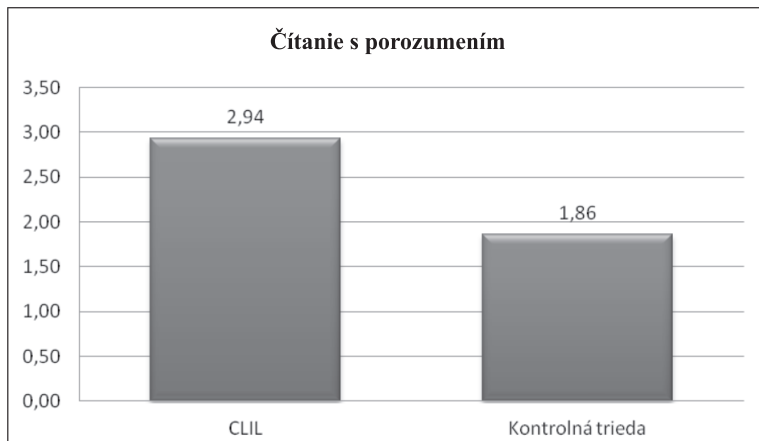
Graf 4: Celkové dosiahnuté výsledky v slovnjej zásobe

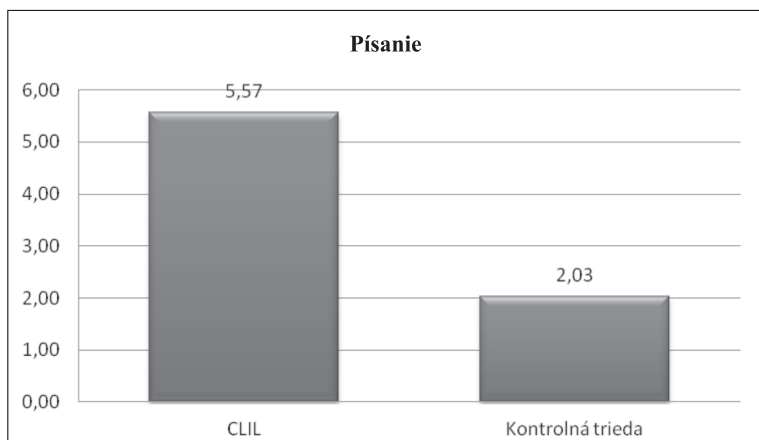
Ako sme už uviedli, úlohy č. 3 a 5 patria k tým, kde žiaci v experimentálnej skupine dosiahli najvyššie rozdiely v porovnaní s kontrolnou skupinou. Ide o rozšírenú slovnú zásobu, ktorú si žiaci experimentálnych tried obohacujú najmä na hodinách neязыkových predmetov, v rámci ktorých majú aplikovaný cudzí jazyk.

Nasledujúce dva grafy dokumentujú, že žiaci v experimentálnych triedach majú lepšie spôsobilosti v čítaní textu s porozumením, ako aj v písaní súvislého textu. V poslednom spomenutom grafe sú rozdiely medzi skupinami taktiež výrazné, nakoľko žiaci, ktorí sa učia pomocou metodiky CLIL, majú viac príležitostí uplatniť osvojenú slovnú zásobu v praxi, pretože na neязыkových predmetoch, kde využívajú metodiku CLIL, pracujú na rôznych projektoch, v rámci ktorých svoje výsledky prezentujú orálne, čím sú nútení koncipovať súvislé jednoduché vety a súvetia. Pri tomto cvičení je však potrebné pripomenúť, že napriek tomu, že žiaci experimentálnych tried disponujú vyššou slovnou zásobou ako aj spôsobilosťou v písaní, vedú koncipovať vety, evidujeme početné pravopisné chyby, ktoré sme pri opravovaní testov brali do úvahy.

Graf 5: Celkové dosiahnuté výsledky v čítaní s porozumením

Graf 6: Celkové dosiahnuté výsledky v písaní súvislého textu

Nasledujúce tabuľky uvádzajú výsledky, ktoré dosiahli žiaci 4. ročníkov v nemeckom a anglickom jazyku osobitne.

Z celkového počtu žiakov 361, ktorí sa zúčastnili na testovaní, bolo 265, ktorí sa učia v rámci hodín cudzieho jazyka anglický jazyk.

Tab. 3: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v anglickom jazyku

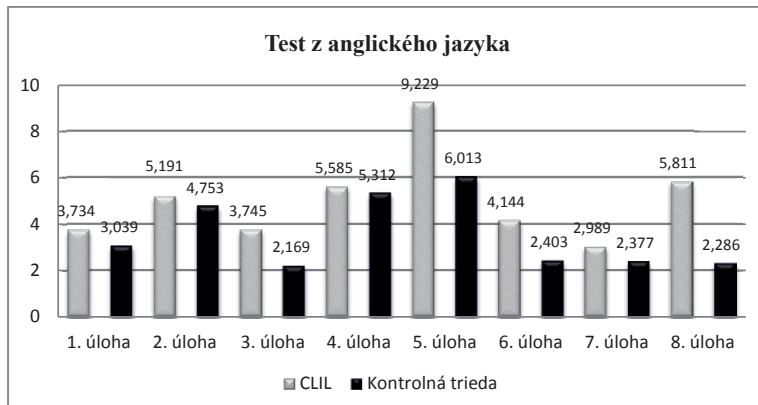
anglicky	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
CJu1	experimentálna	188	0	5	3,73	1,30	3,895	<0,001
	kontrolná	77	0	5	3,04	1,36		
CJu2	experimentálna	188	0	6	5,19	1,51	2,167	0,031
	kontrolná	77	0	6	4,75	1,44		
CJu3	experimentálna	188	0	6	3,75	1,81	6,804	<0,001
	kontrolná	77	0	5	2,17	1,44		
CJu4	experimentálna	188	0	6	5,59	1,30	1,496	0,136
	kontrolná	77	0	6	5,31	1,47		
CJu5	experimentálna	188	0	14	9,23	3,72	6,454	<0,001
	kontrolná	77	0	14	6,01	3,60		
CJu6	experimentálna	188	0	7	4,14	2,11	6,203	<0,001
	kontrolná	77	0	6	2,40	1,98		
CJu7	experimentálna	188	0	4	2,99	1,18	3,748	<0,001
	kontrolná	77	0	4	2,38	1,27		
CJu8	experimentálna	188	0	21	5,81	3,85	7,542	<0,001
	kontrolná	77	0	9	2,29	2,20		

*Vysvetlivky:**CJu = úloha z cudzieho jazyka,**N = počet žiakov,**Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,**Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,**AM = aritmetický priemer,**p = významnosť*

V tabuľke č. 3 sa porovnávajú výsledky jednotlivých úloh medzi oboma skupinami. Aj v tomto prípade môžeme skonštatovať, že žiaci experimentálnych tried dosiahli lepšie výsledky v porovnaní s kontrolnými triedami, avšak v dvoch prípadoch (úlohy 2 a 4, ktoré nie sú zvýraznené) sú výsledky oboch skupín porovnateľné. Úloha 2 sa týkala počúvania s porozumením a úloha 4 sa týkala spájania číslíc so správnym slovom. Úloha 2 bola v porovnaní s úlohou 1 (počúvanie s porozumením) jednoduchšia v zmysle, že každý obrázok bol odprezentovaný krátkymi opisnými vetami, kde žiaci dostali niekoľko kľúčových slov, na základe ktorých bolo jednoduchšie obrázok identifikovať. V úlohe 4 žiaci spájali čísllice, ktoré sa často opakujú aj na hodinách anglického jazyka. Výsledky ostatných úloh, ktoré sa hlavne zameriavali na slovnú zásobu, čítanie a písanie, sú dôkazom pozitívneho pôsobenia metodiky CLIL ako nástroja na celkové zvýšenie komunikačných spôsobilostí žiakov prvého stupňa základných škôl v cudzom jazyku.

Rozdiely v dosiahnutých výsledkoch v testovaní z anglického jazyka medzi experimentálnou a kontrolnou skupinou ukazuje aj graf č. 7.

Graf 7: Celkové dosiahnuté výsledky z anglického jazyka

Z grafického zobrazenia výsledkov testovania z anglického jazyka vidno, že najväčšie rozdiely medzi experimentálnou a kontrolnou skupinou dosiahli žiaci v úlohách 5 a 8 – dopĺňanie potravinovej pyramídy a úloha na napísanie krátkeho textu.

Testovania z nemeckého jazyka sa zúčastnilo 96 žiakov. Z celkového počtu 12 škôl, ktoré participovali na testovaní, nemecký jazyk na 1. stupni aplikujú nasledovné školy: Základná škola s materskou školou, Za Kasárňou 2, Bratislava; Základná škola SSV, Skuteckého 8, Banská Bystrica; Základná škola s materskou školou, Chmeľnica 58.

Neštandardizovaný didaktický test z nemeckého jazyka bol koncipovaný rovnako ako test z anglického jazyka. Žiaci mali za úlohu riešiť rovnaký počet úloh, pričom každá úloha bola ekvivalentom testu z anglického jazyka, t.j. 1. a 2. úloha bola zameraná na počúvanie s porozumením, 3. až 6. úloha zisťovala úroveň slovnéj zásoby, 7. úloha overovala spôsobilosť čítanie s porozumením a v poslednej úlohe mali žiaci za úlohu napísať krátky príbeh na základe obrázku. Jednotlivé úlohy mali rovnaký počet bodov ako test z anglického jazyka.

Tab. 4: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v nemeckom jazyku

nemecký	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
CJu1	experimentálna	48	0	5	4,29	0,99	7,780	<0,001
	kontrolná	48	0	5	1,65	2,14		
CJu2	experimentálna	48	0	6	5,67	1,10	8,126	<0,001
	kontrolná	48	0	6	2,21	2,74		
CJu3	experimentálna	48	0	6	4,38	1,79	7,245	<0,001
	kontrolná	48	0	6	1,50	2,08		
CJu4	experimentálna	48	0	6	4,88	1,51	7,897	<0,001
	kontrolná	48	0	6	1,69	2,35		
CJu5	experimentálna	48	0	14	11,21	3,22	8,754	<0,001
	kontrolná	48	0	13	3,52	5,17		
CJu6	experimentálna	48	0	7	4,63	2,24	6,357	<0,001
	kontrolná	48	0	7	1,63	2,38		
CJu7	experimentálna	48	0	4	2,73	1,27	5,824	<0,001
	kontrolná	48	0	4	1,04	1,56		
CJu8	experimentálna	48	0	14	4,65	3,81	4,479	<0,001
	kontrolná	48	0	9	1,63	2,70		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

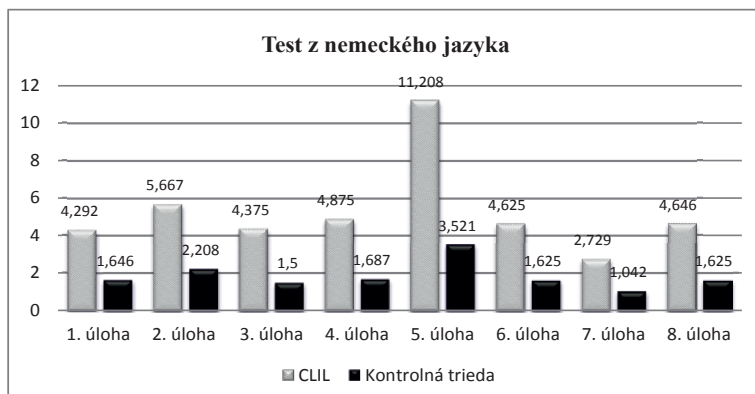
Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

p = významnosť

Žiaci experimentálnych tried s vyučovaním nemeckého jazyka dosiahli vysoko signifikantne lepšie výsledky ako kontrolné triedy vo všetkých 8. úlohách, čo dokazuje hodnota $p < 0,001$. Grafické zobrazenie dosiahnutých výsledkov z testu nemeckého jazyka v grafe č. 8 dokumentuje markantný rozdiel medzi oboma skupinami.

Graf 8: Celkové dosiahnuté výsledky z nemeckého jazyka

Na projekte experimentálneho overovania mali zastúpenie školy zo všetkých troch častí Slovenska: západ, stred a východ. Napriek skutočnosti, že celkové výsledky experimentálneho overovania v rámci Slovenska potvrdili pozitívnu účinnosť implementovania metodiky CLIL na 1. stupni základných škôl, výsledky jednotlivých častí Slovenska sú rozdielne.

Najlepšie výsledky dosiahli základné školy na strednom Slovensku. Experimentálne triedy dosiahli v porovnaní s kontrolnými triedami štatistický rozdiel v dosiahnutých výsledkoch vo všetkých úlohách (tab. 4), pričom hodnota $p < 0,001$. Na strednom Slovensku sa testovania zúčastnilo celkovo 167 žiakov, z toho 110 bolo z experimentálnych tried.

Tab. 5: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v cudzom jazyku na strednom Slovensku

stred	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
CJu1	experimentálna	110	0	5	3,86	1,05	8,119	<0,001
	kontrolná	57	0	5	1,90	2,08		
CJu2	experimentálna	110	0	6	5,45	1,21	9,296	<0,001
	kontrolná	57	0	6	2,58	2,77		
CJu3	experimentálna	110	0	6	3,58	1,73	8,778	<0,001
	kontrolná	57	0	4	1,16	1,61		
CJu4	experimentálna	110	0	6	5,60	1,06	8,445	<0,001
	kontrolná	57	0	6	2,95	2,95		
CJu5	experimentálna	110	0	14	9,60	3,30	9,178	<0,001
	kontrolná	57	0	14	3,91	4,62		
CJu6	experimentálna	110	0	7	4,09	2,02	10,061	<0,001
	kontrolná	57	0	5	1,02	1,54		
CJu7	experimentálna	110	0	4	2,89	1,09	8,494	<0,001
	kontrolná	57	0	4	1,19	1,46		
CJu8	experimentálna	110	0	21	5,05	3,68	8,498	<0,001
	kontrolná	57	0	8	0,73	1,49		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

p = významnosť

Z hľadiska úspešnosti zaraďujeme školy na západnom Slovensku k druhým najúspešnejším (tab. 5). Z celkového počtu úloh v 5 úlohách dosiahli experimentálne triedy evidentne lepšie výsledky ako triedy kontrolné. Rozdiely medzi skupinami boli najväčšie v 4 úlohách – úloha 3, 5, 6 a 8. Rozdiely vo výsledkoch v 1. a 7. úlohe dosiahli menšiu štatistickú významnosť. Rozdiely v úlohách 2 a 4 signifikantné neboli. Podobné výsledky v daných úlohách sme popísali v tabuľke č. 3 – Celkové dosiahnuté výsledky testovania v anglickom jazyku, kde v spomínaných úlohách nebol signifikantný rozdiel v dosiahnutých výsledkoch.

Tab. 6: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v cudzom jazyku na západnom Slovensku

západ	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
CJu1	experimentálna	90	0	5	3,83	1,42	3,230	0,002
	kontrolná	59	1	5	3,07	1,40		
CJu2	experimentálna	90	0	6	4,96	1,79	1,014	0,312
	kontrolná	59	1	6	4,68	1,36		
CJu3	experimentálna	90	0	6	3,99	1,95	4,677	<0,001
	kontrolná	59	0	6	2,56	1,61		
CJu4	experimentálna	90	0	6	5,24	1,68	1,512	0,133
	kontrolná	59	0	6	4,81	1,73		
CJu5	experimentálna	90	0	14	9,67	4,33	5,205	<0,001
	kontrolná	59	0	13	6,00	4,01		
CJu6	experimentálna	90	0	7	4,40	2,32	3,310	<0,001
	kontrolná	59	0	7	3,14	2,22		
CJu7	experimentálna	90	0	4	2,88	1,37	2,104	0,037
	kontrolná	59	0	4	2,39	1,40		
CJu8	experimentálna	90	0	14	5,78	3,84	4,248	<0,001
	kontrolná	59	0	9	3,36	2,55		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

p = významnosť

Z hľadiska úspešnosti spomedzi všetkých zastúpených oblastí Slovenska školy na východe zaraďujeme medzi „najmenej“ úspešné, čo však neznamená, že výsledky testovania dosiahnuté v experimentálnych triedach by neboli lepšie ako v kontrolných. Opak je pravdou (tab. 6). Aj na východe Slovenska dosiahli experimentálne triedy lepšie výsledky v jednotlivých úlohách ako v kontrolných triedach. Konkrétne hovoríme o piatich úlohách, v ktorých žiaci experimentálnych tried dosiahli lepšie výsledky v testovaní ako žiaci v kontrolných triedach. Počet žiakov zastúpených v testovaní je najmenší v porovnaní s ostatnými dvoma oblasťami Slovenska – 45 žiakov. Nižší počet žiakov nijakým spôsobom neovplyvňuje celkové výsledky dosiahnuté v testovaní. Účelom vyhodnotenia je porovnanie výsledkov, ktoré boli dosiahnuté v oboch skupinách v rámci celého Slovenska.

Na základe výsledkov prezentovaných v tab. 6 môžeme skonštatovať, že žiaci experimentálnych tried na východe Slovenska boli najúspešnejší, v porovnaní s kontrolnými triedami, v úlohách 3 a 8 – úlohy na zisťovanie úrovne slovnej zásoby a písanie súvislého textu. V oboch spomínaných úlohách dosiahla hodnota významnosti $p < 0,001$. Významne signifikantné výsledky dosiahli experimentálne triedy aj v ďalších úlohách – 1, 5 a 6. Aj v tomto prípade môžeme skonštatovať, že experimentálne triedy dosahujú najlepšie výsledky v slovnej zásobe a v písaní textu v porovnaní s kontrolnými triedami.

Tab. 7: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v cudzom jazyku na východnom Slovensku

východ	skupina	N	Min	Max	AM	SD	U	p
CJu1	experimentálna	36	0	5	3,83	1,44	83,5	0,024
	kontrolná	9	0	5	2,67	1,41		
CJu2	experimentálna	36	2	6	5,64	0,96	148,5	0,706
	kontrolná	9	3	6	5,44	1,13		
CJu3	experimentálna	36	0	6	4,47	1,61	51,5	<0,001
	kontrolná	9	0	4	2,44	1,51		
CJu4	experimentálna	36	0	6	5,44	1,32	117,5	0,211
	kontrolná	9	0	6	4,22	2,49		
CJu5	experimentálna	36	0	14	9,64	3,24	86,5	0,030
	kontrolná	9	1	13	6,11	4,40		
CJu6	experimentálna	36	0	7	4,31	2,07	76,5	0,013
	kontrolná	9	0	6	2,22	2,05		
CJu7	experimentálna	36	0	4	3,22	1,07	105,0	0,110
	kontrolná	9	1	4	2,67	1,00		
CJu8	experimentálna	36	0	17	6,67	4,27	43,5	<0,001
	kontrolná	9	0	4,5	1,56	1,55		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

p = významnosť

Sekundárnym cieľom projektu bolo zistiť, či implementovanie metodiky CLIL má dopad na celkové vedomosti žiakov v matematike a prírodovede. Na základe uvedeného v spolupráci s učiteľmi škôl participujúcich na projekte boli skoncipované testy z oboch predmetov, ktoré mali overiť úroveň vedomostí z oboch predmetov. Testy sme pred distribúciou verifikovali na malej vzorke žiakov. Následne sme v rámci testovania cudzích jazykov testovali aj z uvedených predmetov v experimentálnych a kontrolných triedach (Príloha 3). Test z matematiky pozostával celkovo zo šiestich úloh. V 1. úlohe mali žiaci vyfarbiť uvedenú časť z útvaru. V 2. úlohe žiaci počítali matematické úlohy na sčítanie, odčítanie, násobenie a delenie. V ďalšej úlohe zaokrúhľovali čísla na stovky a následne na desiatky. V nasledujúcej riešili slovnú úlohu a v poslednej úlohe rysovali na základe zadania trojuholník. Každá úloha mala vopred určený počet bodov.

Test z prírodovedy mal celkovo päť úloh. V 1. úlohe krúžkovali predmety, ktoré priťahuje magnet, v 2. úlohe jednotlivé orgány k sústave, ku ktorej patria. V ďalšej úlohe bol krátky text a žiaci dopĺňali slová na základe obsahu. Vo 4. úlohe sa nachádzalo 8 viet a žiaci mali určiť pravdivosť/neppravdivosť tvrdení. V poslednej úlohe bol opísaný pokus s kahančekom a žiaci mali odpovedať na otázku.

Výsledky testovania sú prezentované v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 8: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v prírodovede

	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
Pu1	experimentálna	236	0	2	1,90	0,40	-0,904	0,367
	kontrolná	125	0	2	1,94	0,33		
Pu2	experimentálna	236	0	8	5,47	2,28	0,144	0,885
	kontrolná	125	0	8	5,43	2,25		
Pu3	experimentálna	236	0	4	1,93	1,33	0,838	0,403
	kontrolná	125	0	4	1,81	1,37		
Pu4	experimentálna	236	0	8	5,77	1,57	-0,583	0,560
	kontrolná	125	0	8	5,86	1,16		
Pu5	experimentálna	236	0	1	0,73	0,44	1,061	0,290
	kontrolná	125	0	1	0,68	0,47		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

p = významnosť

Tab. 9: Celkové dosiahnuté výsledky testovania v matematike

	skupina	N	Min	Max	AM	SD	t	p
Mu1	experimentálna	236	0	3	2,40	0,76	1,069	0,286
	kontrolná	125	0	3	2,31	0,68		
Mu2	experimentálna	236	0	6	4,91	1,54	2,874	0,004
	kontrolná	125	0	6	4,39	1,79		
Mu3	experimentálna	236	0	2	1,29	0,67	1,662	0,097
	kontrolná	125	0	2	1,17	0,68		
Mu4	experimentálna	236	0	3	1,56	0,64	2,933	0,004
	kontrolná	125	0	2	1,34	0,77		
Mu5	experimentálna	236	0	8	6,50	2,21	4,187	<0,001
	kontrolná	125	0	8	5,44	2,44		
Mu6	experimentálna	236	0	5	4,28	1,35	-0,082	0,935
	kontrolná	125	0	5	4,29	1,45		

Vysvetlivky:

CJu = úloha z cudzieho jazyka,

N = počet žiakov,

Min = minimálny dosiahnutý počet bodov,

Max = maximálny dosiahnutý počet bodov,

AM = aritmetický priemer,

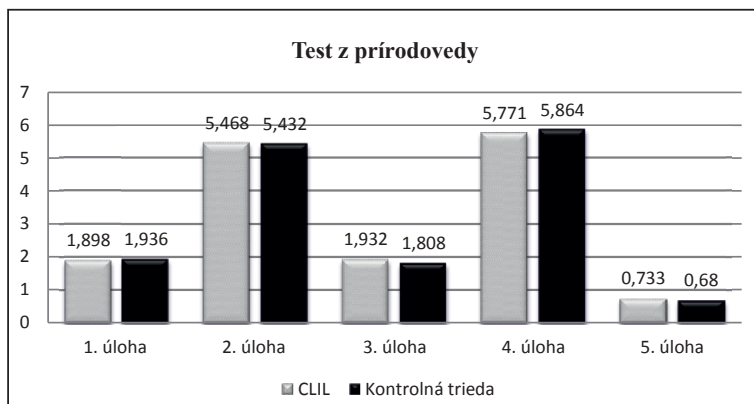
p = významnosť

Testovania z matematiky a prírodovedy sa zúčastnil rovnaký počet žiakov experimentálnych a kontrolných tried ako v testovaní z cudzích jazykov. Testovanie prebehlo na rovnakom počte základných škôl, ktoré sú súčasťou experimentálneho overovania.

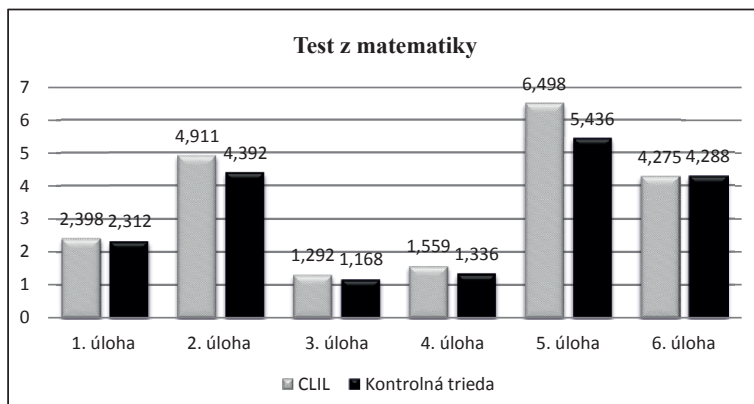
Spracovanie a analýza výsledkov testovania prebehla rovnakým spôsobom ako pri analyzovaní výsledkov testov z cudzích jazykov. Aplikovali sme t-test pre dva nezávislé výbery. Cieľom t-testu bolo zistiť, či existuje signifikantný rozdiel vo vzdelávacích výsledkoch z prírodovedy a matematiky u oboch premenných. Z tabuľky č. 8 je evidentné, že nie je signifikantný rozdiel medzi dosiahnutými výsledkami v experimentálnej skupine a v kontrolnej skupine, nakoľko hodnota $p > 0,05$. Aby bol dokázaný signifikantný rozdiel v dosiahnutých výsledkoch, musela by byť hodnota $p < 0,05$. Rozdiely vo výsledkoch sú evidentnejšie z tabuľky č. 9, kde žiaci experimentálnych tried získali signifikantne lepšie výsledky ako žiaci kontrolných tried v troch úlohách zo šiestich.

Pre lepšiu ilustráciu výsledkov z oboch predmetov použili sme grafické zobrazenie v nasledujúcich grafoch.

Graf 9: Celkové dosiahnuté výsledky z prírodovedy

Graf 10: Celkové dosiahnuté výsledky z matematiky

Aj z tohto prezentovania výsledkov je evidentné, že žiaci experimentálnych tried dosiahli v teste z prírodovedy porovnateľné výsledky ako žiaci kontrolných tried, pričom počet dosiahnutých bodov v niektorých úlohách z prírodovedy je u experimentálnej skupiny nižší ako u kontrolnej skupiny. Konkrétne ide o úlohy 2, 3 a 5. V týchto úlohách mali žiaci experimentálnych tried väčšie problémy pri ich riešení ako žiaci kontrolných tried, z čoho dedukujeme, že žiaci experimentálnych tried, napriek skutočnosti, že sú to žiaci z celkovo lepšimi dosiahnutými výsledkami ako žiaci kontrolných tried, v danom teste nedokázali vyššiu úroveň svojich vedomostí. Dôvodom môže byť aplikácia metodiky CLIL na spomínanom predmete a zároveň nedostatočné upevňovanie si učiva v materinskom jazyku.

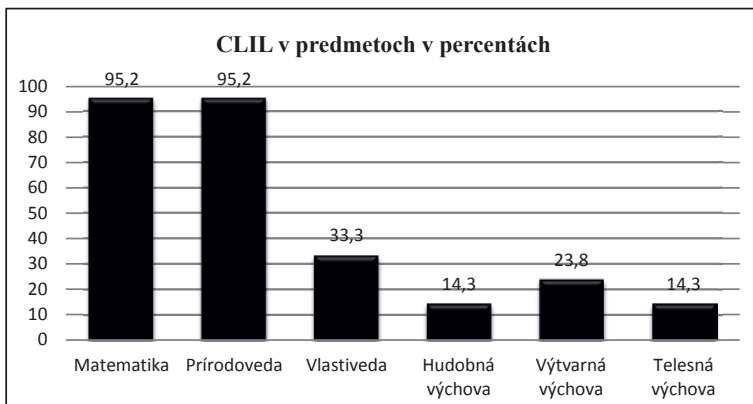
Z matematiky mali žiaci experimentálnych tried lepšie výsledky ako žiaci kontrolných tried a ako sme uviedli v tabuľke č. 9, v troch úlohách mali významne lepšie výsledky ako kontrolná skupina žiakov. V ostatných úlohách dosiahli lepšie výsledky, avšak nie na výraznejšej úrovni.

Celkovo môžeme skonštatovať, že metodika CLIL má jednoznačne pozitívny vplyv na rozvoj komunikačných zručností v cudzom jazyku, avšak aplikovanie metodiky musí byť podrobené konštruktívnejšej aplikácii s presným určením, ako a kedy metodiku využiť, aby jej použitie nemalo negatívny dopad na celkové vedomosti žiakov v neязыkových predmetoch, kde sa metodika uplatňuje.

Vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov

Z dotazníkového prieskumu názorov a postojov učiteľov vyplynulo, že metodiku CLIL učitelia aplikujú na šiestich predmetoch: matematika, prírodoveda, vlastiveda, hudobná výchova, výtvarná výchova a telesná výchova. Ukázalo sa, že CLIL sa najviac aplikuje na hodinách matematiky a prírodovedy, nasleduje vlastiveda, výtvarná výchova a len v troch školách sa aplikuje aj na hodinách telesnej a hudobnej výchovy. Nasledujúci graf presne zobrazuje pomer hodín, v rámci ktorých je CLIL aplikovaný.

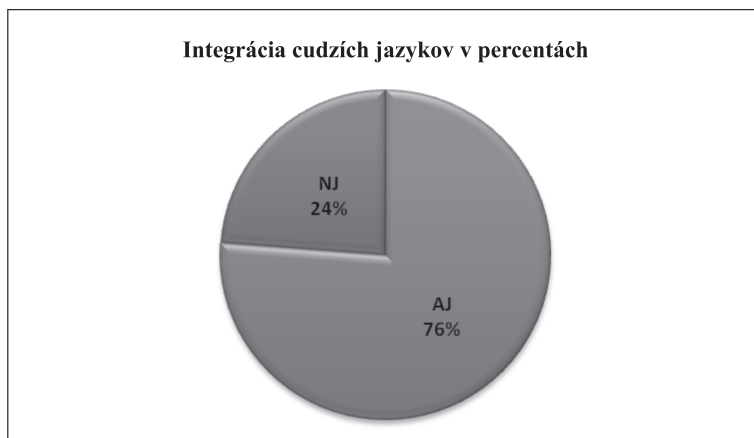
Graf 2: Zloženie predmetov, na ktorých učitelia aplikujú CLIL

Nasledujúca položka súvisela s pracovným jazykom, ktorý sa integruje v rámci hodín CLIL. Na Slovensku, v rámci škôl zapojených do projektu, sa využívajú dva pracovné jazyky – anglický a nemecký. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že dominantným pracovným jazykom je jazyk anglický – až 76,2% učiteľov integruje anglický jazyk. Zvyšných 23,8% učiteľov používa v rámci CLIL hodín nemecký jazyk. Nasledujúce grafické zobrazenie je toho dôkazom.

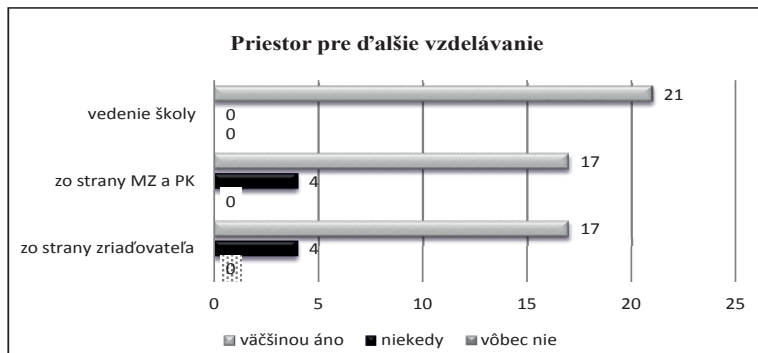
Školy, ktoré participovali na integrovaní metodiky CLIL do neязыkových predmetov na 1. stupni základných škôl, zapojili celkovo 610 žiakov do uvedeného projektu, pričom 400 žiakov z celkového počtu používali ako pracovný jazyk anglický jazyk, zvyšný počet žiakov integroval nemecký jazyk.

Graf 3: Pomer integrovaných cudzích jazykov v rámci hodín CLIL

Dotazníkom sme tiež zisťovali, či majú učitelia priestor a podporu pre ďalšie vzdelávanie v oblasti CLIL zo strany vedenia školy, zo strany MZ a PK ako aj zo strany zriaďovateľa. Na jednotlivé podotázky mali k dispozícii 3 odpovede – väčšinou áno, niekedy a vôbec nie.

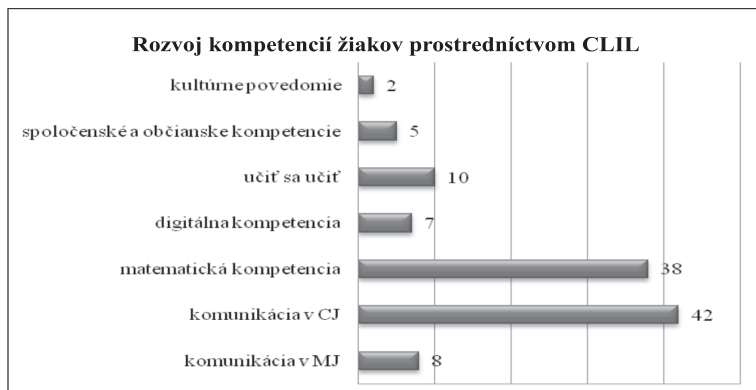
Graf 4: Prehľad podpory ďalšieho vzdelávania v oblasti CLIL

Zo získaných údajov vyplynulo, že najväčšiu podporu a priestor na implementovanie metodiky CLIL majú všetky školy participujúce na projekte zo strany vedenia školy. Všetci oslovení učitelia vyjadrili podporu z tejto strany. Podpora a priestor vychádza taktiež zo strany MZ a PK, ako aj zo strany zriaďovateľa. Len štyria učitelia z celkového počtu 21 uviedli, že zo strany MZ a PK majú len niekedy poskytnutý priestor a podporu na vzdelávanie v oblasti CLIL. Nikto z oslovených neuviedol, že by nikdy nebola poskytnutá podpora a priestor z vyššie uvedených zainteresovaných strán.

Ďalej dotazník zisťoval, aké kompetencie žiakov sa rozvíjali v nejazykových predmetoch prostredníctvom CLIL. Učitelia mali opäť k dispozícii niekoľko variantov odpovede – komunikácia v materinskom jazyku, komunikácia v cudzom jazyku, matematická kompetencia a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky, digitálna kompetencia, učiť sa, ako sa treba učiť, spoločenské a občianske kompetencie, kultúrne povedomie a vyjadrovanie. Učitelia si mohli z uvedeného zoznamu vybrať si tri najdôležitejšie kompetencie.

Graf 5: Prehľad rozvoja kompetencií žiakov na nejazykových predmetoch prostredníctvom CLIL

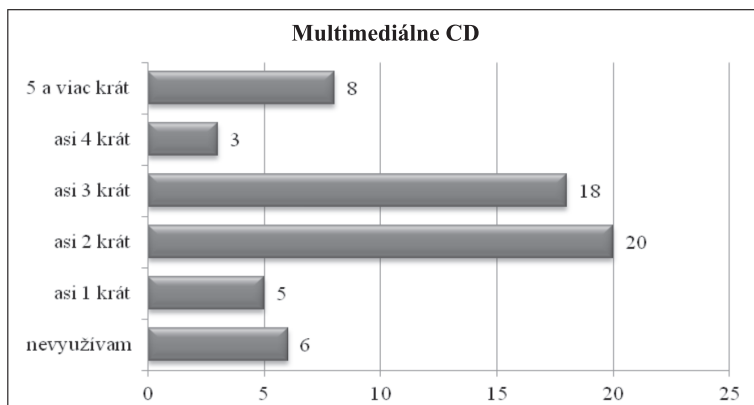

Z výsledkov vyplýva, že učitelia najviac rozvíjajú komunikáciu v cudzom jazyku a tesne za ním nasleduje matematická kompetencia a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky. Naopak, najmenej rozvíjajú kultúrne povedomie a spoločenské a občianske kompetencie.

V 4. otázke sa dotazník zameriaval na využitie rôznych vyučovacích pomôcok v rámci hodín CLIL. Učitelia sa mohli vyjadriť k používaniu jednotlivito uvedených pomôcok s využitím škály 1 – 5, pričom bod 1 označovalo vôbec nevyužívam a bod 5 označovalo využívam 5 a viackrát týždenne.

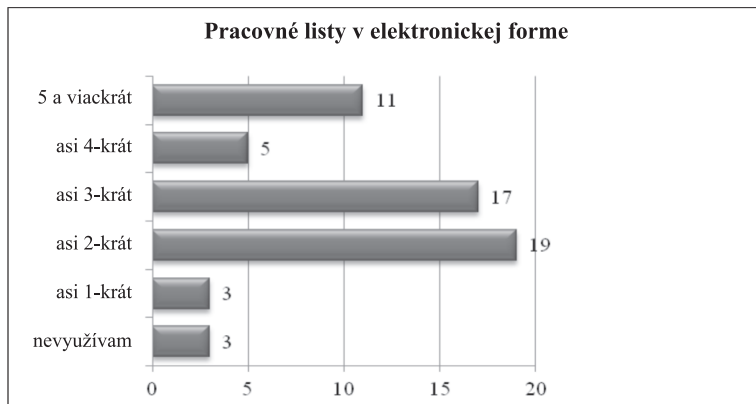
Najčastejšie využívanými pomôckami počas CLIL hodín sú prezentácie, fólie a priesvitky. Až 13 učiteľov uviedlo, že ich využívajú 5 a viackrát týždenne. Nasledujú pracovné listy v elektronickej forme – 11 učiteľov ich využíva 5 a viackrát týždenne. Následne využívajú internet a edukačný portál – 10 učiteľov, 9 učiteľov najčastejšie využíva video a audio záznamy, multimedialne CD využíva 8 učiteľov a len 5 učiteľov využíva najčastejšie E-learning. Multimedialne CD využívali učitelia najčastejšie 2 až 3-krát týždenne – celkovo 18-20 opýtaných učiteľov.

Graf č. 6: Využívanie multimedialnych CD počas CLIL hodín

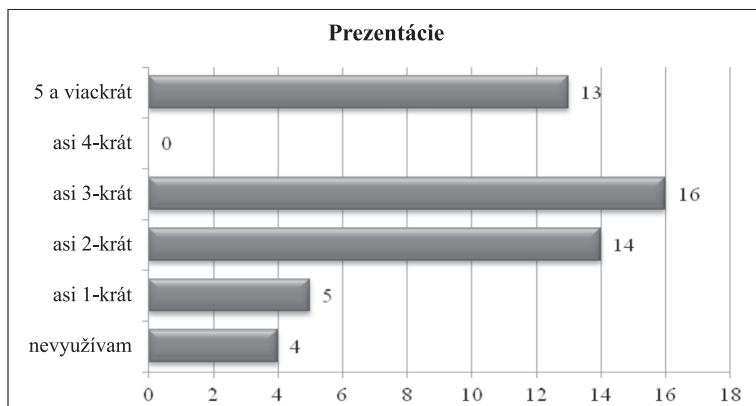
Aj v prípade využívania pracovných listov, opýtaní učitelia reagovali na ich početné používanie – 2 až 3-krát týždenne a v 11 prípadoch ich využívajú 5 a viackrát týždenne. Z uvedeného vyplýva, že učitelia si vypracovávajú pracovné listy samostatne alebo si ich vzájomne vymieňajú. Len traja učitelia uviedli, že pracovné listy využívajú asi len jedenkrát týždenne, alebo vôbec. Pracovné listy tvoria dominantnú súčasť CLIL hodín.

Graf 7: Využívanie pracovných listov v elektronickej forme počas CLIL hodín

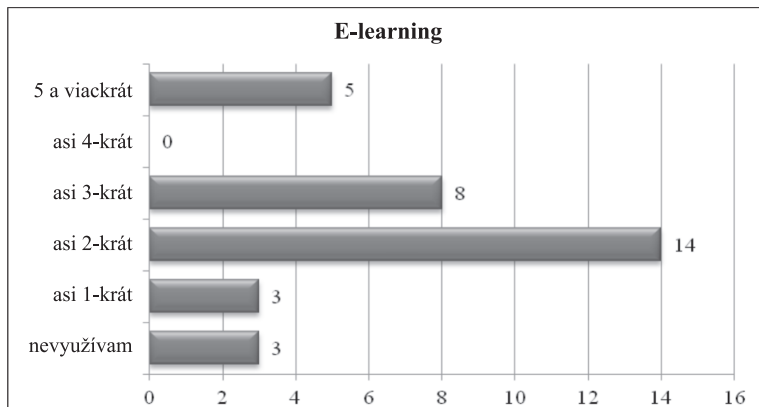
Nasledujúci graf nás informuje, ako často využívajú učitelia v rámci CLIL hodín vlastné prezentácie, priesvitky a fólie. Viac ako polovica učiteľov uvádza početné využívanie spomínaných pomôcok. Aj v tomto prípade ide o svojpomocne vyrobené pomôcky, ktoré si učitelia medzi sebou vymieňajú.

Graf č. 8: Využívanie prezentácií, priesvitok a fólií počas CLIL hodín

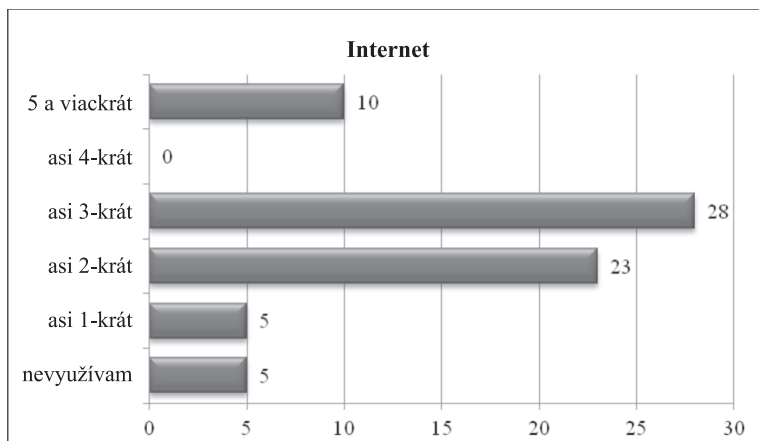
E-learning je pomerne nová forma vyučovania, ale napriek tomu sme aj v tomto prípade zaznamenali pozitívny ohlas. 14 učiteľov uviedlo, že asi 2-krát využívajú uvedenú pomôcku a dokonca 8 učiteľov uviedli jej využitie viac ako 3-krát týždenne.

Graf č. 9: Využívanie E-learningu počas CLIL hodín

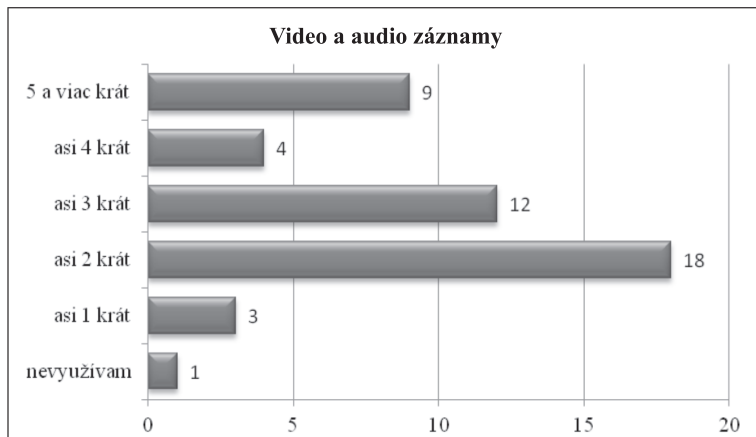
Internet patrí k novodobým výtobytom techniky a jeho využitie má taktiež najväčší podiel zastúpenia v školstve. Internet je zdrojom najväčšieho množstva informácií nielen zo Slovenska, ale aj z ostatných častí sveta. Preto má v súčasnosti najväčšie využitie aj medzi učiteľmi. Až v 28 prípadoch učitelia uviedli, že využívajú internet 3 a viackrát týždenne a 23 uviedlo jeho využitie asi 2-krát týždenne.

Graf č. 10: Využívanie internetu počas CLIL hodín

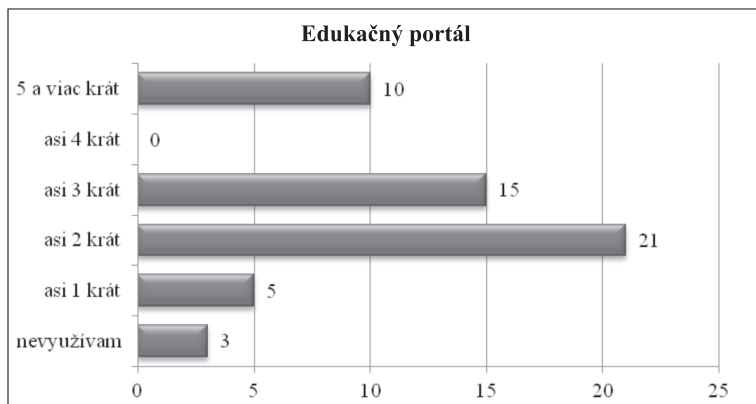
Audio a video záznamy patria k pomôckam tradičnej formy výučby, no napriek tejto skutočnosti majú svoje zastúpenie aj v súčasných formách výučby. Svedčí o tom aj graf dole nižšie. Napriek tomu, že učitelia nevyužívajú audio a video záznamy tak často, ako tomu bývalo v minulosti, v 12 prípadoch učitelia uviedli, že ich využívajú 3 a viackrát týždenne a 18 ich využíva 2-krát týždenne.

Graf č. 11: Využívanie video a audio záznamov počas CLIL hodín

Materiály z edukačného portálu si našli takisto svoje zastúpenie medzi vyučovacími pomôckami. Nasledujúci graf dokazuje, že v 21 prípadoch ich využívajú učitelia 2-krát týždenne a v 15 prípadoch 3-krát týždenne.

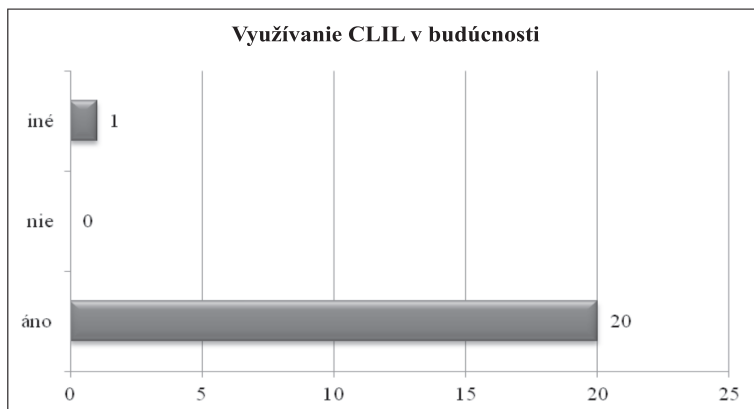
Graf č. 12: Využívanie edukačného portálu počas CLIL hodín

6. otázka sa pýta učiteľov, či plánujú zotrvať pri využívaní metodiky CLIL na prvom stupni aj po ukončení projektu. Je to jedna z kľúčových otázok, nakoľko odpovede na otázku nás informujú, či samotní učitelia vnímajú pozitívne aspekty používania metodiky CLIL v rámci nejazykových predmetov. Učitelia mali v prípade tejto otázky tri možné varianty odpovede – áno (chcú pokračovať pri využívaní), nie, iné. Z celkového počtu 21 opýtaných, sa 20 vyjadrilo, že metodiku CLIL plánujú používať aj po ukončení

projektu, čo má pre ďalšie vzdelávanie v cudzích jazykoch pozitívny efekt, nakoľko aj testovanie dokázalo pozitívne účinky na celkové zručnosti žiakov v cudzích jazykoch.

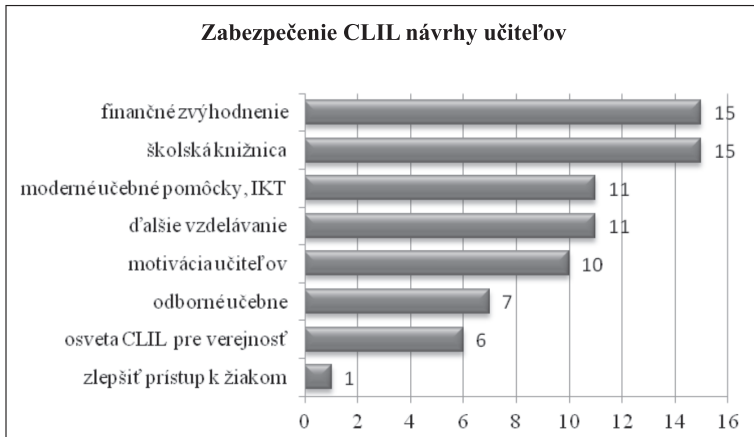
Graf č. 13: Využívanie metodiky CLIL na 1. stupni po ukončení projektu

So 6. otázkou súvisela aj nasledujúca otázka 7, v ktorej sme sa učiteľov pýtali, čo by podnikli pre udržanie/rozšírenie používania metodiky CLIL na ich vlastnej škole. Učiteľia mali opäť k dispozícii niekoľko možností odpovede – celkovo 10, a vybrať si mohli z nasledujúcich odpovedí - usporiadal(a) by som pravidelne ďalšie vzdelávanie v oblasti CLIL, vybavil(a) učebne modernými učebnými pomôckami a IKT, vybavil(a) školskú knižnicu dostatkom odbornej literatúry a metodickými materiálmi, zriadil(a) viac odborných učební, finančne zvýhodnil(a) učiteľov, ktorí učia pomocou CLIL, viac motivoval(a) učiteľov k používaniu metodiky CLIL, viac prezentoval(a) metodiku CLIL u rodičov a na verejnosti, zlepšil(a) prístup k žiakom, nič by som nemenil(a), a poslednou možnosťou bola odpoveď neviem.

Odpovede učiteľov sú zaznamenané v nasledujúcom grafe.

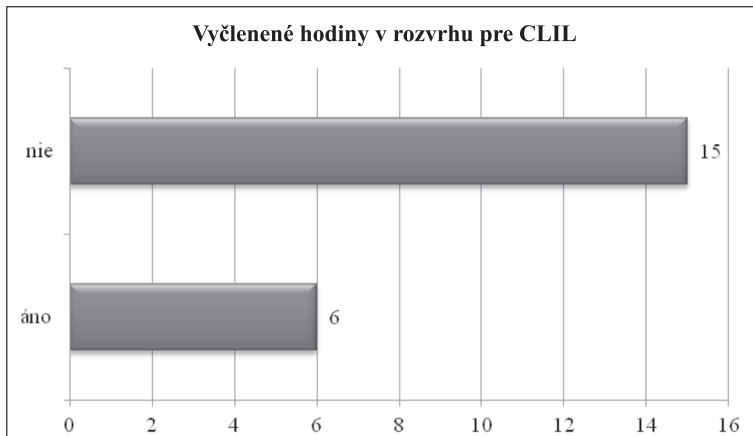
Graf č. 14: Prehľad možností pre udržanie/rozšírenie používania metodiky CLIL zo strany učiteľov

Z grafu vyplynulo, že učelia by ocenili finančné zvýhodnenie tých učiteľov (15 opýtaných), ktorí v rámci nejazykových predmetov integrujú metodiku CLIL a taktiež by vybavili školskú knižnicu dostatočným množstvom odbornej literatúry (15 opýtaných). Z uvedeného vyplýva, že používanie metodiky CLIL si našlo svoje uplatnenie medzi učiteľmi, avšak vyžaduje si množstvo času na prípravu a preto by učelia ocenili finančné zvýhodnenie. V 11 prípadoch opýtaných by privítali zabezpečenie tried modernými pomôckami a ten istý počet učiteľov má záujem o usporiadanie ďalšieho vzdelávania v oblasti CLIL, z čoho vyplýva, že učelia ešte nedisponujú dostatočnými informáciami o metodike CLIL. Len 6 učiteľov by privítalo väčšiu osvetu o CLIL pre verejnosť a v 7 prípadoch opýtaných by ocenili zariadenie odborných učební pre svojich žiakov.

V 9. otázke sme sa učiteľov pýtali, či mali v rozvrhu hodín vyčlenené samostatné hodiny pre vyučovanie metodikou CLIL. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že až 15 opýtaných z celkového počtu 21 odpovedali, že nemá vytvorený priestor v rozvrhu hodín pre samostatné CLIL hodiny.

Graf č. 15: Vyčlenené samostatné hodiny pre vyučovanie metodikou CLIL na ZŠ

Zo slovných vyjadrení učiteľov v položkách č. 12 a 13 vyplynulo, že podľa ich názoru boli hodiny s využitím metodiky CLIL pre žiakov veľmi zaujímavé, žiaci sa na tieto hodiny tešili, prejavovali spontánnu radosť, boli uvoľnení, nemali strach, radi spoznávali nové veci, tieto hodiny brali ako prirodzenú súčasť vyučovania. Väčší záujem prejavili aj slabší žiaci a zapájali sa bez strachu do aktivít na hodinách. Pri zvládnutí ťažších úloh sa im zvýšilo ich sebavedomie v používaní cudzieho jazyka.

Najväčší prínos učitelia videli v rozvoji logického myslenia pri spoločnom „hľadaní významu slov“ a v spontánných reakciách detí v cudzom jazyku.

Ako silnú stránku metodiky CLIL pokladajú učitelia, že je to pre deti veľmi zaujímavý spôsob prirodzeného učenia sa cudzieho jazyka, žiaci používajú jazyk v prirodzených situáciách, komunikácia je nenásilná, eliminuje u detí strach z používania cudzieho jazyka, zvyšuje celkový čas používania cudzieho jazyka. (kontakty detí s cudzím jazykom).

Učitelia spozorovali, že pri integrácii cudzieho jazyka nie vždy dokázali prebrať učivo „do hĺbky“. Ale jednoznačne dospeli k názoru, že nepokladajú využívanie CLIL na hodinách ako ohrozenie kvality výučby na ich školách.

Ako slabé stránky metodiky CLIL uviedli učitelia, že je nedostatok vhodných materiálov, chýba glosár odborných výrazov. Učitelia sa zhodli na názore, že využívanie CLIL vyžaduje náročnú prípravu učiteľa na vyučovacie hodiny.

Ďalšie ohrozenie pre využívanie CLIL na základných školách vidia učitelia aj v nedostatku jazykovo a metodicky zdatných učiteľov.

Výstupy projektu

a) Publikácie

Jedným z výstupov projektu sú publikované kapitoly vo vedeckých monografiách, príspevky v zborníkoch a časopisoch, ktoré sumarizujú najnovšie poznatky zo slovenskej a zahraničnej pedagogickej praxe v oblasti obsahovej a didaktickej reformy s použitím metodiky CLIL. Týmto spôsobom riešiteľský tím, v súlade s prvým cieľom projektu, sprístupnil učiteľom cudzích jazykov najaktuálnejšie informácie a skúsenosti s metodikou CLIL.

V priebehu riešenia projektu boli jeho priebežné výsledky publikované ako:

- 6 kapitol vo vedeckých monografiách publikovaných doma a v zahraničí;
- 4 výstupy na národných a medzinárodných vedeckých konferenciách;
- 4 príspevky publikované v recenzovaných zborníkoch zo zahraničných a domácich vedeckých konferencií;
- 5 učebníc a didaktických materiálov, v ktorých boli aplikované výsledky projektu;
- 1 publikovaná správa o riešení projektu v odbornom periodiku.

b) Podujatia

Jedným z dôležitých výstupov projektu je tak celkové zlepšenie informovanosti učiteľov primárneho vzdelávania a cudzích jazykov o metodike CLIL prostredníctvom metodických školení, workshopov a konferencií pre učiteľov.

V rámci experimentálneho overovania boli zorganizované nasledujúce vedecké a odborné podujatia:

- spoluorganizovanie 5 sekcií v rámci medzinárodných vedeckých konferencií Cudzie jazyky a kultúry v škole 5 – 9 (2008 – 2012);
- 4 národné konferencie pre učiteľov s prezentáciou výsledkov projektu (2009, 2011 a 2012);
- 2 metodické školenia pre učiteľov zapojených základných škôl o metodike CLIL;
- záverečná medzinárodná vedecká konferencia (november 2012).

c) Kontinuálne vzdelávanie učiteľov

Jedným z cieľov projektu bolo aj zvýšiť informovanosť učiteľov o inovatívnych prístupoch k vyučovaniu cudzích jazykov a pripraviť ich na efektívne využívanie metodiky CLIL prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania.

Významným výsledkom projektu sú preto akreditované študijné programy kontinuálneho vzdelávania učiteľov Metóda CLIL vo vyučovaní všeobecno-vzdelávacích predmetov v základnej škole – teoretický modul (21 kreditov) a Metóda CLIL vo vyučovaní všeobecno-vzdelávacích predmetov v základnej škole – praktický modul (20 kreditov). Oba akreditačné spisy boli Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR schválené dňa 11. 10. 2011 a akreditácia trvá do 31. 12. 2016. Výsledky projektu tak bude možné kontinuálne sprostredkovať učiteľom v rámci tohto vzdelávania a zvyšovať ich kvalifikačnú úroveň.

d) Didaktické materiály

Konkrétnym výstupom projektu je aj súbor 137 metodických listov a pracovných

listov pre učiteľov 1. stupňa ZŠ, ktorí sa vo svojej pedagogickej činnosti rozhodnú využívať metodiku CLIL. Metodické listy a pracovné listy vypracovali učitelia zapojených experimentálnych škôl, tieto boli následne posúdené spolupracujúcimi odbornými pracovníkmi (PaedDr. J. Luprichová a Mgr. E. Hurajová) a garantmi projektu (PhDr. Eva Farkašová, CSc. a doc. PaedDr. S. Pokrivčáková, PhD.). Počet a štruktúru novovzniknutých originálnych didaktických materiálov zobrazuje Tab. č. 1.

Tab. č. 1: Štruktúra nových metodických listov a pracovných listov pre metodiku CLIL vytvorených v rámci projektu

Predmet	1.roč.	2.roč.	3.roč.	4.roč.	Spolu
Matematika	28	8	6	22	64
Prírodoveda	5	5	4	27	41
Vlastiveda		1	13	9	23
Hudobná výchova	1			2	3
Výtvarná výchova		1	1		2
Telesná výchova		2			2
Informatická výchova			2		2
Spolu	34	17	26	60	137

V rámci experimentálneho overovania sa pripravujú publikácie Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) ISCED 1 – teoretické aspekty, možnosti, metódy a príklady z praxe, v ktorej budú kopirovateľné metodické a pracovné listy z predmetov matematika a prírodoveda pre 1. – 4. ročník ZŠ a Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) ISCED 1 – Slovensko-anglicko-nemecký glosár odborných termínov.

Cieľom projektu bolo uvedenými publikáciami prispieť k lepšiemu materiálnemu zabezpečeniu učiteľov, ktorí sa rozhodnú využívať metodiku CLIL vo svojej pedagogickej praxi.

e) web stránka

Konkrétnym výstupom projektu je aj web stránka pre učiteľov www.amos.ukf.sk/clil, na ktorej sú publikované najnovšie informácie o CLIL, metodické materiály pre učiteľov a učebné pomôcky pre aplikovanie CLIL na základných a stredných školách. Súčasťou web stránky je aj diskusné fórum pre učiteľov a záujemcov o metodiku CLIL. Stránka zostáva k dispozícii odborníkom a učiteľom aj po ukončení riešenia projektu.

Závery a odporúčania

Na základe získaných výskumných dát a ich analýzy môžeme experimentálne overovanie zhodnotiť takto:

Priebežné testovanie žiakov na konci 2. ročníka v anglickom a nemeckom poukázalo na významný rozdiel v úspešnosti medzi experimentálnou a kontrolnou skupinou. Priemerná úspešnosť žiakov experimentálnej skupiny bola 91,56%, pričom priemerná úspešnosť žiakov kontrolnej skupiny bola 83,67% (podrobné výsledky v priebežnej správe v školskom roku 2009/10).

Experimentálna skupina dosiahla lepšie výsledky vo všetkých testovaných oblastiach cudzojazyčných kompetencií ako kontrolná skupina.

V oblasti cudzojazyčnej slovnej zásoby žiaci v experimentálnej skupine dosiahli najvyššie pozitívne rozdiely v porovnaní s kontrolnou skupinou. Ide o rozšírenú slovnú zásobu, ktorú si žiaci experimentálnych tried obohacujú najmä na hodinách neязыkových predmetov, v rámci ktorých majú aplikovaný cudzí jazyk.

Projekt experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov sa realizoval počas štyroch školských rokov u žiakov 1. – 4. ročníka.

V rámci projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov tím riešiteľov uskutočnil mnoho rôznorodých aktivít, ktoré boli zamerané predovšetkým na učiteľov a žiakov. Mali za cieľ oboznámiť učiteľov s inovatívnou metódikou vyučovania cudzích jazykov po teoretickej i praktickej stránke; sledovať ich prácu a výsledky; umožniť im aktívne participovať na seminároch a workshopoch, na ktorých si nielen rozširovali svoje poznatky, ale tiež odovzdávali skúsenosti ostatným účastníkom. Pripravenosť učiteľov sa mala premietnuť do ich práce s deťmi, preto sme prostredníctvom didaktických a psychologických metód sledovali priebežnú i výslednú podobu ich výkonov, názorov a postojov.

Pri využívaní metodiky CLIL, ako aj pri vyučovaní cudzieho jazyka na 1. stupni základnej školy zohráva veľmi dôležitú úlohu osobnosť učiteľa a jeho prístup k deťom. Dobré výsledky je možné dosiahnuť, ak vyučujúci je nielen kvalifikovaný v oblasti metodiky a didaktiky vyučovania cudzieho jazyka na 1. stupni, ale aj ovláda cudzí jazyk na veľmi dobrej komunikačnej úrovni.

Na základe skúseností učiteľov v rámci experimentálneho overovania a pozorovaní hodín môžeme ďalej konštatovať, že metodika CLIL na 1. stupni základnej školy je úspešná, ak:

- rozsah vyučovania cudzieho jazyka v rámci neязыkových predmetov sa prispôsobí jednotlivým triedam (na prvom stupni ZŠ odporúčame max. 30% vyučovacieho času daného predmetu),
- sú úlohy v cudzom jazyku pre žiakov zaujímavé,
- sú zadania alebo pokyny v cudzom jazyku jasne formulované a zrozumiteľné,
- učiteľ zaraďuje pohybové aktivity a činnosťný prístup,
- sú aktivity rôzneho zamerania a často striedajú,
- sú aktivity prepojené so skúsenosťami žiakov (reálne situácie),
- učiteľ kladie dôraz na komunikáciu, nie na nácvik gramatických javov. Jazykové štruktúry sa žiaci učia prirodzenou formou.

Najväčším problémom počas celého trvania experimentálneho overovania bol pre učiteľov výber vhodných materiálov v cudzom jazyku, ich adaptácia na naše podmienky a používanie správnej odbornej terminológie. V rámci projektu experimentálneho overovania vznikol súbor originálnych a priamo pre slovenských učiteľov určených didaktických materiálov.

Priebeh projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov, výsledky priebežných meraní rôzneho charakteru, ako aj výsledky záverečného testovania z anglického a nemeckého jazyka potvrdzujú potenciál metodiky CLIL na zefektívnenie výučby cudzích jazykov na primárnom stupni.

Resumé

The project of the experimental verification of the CLIL educational approach Didactical Efficiency of the CLIL Method in Teaching Foreign Languages at Primary Schools was carried out in 20 primary schools all over Slovakia. The foreign languages used for CLIL method were English (13 schools) and German (7 schools). The project was implemented by the National Institute for Education in Bratislava, with the co-operation of the Faculty of Education of Constantine the Philosopher University in Nitra and Research Institute for Child Psychology and Pathopsychology in Bratislava.

The main object of using the CLIL method in primary schools should not be to teach the pupils knowledge or to improve their language competencies and oral communication. CLIL approach should increase the motivation and self-confidence of the pupils when learning a foreign language and the content subject together. This can be achieved by using interesting tasks and exercises, building an intercultural knowledge and developing the intercultural communication.

The results of the experimental verification published in this article show that the CLIL educational approach is to be recommended in primary schools teaching of content subjects.

The CLIL method helps pupils to increase their language competencies. The pupils in the experimental classrooms scored higher in all communicative skills than their counterparts in the classrooms without CLIL approach, the differences being most clearly visible in reading with understanding skill and writing coherent text skill.

The positive results, however, are to be expected only when certain preconditions are met. A qualified teacher, with an appropriate qualification in teaching not only the foreign language and content subject, but also qualified in the didactics and methodology of primary schools teaching, plays a key role. It is therefore recommended that primary schools carefully plan and organise teaching of the content subjects using the CLIL method to suit their specific conditions. It is also recommended to devote only up to 30 per cent of classroom time to the use of the foreign language.

Príloha 1

*Zoznam základných škôl zapojených do experimentálneho overovania
Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni základných škôl vo vyučovaní
cudzích jazykov*

Zoznam

1. Súkromná ZŠ, Wonderschool, Bilíkova 34, Bratislava – anglický jazyk;
2. ZŠ s MŠ, Za kasárňou 2, Bratislava – nemecký jazyk;
3. ZŠ, Rajčianska 3, Bratislava – anglický jazyk;
4. ZŠ s MŠ, Odborárska 2, Bratislava – anglický jazyk;
5. ZŠ s MŠ, Riazanská 75, Bratislava – anglický a nemecký jazyk;
6. Funiversity, Úprková 3, Bratislava – anglický jazyk;
7. ZŠ, Polianska 1, Košice – anglický jazyk;
8. SZŠ, Starozagorská 8, Košice – anglický jazyk;
9. ZŠ s materskou školou, Orešie č. 3, Pezinok – anglický a nemecký jazyk;
10. ZŠ, ul. Štúrova č.12, Detva – anglický a nemecký jazyk;
11. ZŠ, Hradná 22, Nové Zámky – anglický jazyk;
12. Evanjelická ZŠ, M. R. Štefánika 17, Martin – anglický jazyk;
13. Evanjelická spojená škola biskupa Jura Janošku, Hurbanova 6,
Liptovský Mikuláš – anglický jazyk;
14. ZŠ, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen – anglický jazyk;
15. ZŠ SSV, Skuteckého 8, Banská Bystrica – nemecký jazyk;
16. SZŠ, Oravská cesta 11, Žilina – anglický jazyk;
17. ZŠ s materskou školou, Chmeľnica – nemecký jazyk;
18. ZŠ Hlboká 2, Bratislava – nemecký jazyk;
19. SZŠ, Galaktická 9, 040 12 Košice – rómsky jazyk;
20. ZŠ, Martinská 20, Žilina – anglický jazyk.

Príloha 2 • Test z anglického jazyka

1. Počúvaj a správny obrázok označ krížikom

1. What is the weather like today in the afternoon?

2. What is Harry going to have for a snack?

3. What does Mary buy in a supermarket?

12 €

20 €

22 €

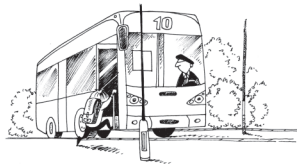
4. Where are Mike and Susan going to sleep on their trip?

5. What pet has Viktor got?

2. Počúvaj texty a napíš čísla k obrázkom podľa poradia.

3. Zakrúžkuj správnu možnosť

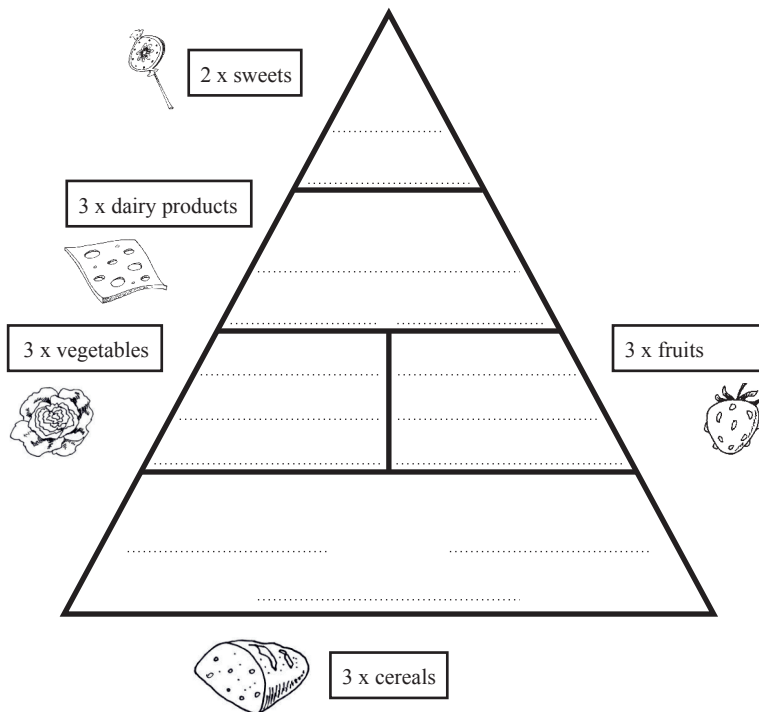
- Which of the following is a living thing?
a) ball   b) rabbit   c) car
- What is not a part of your arm?
a) elbow   b) knee   c) shoulder
- Which animal can fly?
a) bat   b) ant   c) earthworm
- Root is .....
a) an animal   b) a part of a tree   c) a part of a body
- What can we see in the sky at night?
a) sun   b) rainbow   c) moon
- What we do not have in Slovakia?
a) lake   b) sea   c) river

4. Spoj číslicu so správnym slovom

2 647	ninety-three
849	thirty-nine
39	two thousand six hundred and forty-seven
2 974	eight hundred and forty-nine
93	two thousand nine hundred and seventy-four
869	eight hundred and sixty-nine

5. Napiš potraviny do potravinovej pyramidy.

Dodržiuj počet a druh potravín, ktoré sú uvedené v rámečkoch.

6. Dopíš chýbajúce slová podľa obrázkov v texte.

Today we have a science lesson in the park. We do a new project about animals living in the park. The first animal we can see is a ..... . It has many colours. I like it very much. There are two ..... flying in the park because it is a very warm weather. They are flying from one ..... to another. My friend, Sarah, is screaming. She sees a green ..... in the small lake. She hates this animal. I like it because it can jump very fast. Michal is looking at a ..... . He is very interested in the house where it lives. I am looking at a ..... . It is eating a ..... which is in the grass. Now I have many pictures of animals. We can go to school now and prepare a project.

TAPESCRIPT

Počúvaj a správny obrázok označ krížikom

1. What is the weather like today in the afternoon?
The weather is not very nice today. It can rain in the afternoon. Temperature is about 15° C.
2. What is Harry going to have for a snack?
Harry hates sandwiches. He prefers sweets for snack. He is going to eat some chocolate cake.
3. What does Mary buy in a supermarket?
Mary is in a supermarket. She likes many things – dress, skirt and some shoes. But she is going to buy a nice T-shirt. It is 12 €.
4. Where are Mike and Susan going to sleep on their trip?
Mike and Susan are going on a trip from school. They are going to stay in a nice country in the High Tatras. There is a very nice house of wood. There are three rooms with a bathroom
5. What pet has Viktor got?
Viktor's friend has got a new pet – a parrot. It can sing and speak. Viktor doesn't like it. He likes rabbits. He has a white one.

Počúvaj texty a napíš čísla k obrázkom podľa poradia

1. Hello, I am Viktor. I am 10. I am at home now and I am putting school things in my school bag. Today we've got maths, I need my ruler.
2. I travel to school by yellow bus every day. Some friends go on foot because they live near school.
3. Today we've got maths. I don't like this subject. I prefer science and geography.
4. We all like breaks. We can have some snacks, play, run or talk. It is very funny.
5. After school we go to the park. Girls usually play with a kite, I like playing football. My friend Mike likes playing with a boat.
6. When I come home, I do my homework and then I play with my toys.

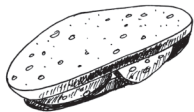
Príloha 2 • Test z nemeckého jazyka

1. Počúvaj a správny obrázok označ krížikom

1. Wie ist das Wetter am Nachmittag?

2. Was isst Harri in der Pause?

3. Was kauft Petra im Kaufhaus?

12 €

20 €

22 €

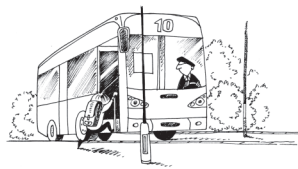
4. Wo wohnen Susi und Alex?

5. Was für ein Haustier hat Viktor?

2. Počúvaj texty a napíš čísla k obrázkom podľa poradia.

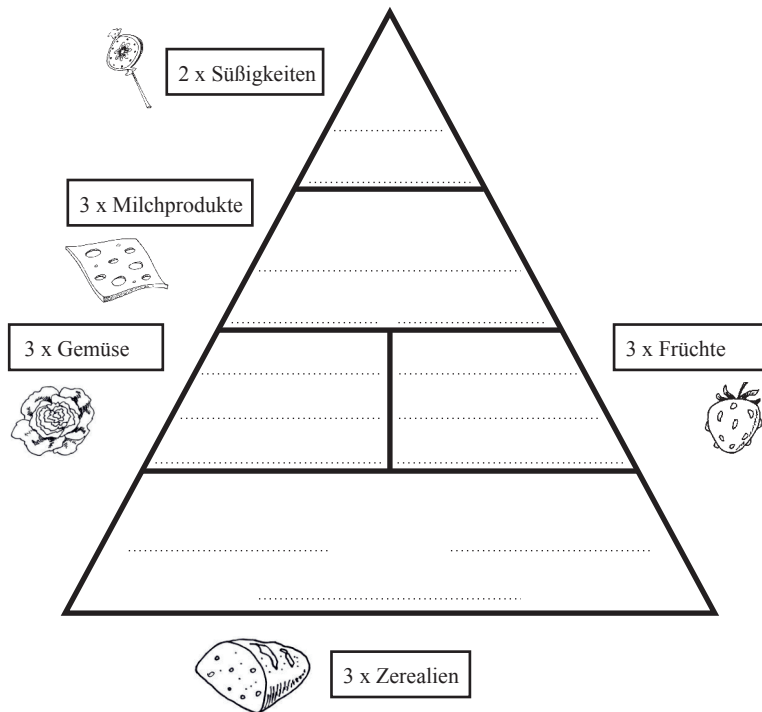
3. Zakrúžkuj správnu možnosť

- Was kann man nicht essen?
a) das Brötchen   b) den Stein   c) das Fleisch
- Was gehört nicht zu dem Arm;
a) der Ellenbogen   b) das Knie   c) die Schulter
- Welches Tier kann fliegen?
a) die Fledermaus   b) die Maus   c) die Schnecke
- Die Wurzel ist .....
a) ein Teil des Hauses   b) ein Teil des Baumes   c) ein Körperteil
- Was kann man in der Nacht sehen?
a) die Sonne   b) den Regenbogen   c) die Sterne
- Was haben wir nicht in der Slowakei?
a) Flüsse   b) das Meer   c) Bäche

4. Spoj číslicu so správnym slovom

2 647	dreiundneunzig
849	neununddreißig
39	zweitausendsechshundertsiebenundvierzig
2 974	achthundertneunundvierzig
93	zweitausendneunhundertvierundsiebzig
869	achthundertneunundsechzig

**5. Napiš potraviny do potravinovej pyramidy.
Dodržuj počet a druh potravín, ktoré sú uvedené v rámečkoch.**

6. Dopíš chýbajúce slová podľa obrázkov v texte.

Heute haben wir Naturkunde. Wir machen ein neues Projekt. Das Wetter ist sehr schön und wir gehen in den Park. Wir sehen gleich einen .....
 Er ist farbig und gefällt uns sehr. Da sind auch zwei.....
 die hin und her fliegen. Sie fliegen von einer ..... zur anderen.
 Meine Freundin Eli ruft: „Ich sehe einen grünen ..... im kleinen See.“ Sie mag ihn nicht, obwohl er schnell springen kann. Michal hat eine ..... entdeckt. Er interessiert sich für ihr Haus, in dem sie wohnt. Ich beobachte einen ..... Er frisst gerade einen ..... , den er im Gras gefunden hat. Wir haben viele Tiere beobachtet und jetzt gehen wir wieder in die Schule.

TAPESCRIPT

Počúvaj a správny obrázok označ krížikom

1. Wie ist das Wetter am Nachmittag?
Heute ist das Wetter nicht so schön. Am Vormittag ist es bewölkt und am Nachmittag kann es regnen.
2. Was isst Harri in der Pause?
Harri mag kein belegtes Brot. Er mag Süßigkeiten. Er isst in der Pause Schokoladenkuchen.
3. Was kauft Petra im Kaufhaus?
Petra ist im Kaufhaus. Ihr gefallen viele Sachen, wie der schöne Rock, die weiße Bluse oder die roten Schuhe. Aber sie kauft ein weißes T-Shirt. Das T-Shirt kostet 12€.
4. Wo wohnen Susi und Alex?
Susi und Alex machen einen Schulausflug. Sie fahren in die schöne Natur, in die Hohe Tatra. Sie wohnen in einem Haus aus Holz. Im Haus sind drei Zimmer, ein Bad und eine Küche.
5. Was für ein Haustier hat Viktor?
Viktors Freund hat ein neues Haustier - einen Papagei. Er kann singen und sprechen. Viktor gefällt er aber nicht. Er mag lieber Hasen. Einen weißen hat er auch.

Počúvaj texty a napiš čísla k obrázkom podľa poradia

1. Hallo. Ich heiße Viktor. Ich bin 10. Ich bin zu Hause und packe meine Schultasche. Heute haben wir Mathe und ich brauche ein Lineal.
2. Jeden Tag fahre ich mit einem gelben Bus in die Schule. Manche meiner Freunde wohnen in der Nähe und gehen zu Fuß.
3. Heute haben wir Mathe. Ich mag dieses Fach nicht, meine Lieblingsfächer sind Naturkunde und Erdkunde.
4. In der Schule lieben wir Pausen. Wir können essen, spielen und uns unterhalten.
5. Nach der Schule gehen wir in den Park. Die Mädchen spielen mit den Drachen. Ich spiele Fußball. Mein Freund Miki spielt mit dem Schiffchen.
6. Wenn ich nach Hause komme, mache ich die Hausaufgaben und dann spiele ich mit meinem Spielzeug.

Príloha 3 • Test z matematiky a prírodovedy

Škola: ..... Trieda: .....

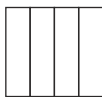
Dátum: ..... Meno: .....

Matematika

1. Vyfarbi:

tri štvrtiny

jednu polovicu

dve tretiny

2. Vypočítaj:

$99 : 9 + 36 = \dots\dots\dots$ $515 + 55 : 5 = \dots\dots\dots$ $5 \cdot 5 - (6 \cdot 3) = \dots\dots\dots$

$16 : 4 + 72 = \dots\dots\dots$ $323 + 32 : 4 = \dots\dots\dots$ $7\,492 + (48 : 8) = \dots\dots\dots$

3. Zaokrúhli na stovky nahor:

$3\,286 \rightarrow \dots\dots\dots$

$2\,442 \rightarrow \dots\dots\dots$

4. Zaokrúhli na desiatky nadol:

$5\,004 \rightarrow \dots\dots\dots$

$6\,688 \rightarrow \dots\dots\dots$

5. Vypočítaj slovnú úlohu (urob zápis, výpočet, odpoveď):

Miško nazbieral 7 kg starého papiera, Ivan nazbieral 3-krát viac papiera ako Miško. Zdeno nazbieral o 37 kg viac ako Miško. Koľko nazbieral Ivan? Koľko nazbieral Zdeno? Koľko nazbierali Miško, Ivan a Zdenko spolu?

Zápis:.....

Výpočet:.....

Odpoveď: .....

6. Narysuj trojuholník ABC so stranami

$|AB| = 6\text{ cm}$, $|AC| = 50\text{ mm}$, $|CB| = 42\text{ mm}$.

Škola: ..... Trieda: .....

Dátum: ..... Meno: .....

Prírodoveda

1. Zakrúžkuj predmety, ktoré magnet priťahuje:

kovová spinka – papier – klinec – guma – sklo

2. Prirad' do akej sústavy patria tieto orgány.

Napiš k sústavám čísla správnych orgánov. Každé číslo použi iba raz:

<i>1. priedušky</i>	<i>5. pľúca</i>
<i>2. nosová dutina</i>	<i>6. pečeň</i>
<i>3. žalúdok</i>	<i>7. obličky</i>
<i>4. hrubé črevo</i>	<i>8. hrtan</i>

Vylučovacia sústava: .....

Dýchacia sústava: .....

Tráviaca sústava: .....

3. Doplň správne slová.

Rastliny rastú vďaka procesu, ktorý sa volá fotosyntéza. Rastlina listami zachytáva svetelnú ..... Listy sú zložené z buniek a v nich sa v chloroplastoch nachádza ..... Rastlina dostáva koreňmi vodu a ..... prijíma zo vzduchu oxid uhličitý. Chloroplasty skombinujú pomocou slnečnej energie vodu a oxid uhličitý. Spojením vznikne zdroj energie - .....

4. Rozhodni o pravdivosti výrokov. Pravdivú vetu označ a nepravdivú

- A. Lekno biele nájdeme na suchých lúkach.*
- B. Plodom duba je žalud'.*
- C. Hmyz patrí k najpočetnejším zástupcom stavovcov.*
- D. Slimák patrí medzi bezstavovce.*
- E. Mravce nežijú v spoločensťve.*
- F. Treska žije v rybníku.*
- G. Páka, kladka a naklonená rovina menia veľkosť a smer sily.*
- H. Gravitácia pôsobí smerom od stredu Zeme.*

5. Na vode je položený zapálený kahanček.

Čo sa stane, keď ho prikryješ skleneným pohárom?

.....

Zoznam literatúry

- BREIDBACH, S., VIEBROCK, B. (eds.). 2012. CLIL: Research, Policy and Practice. Peter Lang, Frankfurt am Main.
- BURSTALL, C. 1969. The Evaluation of the Primary French Pilot Schema in Great Britain. In: Stern, H.H. (ed.). Languages and the Young School Child. London: Oxford University Press, s. 181-192.
- COYLE, D., HOOD, P., MARSH, D. 2010. CLIL. Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press, Cambridge.
- DAFOUZ, E., GUERRINI, M. C. (eds.). 2009. CLIL Across Classroom Education Levels. Madrid, Spain: Richmond Publishing.
- DALTON-PUFFER, CH., SMIT, U. (eds.) 2007. Empirical Perspectives on CLIL Classroom Discourse. Frankfurt a.M.: Lang.
- DALTON-PUFFER, CH., NIKULA, T. (eds.). 2006. "Current Research on CLIL". Special Issue of VIEWS (Vienna English Working Papers) 15/3.
- DE GRAAFF, R., KOOPMAN, G., J., ANIKINA, Y., WESTHOFF, G. 2007. „An Observation Tool for Effective L2 Pedagogy in Content and Language Integrated Learning (CLIL)“. International Journal of Bilingual Education and Bilingualism 10/5, s. 603-624.
- DOČKAL, V. 1980. Spôsoby zisťovania osobnostných vlastností uplatňujúcich sa v realizácii talentov pre umeleckú činnosť. Záverečná správa. Bratislava: VÚDPaP.
- DOYÉ, P. 1969. „Fruebeginn des Englischunterrichts“. The Berlin Primary School Pilot Project. In: Stern, H. H. (ed.). Languages and the Young School Child. London: Oxford University Press, s. 119-126.
- FARKAŠOVÁ, E., MENZLOVÁ, B., BISKUPIČOVÁ, K. 2001a. Jazyky hrou. Metodická príručka. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana.
- FARKAŠOVÁ, E., MENZLOVÁ, B., BISKUPIČOVÁ, K. 2001b. Jazyky hrou. Pracovný zošit. Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana.
- FEHLING, S. 2008. Language Awareness und Bilingualer Unterricht: Eine Komparative Studie. Peter Lang, Frankfurt am Main.
- FRIGOLS MARTÍN, M. J. 2010. CLIL in Europe. dostupné na: <http://www.conferece.ie/content/Maria%20Jesus%20Frigols.pdf>
- FURLONG, A. 2005. "The Central Role of Language Learning/Teaching Methodologies in CLIL", In CLILMatrix report, November 2005. Graz: ECML. http://www.ecml.at/mtp2/CLILmatrix/pdf/wsrepD3E2005_6.pdf.
- HEINE, L. 2010. Problem solving in a foreign language. A study in Content and Language Integrated Learning. Mouton de Gruyter, Berlin, New York.
- LAŠEK, J., MAREŠ, J. 1991. Jak změřit sociální klima třídy? Pedagogická revue, 1991, roč. XLIII, č. 6, s. 401-410.
- LAY-DOPYERA, M., DOPYERA, J. 1990. Becoming a Teacher of Young Children. Nex York: McGraw-Hill Publishing Company.
- LORENZO, F. 2008. "Instructional Discourse in Bilingual Settings: An Empirical Study of Linguistic Adjustments in Content and Language Integrated Learning". Language Learning Journal. Vol. 36, No. 1, June 2008, s. 21-33.
- LUPRICOVÁ, J. 2011. Zmena kompetencií učiteľa pri využití metódy CLIL. In Turčinová, K. (ed.): Cudzie jazyky a kultúry v škole 8. Nitra: UKF, s. 106-111. ISBN 978-80-8094-944-0.
- MACKEY, W. F. 1969. Trends and Research in Methods and Materials. In: Stern, H.

- H. (ed.). *Languages and the Young School Child*. London: Oxford University Press. s. 69-83.
- MENZLOVÁ, B., FARKAŠOVÁ, E. 2010. Teoretické a praktické perspektívy metódy CLIL: Inštrument na podporu cudzích jazykov. In: *Aplikácia metódy CLIL vo vyučovaní na základnej škole*. Martin: EZŠ, 2010, s. 40 – 46. ISBN 978-80-970723-6-0.
  - MASSLER, U. 2012. Primary CLIL and Its Stakeholders: What Children, Parents and Teachers Think of the Potential Merits and Pitfalls of CLIL Modules in Primary Teaching. In: *International CLIL Research Journal*, vol. 1 (4), 2012.
  - MOORE, P. F. 2009. *On the Emergence of L2 Oracy in Bilingual Education: A Comparative Analysis of CLIL and Mainstream Learner Talk*. Doctoral thesis. UPO Sevilla.
  - NIKULA, T. 2005. English as an Object and Tool of Study in Classrooms: Interactional Effects and Pragmatic Implications. *Linguistics and Education*, 16 (1), s. 27-58.
  - NIKULA, T. 2007. The IRF Pattern and Space for Interaction: Observations on EFL and CLIL Classrooms. In: Dalton-Puffer, Ch., Smit, U. (eds.) *Empirical Perspectives on CLIL Classroom Discourse*. Frankfurt etc.: Peter Lang, s. 179-204.
  - PALKOVIČ, V. 1980. Spôsoby zisťovania osobnostných vlastností uplatňujúcich sa v realizácii talentov pre športovú činnosť. Záverečná správa. Bratislava: VÚDPaP.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2008. Zvyšovanie motivácie mladších žiakov do učenia sa cudzieho jazyka prostredníctvom integrovaného vyučovania. In: Pokrivčáková S. (ed.): *Inovácie a trendy vo vyučovaní cudzích jazykov u žiakov mladšieho školského veku*. Nitra: UKF, s. 55-66. ISBN 978-80-8094-417-9.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2009a. Vyučovanie cudzích jazykov v triedach s integrovanými žiakmi (žiaci so špeciálnymi edukačnými potrebami a žiaci s poruchami učenia). Pokrivčáková, S. (ed.): *Cudzie jazyky a kultúry v modernej škole*. Brno: Masarykova univerzita, s. 29-42. ISBN 978-80-210-4974-1.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2009b. Stories and Narratives in Integrated Foreign Language Learning (CLIL). In: Collins, R., Němec, M. (eds.): *Stories and Narratives in Foreign Language Teaching*. Brno: MU, s. 12 - 39. ISBN 978-80-210-4861-4.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S., MENZLOVÁ, B., FARKAŠOVÁ, E. 2010. Creating conditions for effective application of CLIL methodology in Slovakia. In: Pokrivčáková, S. (ed.): *Modernization of Teaching Foreign Languages: CLIL, Inclusive and Intercultural Education*. Masarykova univerzita: Brno, 2010a. ISBN 978-80-210-5294-9.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2010a. Obsahovo integrované učenie sa cudzieho jazyka (CLIL) na 1. stupni ZŠ, 2010. In Straková, Z., Cimermanová, I. (eds.): *Učiteľ cudzieho jazyka v kontexte primárneho vzdelávania*. Prešov: Prešovská univerzita, s. 99-121. ISBN 978-80-555-0232-8.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2010b. CLIL na Slovensku (2005-2010). In: *Aplikácia metódy CLIL vo vyučovaní na základnej škole*. Martin: EZŠ, s. 28 – 33. ISBN 978-80-970723-6-0.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S. 2011. Latest Development in Applying CLIL at Primary Schools in Slovakia (2005-2011). In: Veselá, K. et al.: *CA-CLIL Blending the Unblendable?* Nitra: UKF, s. 149-170. ISBN 978-80-558-0006-6.
  - POKRIVČÁKOVÁ, S., GADUŠOVÁ, Z. 2012. Primary CLIL in Slovakia: Development – Experiences – Case Studies (2005-2010). In Egger, G., Lechner, Ch. (eds.).

Primary CLIL Around Europe: Learning in Two Languages in Primary Education. Marburg: Tectum, s. 134-155. ISBN 978-3-8288-2764-6.

- PRÜFER, K. 2012. English-German CLIL Modules in the Mathematics Classroom and Their Effect on the Students' Willingness to Learn Mathematics. In: Breidbach, S., Viebrock, B. (eds.). CLIL: Research, Policy and Practice. Frankfurt/Main: Peter Lang.
  - RUIZ DE ZAROBÉ, Y. 2007. CLIL in a Bilingual Community: Similarities and Differences with the Learning of English as a Foreign Language. VIEWS: Vienna English Working Papers 16 (3) (Special Issue: Current Research in CLIL 2)
  - RUIZ DE ZAROBÉ, Y., JIMENEZ CATALAN, R. M. (ed.). 2009. Content and Language Integrated Learning: Evidence from Research in Europe. Bristol: Multilingual Matters.
  - SCOTT, W. A., YTREBERG, L. H. 1991. Teaching English to Children. New York: Longman Group UK Limited.
  - SMIT, U., DALTON-PUFFER, CH. (eds.). 2007. Current Research on CLIL 2. Special issue of VIEWS (Vienna English Working Papers) 16/3.
  - SMIT, U., DALTON-PUFFER, Ch. (eds.). 2009. Current research on CLIL 3. Special issue of VIEWS (Vienna English Working Papers) 18/3.
  - STOHLER, U., Kiss, B. 2010. "The Acquisition of Knowledge in CLIL: an Empirical Study on the Role of Language in Content Learning". In Ditze, S.-A., Halbach, A. (eds.), Bilingualer Sachfachunterricht (CLIL) im Kontext von Sprache, Kultur und Multiliteralität. Peter Lang, Frankfurt am Main, s. 59-74.
  - VESELÁ, K. et al.: CA-CLIL Blending the Unblendable? Nitra: UKF.
  - VYGOTSKIJ, L. S. 1976. Vývoj vyšších psychických funkcí. Praha: SPN.
- Content and language integrated learning, dostupné na http://ec.europa.eu/languages/language-teaching/content-and-language-integrated-learning_en.htm

Kontakt: Dipl. Ing. Beata Menzlová
                                  Štátny pedagogický ústav
                                  e-mail: beata.menzlova@statpedu.sk

VYHODNOTENIE VÝSLEDKOV TESTOVANIA V 4. ROČNÍKU: PSYCHOLOGICKÝ ASPEKT

Eva Farkašová

Anotácia:

Postup vo vyučovaní s využívaním metódy CLIL sme sledovali aj prostredníctvom testovania žiakov psychologickými metodikami. V príspevku budú prezentované niektoré výsledky z dvoch časovo odlišných etáp. Do projektu sa postupne zapájali nové školy a vzhľadom na to, že testovanie predstavuje určitú kontinuitu, v stručnosti pripomeniem niektoré výsledky psychologických metódik aj z úvodného testovania.

Kľúčové slová:

CLIL, primárne vzdelávanie, psychologické merania, psychologické testovanie

Výsledky psychologických meraní

I. Výsledky použitých (neverbálnych) psychologických metódik.

Na začiatku realizácie projektu sme u žiakov 1. ročníka experimentálnych tried zisťovali úroveň vývinu ich poznávacích schopností. Zvolili sme dve diagnostické metodiky, ktoré bolo možné vo veku 6-7 rokov aplikovať skupinovo (deti tohto veku sa testujú individuálne):

- 1) Obrázkový intelligenčný test umožňuje posúdiť vývinovú úroveň myšlienkových operácií;
- 2) Test Kresba ľudskej postavy umožňuje v predškolskom a mladšom školskom veku posúdiť všeobecnú vývinovú úroveň, nakoľko kritériá hodnotenia zahŕňajú nielen kvantitatívne, ale aj kvalitatívne hľadisko pri zobrazovaní ľudskej postavy.

Testovania sa zúčastnilo 175 žiakov. Ich vek bol v priemere 6 rokov 10 mesiacov.

Neverbálny obrázkový intelligenčný test pozostáva z troch typov úloh, ktoré sú zamerané na zisťovanie dosiahnutej úrovne jednotlivých myšlienkových operácií (najmä logické a analogické usudzovanie, kategorizovanie a zovšeobecňovanie). Celkovo priemerné skóre v uvedenom teste bolo 34,3 bodov, čo predstavuje úspešnosť riešenia 57,1%. Výkony jednotlivých detí sa ale pohybovali vo veľkom bodovom rozpätí: od 12 po 53 bodov, čo naznačuje značnú diferenciu medzi nimi.

Zobrazovanie ľudskej postavy patrí k často využívaným testom, ktoré dotvárajú obraz o vývinovej úrovni detí. Uvedenú techniku možno s takýmto cieľom aplikovať len približne do 10. roku veku dieťaťa, nakoľko vývin kresby za bežných podmienok je v tom čase v prevažnej miere už ukončený a kresby starších detí sprostredkujú skôr ich skúsenosti, zážitky, postoje a vzťahy – t.j. test sa potom používa ako projektívna technika. Pri kresbe postavy sme u detí z experimentálnych tried zaznamenali priemerné skóre 4,48 bodov, t.j. úspešnosť dosiahla 56,03%.

Na základe získaných výsledkov sme konštatovali, že v experimentálnych triedach sa nachádzajú deti s rozličnou vývinovou úrovňou, t.j. rozloženie schopností u žiakov je približne také, ako je tomu v bežnej populácii (odborne povedané: rozloženie výkonov okolo priemernej hodnoty korešponduje s normálnou distribúciou). Triedy sme preto nemohli považovať za „výberové“, ale zodpovedali obvyklým podmienkam. Do tried boli zaradení ako žiaci po odklade školskej dochádzky, tak aj predčasne zaškolení na základe odporúčania psychologického vyšetrenia.

Ako doplňujúca metóda bol použitý individuálny Test cudzojazyčných spôsobilostí, ktorý zadávali učiteľky CJ. Úlohy testu sledujú pripravenosť učiť sa cudzí jazyk – či deti dokážu napodobniť cudzojazyčné fonémy a vetnú intonáciu, nakoľko majú rozvinutú verbálnu pamäť (tu: krátkodobú) a či nemajú závažné rečové chyby (v materinskom jazyku).

Priemerná úspešnosť žiakov v úlohe Opakovanie slov bola 88,94%; v úlohe Opakovanie viet bola 74,73% a v pamäťovej úlohe Reprodukcia slov dosiahla 56,88%. Komunikácia v materinskom jazyku neprekážala závažné rečové nedostatky žiakov. Uvádzaná úspešnosť v jednotlivých úlohách aj v tomto teste zodpovedá obvyklému rozloženiu výkonov. Najťažšou je úloha, v ktorej si deti majú zapamätať a neskôr, za pomoci obrázkov, aktívne reprodukovať slová v cudzom jazyku.

Výsledky pomáhajú vyučujúcim CJ prispôbiť postupy, metódy a formy výučby konkrétnym podmienkam v skupine tak, aby sa rešpektovali predpoklady žiakov, efektívne využili ich silné stránky a primerane rozvíjali oblasti, v ktorých sa prípadne ukázali nedostatky.

II. Výsledky dotazníka Naša trieda

Motivácia:

Podľa predpokladov primeraným aplikovaním metódy CLIL môžeme očakávať zvýšenie záujmu o učenie sa cudzieho jazyka, pretože jej prostredníctvom možno urobiť predmet CJ atraktívnejší, živší, dynamickejší, čo môže posilňovať motiváciu žiakov učiť sa CJ.

- Motivačný systém predstavuje dynamickú stránku osobnosti. Schopnosti aj motivácia patria k aktivačným charakteristikám, sú to regulačné činitele správania, ktoré sa prejavujú v poznávaní, prežívaní i konaní.
- Motívy učenia sa, tak ako aj iné zložky osobnosti, tvoria hierarchicky usporiadaný systém, ktorý má určitú štruktúru (t.j. obsahovú, resp. kvalitatívnu stránku), intenzitu (úroveň, resp. kvantitatívnu stránku) a dynamiku (zmeny v časovom kontinuu, t.j. vývinový aspekt).
- Vývin motivácie je determinovaný množstvom činiteľov: objektívnych a subjektívnych (štruktúra a úroveň kognitívnych zložiek osobnosti a osobnostné vlastnosti), exogénnych (výchovné a vzdelávacie pôsobenie) a endogénnych (napr. osobnostné a vôľové charakteristiky). Prebieha od vonkajšej k vnútornej, od neuvedomenej k vedomej, čo sa prejavuje v dominancii istých učebných motívov v určitom vývinovom štádiu. Vekom sa môže meniť aj intenzita motivácie – napr. vo výskumoch sa pozoroval pokles motivácie pre učenie sa CJ. Ako možné príčiny sa uvádzajú napr. nezaujímavosť hodiny, nedostatok individualizácie, obsahová a výkonová ná-

ročnosť, ťažkosti v učení a i. Na rozvíjanie motivácie, či opačným smerom, demotivačne, pôsobia najmä faktory ako obsah predmetu, metódy a formy vyučovania, ako aj osobnosť učiteľa.

- Aktivizovanie motívov sa deje prostredníctvom tematicky zaujímavo usporiadaného vyučovania, rečovej aktivity, jasných a postupne stanovených cieľov, využívaním rôznych metód prispôbených veku a schopnostiam žiakov, zapojením emocionálnych prvkov do vyučovania, využitím názorných pomôcok, hier, súťaží, možnosťami mimoškolskej cudzojazyčnej komunikácie.

Význam motivácie pri učení sa CJ, podobne ako pri učení sa vôbec, je nespochybniteľný. Odborníci však považujú za problematické metodologické hľadisko jej zisťovania.

Motivácia sa zisťuje prostredníctvom dotazníkovej metódy. V dotazníkoch sa ponúkajú výroky, s ktorými respondent vyjadruje súhlas či nesúhlas, príp. intenzitu, frekvenciu, rozsah daného javu a pod. V odpovediach je vždy zahrnutý aspekt subjektivity pohľadu (náзору, postoja), ako aj ochota pravdivo vypovedať v danej položke (intervenovať môžu obavy a zábrany, snaha prezentovať sa „v lepšom svetle“ a i.). Dotazníková metóda sa môže využívať u detí od staršieho školského veku, kedy sa predpokladá schopnosť istej sebareflexie, poznania a posúdenia daných faktov, javov, skutočností.

Vzhľadom na špecifiká detí vo veku 6-10 rokov nie je možné využiť metódu priamo zisťujúcu motiváciu (deti ešte nie sú schopné potrebnej sebareflexie). Nutné je siahnuť po takých psychologických nástrojoch, ktoré umožnia nahliadnuť do uvažovania a prežívania detí sprostredkovane.

Ďalšou požiadavkou v našom sledovaní bola tiež možnosť administrovania metodiky skupinovo. Voľba preto padla na dotazník Naša trieda, s ktorým sme mali dobré skúsenosti už v minulosti.

Dotazník s pôvodným názvom My Class Inventory bol vytvorený austrálskymi autormi B. J. Fraser a D. L. Fisher. Umožňuje posúdiť 5 oblastí, z ktorých sme pre účely nášho sledovania zvolili tri: Spokojnosť, Súťaživosť a Náročnosť. Uvedené oblasti reflektujú postoje a názory žiakov, ktoré sprostredkovane vypovedajú o ich pozitívnom či negatívnom prežívaní rôznych situácií v triede, pričom v niektorých položkách uvádzajú vlastné percipovanie, no odhadujú tiež prežívanie a motívy správania spolužiakov.

Dotazník Naša trieda sme použili v 2. i v 4. ročníku. Metodiku sme upravili na základe českej verzie (Lašek, Mareš, 1991) pre dané vekové skupiny.

Ako už bolo spomenuté, v dotazníkových odpovediach sa prejavuje subjektivita posudzovania. Ďalším faktorom, ktorý treba vziať do úvahy, je skutočnosť, že výpovede sa týkajú aktuálnych postojov a zážitkov žiakov, ktoré môžu byť ovplyvnené tak v pozitívnom, ako aj v negatívnom smere, pričom v inom čase by vykazovali odlišné hodnoty.

- a) Pre 2. ročník bol počet položiek zredukovaný a znenie prispôbené pre porozumenie už 8 ročnými deťmi. Dotazník tak pozostával z 13 položiek. Jednotlivé oblasti zastupovalo 3-5 položiek. Pripojené boli 3 otázky zisťujúce posúdenie náročnosti a postoja k hodinám s CLIL-om. Maximálny počet bodov v každej položke je 3, najnižší 1.

Dotazník vyplnilo 142 žiakov zo 7 škôl (9 experimentálnych tried). V tabuľke 1 sú uvedené výsledky v 2. ročníku.

Tab. 1: Dotazník Naša trieda, 2. ročník

Oblasť	Priemerné hodnoty
Spokojnosť	2,59
Súťaživosť	2,41
Náročnosť	1,91

Pozitívnym výsledkom je vysoká Spokojnosť – pociťovanie pohody, príjemných zážitkov, dobrých vzťahov a radosti zo svojho pôsobenia v škole/triede.

Pomerne vysoké skóre v Súťaživosti je charakteristické pre triedy, kde sa podporuje ambicióznosť, snaha dosahovať (čo) najlepšie výsledky. No takýto prístup nemusí vyhovovať niektorým žiakom, resp. nemusí korešpondovať s ich učebným štýlom. Zatiaľ však súťaženie žiaci percipujú pozitívne, nakoľko v ďalšej oblasti – Náročnosť je priemerný výsledok nízky. Žiaci teda nepovažujú učenie za záťaž, dokážu pracovať samostatne a nepotrebujú osobitné vedenie pri školskej práci a pri vypracovávaní úloh.

Posledné tri otázky zachytávali, ako žiaci vnímajú zapájanie cudzieho jazyka do iných predmetov, t.j. zisťovali sme názory detí na hodiny vyučované metódou CLIL v predmetoch matematika (M) a prírodoveda (P). Bodové hodnoty sa pohybovali od 3 – „hodiny M/P boli pre mňa ľahké“ po 1 – „hodiny M/P boli pre mňa ťažké“. Tretia položka zisťovala názor žiakov, či, resp. do akej miery sa im takého hodiny páčili (body 3-1). Údaje sú uvedené v tabuľke 2.

Tabuľka 2: CLIL očami detí

Oblasť	Priemerné hodnoty
Spokojnosť	2,59
Súťaživosť	2,41
Náročnosť	1,91

Z údajov vyplýva, že hodiny matematiky sa zdali viacerým žiakom ťažké, kým v prírodovede bol cudzí jazyk vnímaný pozitívnejšie. Prevažnej väčšine detí sa hodiny s CLIL-om páčili. Viacerí žiaci ich však nehodnotili pozitívne, hoci ich nepovažovali za ťažké. Tu je namieste uvažovať o ďalších faktoroch, ako je prístup vyučujúceho, štruktúra a obsah hodiny a iné, ktoré môžu názory žiakov posúvať nežiadúcim smerom.

- b) Pre 4. ročník sme do dotazníka zaradili všetky položky sýtiace jednotlivé vybrané oblasti – bolo ich teda 15. Hodnotenie položiek je rovnaké, ako uvádzame vyššie, t.j. 3 body je maximum, 1 bod - minimum.

Dotazník vyplnilo 90 žiakov z experimentálnej skupiny (ES), kde sa vyučuje metódou CLIL a 36 žiakov z kontrolnej skupiny (KS) – cudzí jazyk sa v nich vyučuje len na hodinách C.J. Získali sme údaje zo 7 škôl, z ktorých niektoré sa do projektu prihlásili neskôr. Na druhej strane, niektoré školy z predchádzajúceho „zoznamu“

sa teraz do tejto aktivity nezapojili. Priemerné hodnoty v jednotlivých oblastiach a skupinách sú uvedené v tabuľke 3.

Tabuľka 3: Dotazník Naša trieda, 4. ročník

Oblasť	Priemerné hodnoty	
	ES	KS
Spokojnosť	2,48	2,74
Súťaživosť	2,62	2,30
Náročnosť	1,63	1,30

Podľa uvedených výsledkov vyššiu spokojnosť, menšiu náročnosť a súťaživosť vyjadrili žiaci kontrolnej skupiny. Domnievame sa, že najmä náročnosť je v týchto triedach prispôsobená možnostiam žiakov, nie sú vedení k „pretekaniu sa kto skôr a lepšie“, a preto i spokojnosť s takouto výučbou je vyššia.

Naproti tomu vyššie požiadavky na prácu sa logicky prejavujú v triedach experimentálnej skupiny, kde sa poznatky z cudzieho jazyka, ich rozsah a zvládnutie viac akcentujú. Predpokladáme, že tu sa viac používajú súťaživé prvky, ktoré znevýhodňujú niektorých žiakov, a preto takýto postup mnohým nevyhovuje – oblasť Súťaživosť zaznamenala najvyššie skóre. Pravdepodobne aj tento prvok prispel k nižšiemu priemernému hodnoteniu v oblasti Spokojnosť a k zvýšenému priemernému hodnoteniu Náročnosti.

Zisťovanie percentuálnych rozdielov medzi ES a KS prinieslo nasledovné dáta: v ES sme zaznamenali o 0,33 percentuálneho bodu (p.b.) vyššiu percipovanú náročnosť, o 0,32 p.b. vyššiu súťaživosť a o 0,26 p.b. nižšiu spokojnosť než v kontrolnej skupine. V tejto súvislosti však treba uviesť, že medzi školami ES sú vo výsledných priemerných hodnotách pomerne veľké diferencie. Znamená to, že ich nemožno považovať za homogénnu skupinu zo štatistického hľadiska.

Naše očakávanie, že žiaci experimentálnych tried budú na konci 4. ročníka posudzovať učenie a prácu v škole pozitívnejšie ako žiaci kontrolnej skupiny, sa nenaplnilo.

Zaujímavé je pre nás porovnanie výsledkov z 2. a 4. ročníka. Pripomíname, že dotazníky vyplňali do veľkej miery iní žiaci a v odlišných školách, preto využívame iba percentuálne porovnanie údajov medzi ročníkmi; použitie ďalších štatistických metód nie je relevantné.

Pri pohľade na tabuľky 1 a 3 (-ES) zisťujeme, že v údajoch nastali menšie zmeny oproti dátam z 2. ročníka: vo 4. ročníku mierne poklesla Spokojnosť (o 0,11 percentuálneho bodu), no aj percipovaná Náročnosť (o 0,28 p.b.) a vzrástla Súťaživosť (o 0,21 p.b.). Hoci rozdiely nie sú veľké, zdá sa, že pokles náročnosti nasvedčuje o istej adaptácii žiakov na podmienky vo vyučovaní metódou CLIL. Mierny nárast súťaživosti vyjadruje aj vývinové hľadisko, kedy snaha „byť lepší než druhí“ u mladších žiakov ešte nebýva rozvinutá, no v 4. ročníku ju už reálne môžeme očakávať. Menšia spokojnosť v triede z celkového pohľadu (zaznamenali sme veľké rozdiely medzi školami) môže u takto odpovedajúcich detí súvisieť s negatívne vnímanou súťaživosťou spolužiakov.

Vzhľadom na pomernú voľnosť v koncipovaní obsahu a realizácii postupov v jednotlivých školách participujúcich v tomto projekte, zaznamenali sme zákonite rôznorodé

hodnotenie takejto výučby žiakmi. Príčiny rozdielov vo výsledkoch získaných z jednotlivých škôl by vyžadovali podrobnejšie analýzy faktorov, ktoré vstupujú do edukačného procesu ako premenné – na strane učiteľa (jeho skúsenosti, prístupy, osobnostné vlastnosti,...) a žiakov (ich schopnosti, učebné štýly, záujem,...), v oblasti stanovenia obsahu hodín s CLIL-om a spôsob ich realizácie a ďalšie faktory.

Napriek tejto variabilite považujeme percipovanie úrovne náročnosti, spokojnosti i súťaživosti v rámci triedy žiakmi za uspokojivé. Tento výsledok je povzbudením pokračovať v trende obsahového vyučovania cudzieho jazyka i na nižšom sekundárnom stupni základnej školy.

Resumé

Pupils in experimental classes were followed also by psychological methods in course of the project: Picture Intelligence Test (PIT), Draw a Person Test (DPT), Test of Foreign Language Skills (TFLS) and Our Class (OC) were used. Based on the results, our sample consisted of pupils with remarkable different achievements, but scores showed the standard distribution around mean values (PIT, DPT). TFLS estimates pupil's future performance in FLL and can focus teacher's attention to individual needs of young learners. OC inventory was aimed to follow pupils' view on the situation in their classes in 3 factors: Satisfaction (S), Competitiveness (C) and Difficulty (D). Mean values of D were low in 2nd grade as well as 4th grade. Competitiveness increased and satisfaction decreased within the time – comparing two grades. Science was more favourite subject with CLIL than Mathematics. The results disclosed useful information which can be helpful in planning further procedures in foreign language education using CLIL method.

Zoznam literatúry

- LAŠEK, J., MAREŠ, J. 1991. Jak změřit sociální klima třídy? Pedagogická revue, XLIII, č. 6, s. 401-410.
- STUART, J.E. 1994. Obrázkový inteligenčný test. Upr. J. Senka. Bratislava: Psycho diagnostika, s.r.o.

Kontakt: PhDr. Eva Farkašová, CSc.
 Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
 Cyprichova 42
 Bratislava
 eva.farkasova@vudpap.sk

SÚČASNÉ TRENDY VO VÝSKUME METODIKY CLIL

Silvia Pokrivčáková

Anotácia:

Príspevok prináša vybrané výsledky pedagogického experimentu, ktorý bol súčasťou rozsiahlejšieho projektu experimentálneho overovania didaktickej účinnosti metodiky CLIL vo vyučovaní cudzích jazykov na prvom stupni základných škôl (Menzlová, Farkašová, Pokrivčáková, 2012). Tieto vybrané výsledky sú konfrontované s výskumnými výsledkami v širšom medzinárodnom kontexte (predovšetkým s výskumami realizovanými v Európe).

Kľúčové slová:

CLIL, pedagogický experiment, mladší žiaci, základné školy

Všeobecne o výskume CLILu

Prvé kontakty slovenských škôl s CLILom na primárnom stupni vzdelávania sa objavili niekedy okolo roka 2000. Od tej doby prešli slovenskí výskumníci, učitelia a metodici dlhú cestu, pričom vyskúšali rôzne prístupy k uplatneniu CLIL prostredníctvom rôznych metód, medzi ktorými určite nechýbala metóda „pokus-omyl“. V súčasnosti je na Slovensku niekoľko tuctov základných škôl, ktoré majú metodiku CLIL zahrnutú ako integrálnu súčasť svojich školských vzdelávacích programov (viaceré z nich sa zapojili aj do experimentálneho overovania popísaného v tomto zborníku).

V porovnaní so situáciou v iných krajinách je možné konštatovať, že vývoj a súčasný stav v aplikovaní CLILu na Slovensku kopíruje pokrok v zahraničí. Dokladuje to napr. porovnanie s hlavnými znakmi súčasnej podoby CLILu, ktoré sumarizovali Lasagabaster a Sierra (2009) alebo Dalton-Pufferová (2011, s. 183-184):

- CLIL sa v súčasnosti týka predovšetkým integrácie cudzieho jazyka a iných nejakých predmetov kurikula; CLIL sa v súčasnosti netýka integrácie druhého jazyka do vyučovania iných predmetov;
- cieľový cudzí jazyk integrovaný v rámci CLIL nie je pravidelne používaný v širšom spoločenskom styku;
- na vyučovacích hodinách s využitím metodiky CLIL komunikácia v cieľovom jazyku nikdy nepresahuje 50% celkového vyučovacieho času;
- veľká väčšina škôl integruje ako cieľový jazyk v rámci CLIL anglický jazyk;
- vyučovacie hodiny s CLILom sú zvyčajne v rozvrhu realizované v rámci časovej dotácie nejakých predmetov (najčastejšie matematika, prírodoveda, vlastiveda a výchovné predmety) a nie v rámci vyučovania cudzích jazykov;
- cieľový jazyk CLILu sa zároveň vyučuje ako samostatný akademický predmet (paralelne s hodinami s CLILom);
- pre väčšinu žiakov sú vyučovacie hodiny s metodikou CLIL a hodiny cudzieho jazyka často jedinou možnosťou na interakciu a komunikáciu v cieľovom cudzom jazyku;
- učitelia, ktorí aplikujú metodiku CLIL na Slovensku, nie sú zvyčajne rodenými hovoriacimi v cieľovom jazyku;

- Wolff (2007) a Dalton-Pufferová (2011) vo svojich štúdiách tvrdia, že učitelia aplikujúci CLIL sú vo väčšine prípadov učiteľmi neязыkových akademických predmetov. Platnosť tohto tvrdenia pre Slovensko je otázna, pretože na Slovensku neexistujú štatistiky, ktoré by sledovali pomer medzi učiteľmi cieľového jazyka a učiteľmi neязыkových predmetov, ktorí uplatňujú CLIL;
- Dalton-Pufferová tiež tvrdí, že CLIL sa typicky začína zaraďovať do vyučovacieho procesu po tom, ako si žiaci už osvojili gramotnosť vo svojom materinskom jazyku, čo vedie k tomu, že s CLILom sa začína skôr na sekundárnom ako primárnom stupni vzdelávania. Naša skúsenosť ale hovorí, že školy, ktoré sa raz rozhodli uplatňovať CLIL systematicky, zvyčajne začnú s jeho uplatňovaním už od primárneho stupňa vzdelávania, keď sa začína s organizovaným vyučovaním cieľového cudzieho jazyka.

Celosvetový výskum CLILu sa rozvíja prudko a dynamicky. Pred 20 rokmi boli výskumné šetrenia CLILu a jeho vplyvu na učebné výsledky žiakov veľmi zriedkavé a ešte v roku 2005 Woolf poukázal na to, že výskum CLILu je v plienkach, dnes sme svedkami prudkého nárastu v počte aj škále realizovaných výskumov vo všetkých oblastiach CLILu. Najnovšie výskumné výsledky je možné nachádzať v špecializovaných vedeckých časopisoch zameraných na bilingválne vzdelávanie, ako sú: *International Journal of Bilingualism* (vychádza od 1997), *The International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* (od 1998), *International CLIL Research Journal* (od 2008), *Latin American Journal of Content&Language Integrated Learning* (od 2008) a *Linguistic Approaches to Bilingualism* (od 2011). Geograficky dominantná úloha vo výskume CLILu naďalej prislúcha Európe (čo je pochopiteľné, keďže CLIL sa stále vníma ako “európska vetva bilingválneho vzdelávania”) za súčasného rastúceho významu výskumných stredísk v Latinskej Amerike (čo dokumentuje aj založenie najnovšieho vedeckého časopisu o CLILe *Latin American Journal of Content&Language Integrated Learning*) a v Ázii. Výskum CLILu sa v súčasnosti realizuje najmä v nasledujúcich oblastiach:

- výskum CLILu zameraný na žiaka (learner-based CLIL research) sa sústreďuje na štúdium vplyvu CLILu na vybrané psycholingvistické charakteristiky žiakov a učebné výsledky vo všeobecnosti;
- výskum CLILu zameraný na učiteľa (teacher-based CLIL research) sa zaujíma o špecifické profesijné charakteristiky a vyučovacie kompetencie učiteľov, ktorí uplatňujú metodiku CLIL;
- výskum CLILu zameraný na jazyk (language-based CLIL research) sa detailne zaoberá rôznymi spôsobmi koexistencie a vzájomnou interakciou materinského a cieľového jazyka na hodinách s metodikou CLIL (napr. aj dôsledky tzv. code-switching);
- výskum CLILu zameraný na obsah vzdelávania (content-based CLIL research) sa koncentruje na rôzne spôsoby, ktorými sa kóduje obsah vzdelávania v špecifickom spôsobe bilingválneho vzdelávania, ktorým je CLIL, a ako sú CLILom ovplyvnené učebné výsledky žiakov v neязыkových predmetoch;
- výskum CLILu zameraný na kontext (context-based CLIL research) sa venuje štúdiu vplyvu rôznych národných, kultúrnych a iných externých faktorov na účinnosť CLILu.

Na základe rozsiahlej meta-analýzy výskumu CLILu v rokoch 2005-2010 rozpoznáva rakúska autorka Dalton-Pufferová (2011, s. 182) nasledujúce trendy: posun od izolova-

ných prípadových štúdií a popisov jednotlivých študijných programov k všeobecnejšiemu výskumu, rastúci počet výskumov realizovaných priamo v školských triedach a vkladanie výskumných výsledkov do rozsiahlejšej medzinárodnej perspektívy. Okrem toho analýza súčasných výskumných štúdií zameraných na aplikovanie CLIL poukazuje na relatívne stabilný záujem výskumníkov o tieto štyri oblasti: vzdelávacie výstupy v cieľovom jazyku aj nejjazykovom predmete, kvalita a typológia komunikačných interakcií v triede (diskurz v triede s CLILom), analýza príkladov dobrej praxe a vývoj didaktických materiálov pre aplikovanie metodiky CLIL na všetkých stupňoch vzdelávania.

Výskum CLILu na Slovensku

Výskum CLILu na Slovensku je naozaj „v plienkach“. Nedávno bol ukončený prvý systematický výskum CLILu, a to 4-ročný pedagogický experiment, ktorý bol súčasťou projektu Didaktická efektívnosť metodiky CLIL vo vyučovaní cudzích jazykov na 1. stupni základných škôl (Štátny pedagogický ústav v Bratislave, máj 2008 - september 2012) a jeho kompletne výsledky budú publikované do konca roka 2012.

Cieľom tohto na jazyk zameraného projektu bolo meranie a porovnanie vzdelávacích výsledkov žiakov v cieľovom jazyku na 15 vybraných základných školách, ktoré uplatňujú CLIL už od počiatočného vyučovania cudzieho jazyka. Porovnávali sa vzdelávacie výsledky žiakov z cudzieho jazyka v triedach s CLILom (experimentálna skupina) a v triedach bez CLILu (kontrolná skupina), kde sa cieľový jazyk učí „tradičnejšou formou“. Triedy so žiakmi v kontrolnej skupine boli zvyčajne na tej istej škole, kde boli triedy s CLILom (takýto postup vo výskume CLILu charakterizuje Dalton-Pufferová (2011, s. 186) ako veľmi častý, až typický. V prípade, že takéto porovnanie nebolo možné v rámci jednej školy (napr. kde je CLIL aplikovaný vo všetkých triedach), do kontrolnej skupiny boli zaradení žiaci zo školy s podobnými sociometrickými vlastnosťami z toho istého regiónu. Popisovaný pedagogický experiment skúmal aj vplyv metodiky CLIL na motiváciu žiakov a ich postoje k učeniu sa cieľového jazyka (Menzlová, Farkašová, Pokrivčáková, 2012).

Výsledky tohto experimentu poukázali na všeobecne lepšie výsledky žiakov z tried s CLILom. Experiment dokázal všeobecne lepšie výsledky žiakov v cieľovom jazyku vo všetkých sledovaných oblastiach (rozvoj slovnéj zásoby, rozvoj počúvania, čítania a písania v cieľovom jazyku). Takýto výsledok potvrdzuje výsledky mnohých ďalších výskumov, ktoré boli publikované v minulosti (Admiraal, Westhoff, de Bot, 2006; Lasagabaster, 2008; Lo, Murphy, 2010; Ruiz de Zarobe, 2008, 2010; Zydaitis, 2007 a ďalší). Otázkou však zostáva, do akej miery sú preukázané lepšie výsledky žiakov s CLILom spôsobené aplikáciou metodiky CLIL, a do akej miery časovou výhodou, ktorú títo žiaci voči žiakom bez CLILu majú (pretože žiaci s CLILom sa stretávajú s cieľovým jazykom v rámci riadnej časovej dotácie cieľového jazyka a hodiny s CLILom pre nich predstavujú priestor navyše v porovnaní s triedami bez CLILu).

Vplyv CLILu na vzdelávacie výsledky žiakov 4. ročníka základnej školy skúmal ako súčasť svojej dizertačnej práce Aplikácia prístupu CLIL na hodinách matematiky v 4. ročníku ZŠ aj Kubeš (2012). Ďalšie tri výskumné projekty, všetky realizované ako súčasť dizertačných prác s plánovaným ukončením v roku 2013) sú v súčasnosti len rozpracované. Na žiaka zameraný výskum CLILu vykonáva Králiková (English in Primary

Education – with focus on CLIL method), výskum CLILu zameraný na jazyk realizuje Luprichová v práci *Modernization of Teaching English as a Foreign Language by Means of CLIL Methodology* a na výskume CLILu zameranom na učiteľov - nenatívnych hovoriacich pracuje Hurajová vo svojej doktorandskej práci *CLIL Methodology and Primary School Teachers' Competences*.

Výsledky slovenského pedagogického experimentu a medzinárodný kontext.

V nasledujúcej časti nášho príspevku budeme prezentovať vybrané výsledky vyššie spomínaného experimentu, ktoré budeme konfrontovať s poslednými výsledkami medzinárodného výskumu CLILu, realizovaného predovšetkým v európskych krajinách.

CLIL a slovná zásoba

Štúdie zamerané na kvalitu a kvantitu slovnej zásoby osvojenej žiakmi s CLILom v cieľovom jazyku (napr. Jexenflicker, Dalton-Pufferová, 2010; Lo, Murphy, 2010; Ruiz de Zarobe, 2010; Zydatiņ, 2007) dokazujú, že pasívna aj aktívna slovná zásoba žiakov s CLILom je vo všeobecnosti rozsiahlejšia. V porovnaní so žiakmi bez CLILu obsahuje viac slov zo skupín slov s nižšou frekvenciou. Žiaci s CLILom zvyčajne preukazujú lepšie schopnosti používať slovnú zásobu v širšom štylistickom kontexte a vedia ju používať príhodnejšie pre danú komunikatívnu situáciu (more appropriately). Ako sa dalo očakávať, žiaci s CLILom preukazujú signifikantne lepšie výsledky v oblasti akademickej slovnej zásoby.

Podobne aj slovenský experiment preukázal lepšie výsledky žiakov s CLILom v porovnaní s kontrolnou skupinou. Pri testovaní slovnej zásoby dosiahli žiaci s CLILom priemerne výsledky o 0,5586 indexového bodu lepšie.

CLIL a písanie

Aj vplyv CLILu na písanie meralo viacero výskumníkov (Järvinen, 2010; Jexenflicker, Dalton-Pufferová, 2010; Llinares, Whittaker, 2010; Lorenzo, Moore, 2010; Ruiz de Zarobe, 2010 a ďalší). Ich výskumné výsledky preukázali všeobecne pozitívny vplyv CLILu v takých oblastiach, ako sú: širšia paleta morfológicko-syntaktických prostriedkov a vyšší stupeň jazykovej presnosti v cieľovom jazyku. V písomných úlohách žiaci s CLILom používajú rozvinutejšie a komplexnejšie vetné štruktúry a vo svojich prácach demonštrujú lepší pravopis (spelling), čo môže byť dôsledkom toho, že žiaci s CLILom čítajú viac textov v cieľovom jazyku a čítajú texty z rôznych žánrov. Ako oblasti s najmenej výrazným vplyvom CLILu sa ukázali vlastnosti písomných textov ako: kohézia, koherencia a parafrázovanie.

Súčasťou experimentu na slovenských základných školách (2008-2012) boli žiaci s CLILom a žiaci bez CLILu testovaní aj v písaní v cieľovom jazyku. V záverečnom testovaní písomného prejavu, kde žiaci voľne popisovali priložený obrázok, dosiahli žiaci s CLILom signifikantne lepšie výsledky (v priemere o 0,3644 indexového bodu).

CLIL a počúvanie/čítanie

Hoci je výskum CLILu v oblasti receptívnych zručností (počúvanie a čítanie) stále veľmi zriedkavý, slovenský experiment zahŕňal aj túto oblasť. Žiaci s CLILom aj tu dosiahli signifikantne lepšie výsledky v počúvaní (v priemere o 0,6818 indexového bodu) aj v čítaní (v priemere o 0,6326 indexového bodu).

CLIL a rečový prejav

Slovenský experiment naopak neskúmal vzdelávacie výsledky žiakov s CLILom v oblasti hovorenia a rečového prejavu v cieľovom jazyku. V zahraničí však existuje množstvo výskumných štúdií zameraných práve na túto oblasť (Admiraal et al., 2006; Dalton-Puffer et al., 2008; Gallardo del Puerto et al., 2009; Hüttner, Riede-Bünemann, 2010; Maillat, 2010; Mewald, 2007; Moore, 2009 a ďalší). V týchto štúdiách žiaci s CLILom preukázali väčšiu flexibilitu a zameranosť na počúvajúceho. Takisto pôsobili sebaistejšie vo formulácii významov. Na druhej strane sa ukázalo, že výslovnosť v cieľovom jazyku patrí medzi oblasti, ktoré sú CLILom ovplyvnené málo alebo vôbec (Admiraal et al., 2006; Gallardo del Puerto et al., 2009 a ďalší).

Budúce výzvy vo výskume CLILu

Výsledky výskumov CLILu, ktoré sme prezentovali vyššie, akoby dosvedčovali, že didaktika cudzích jazykov konečne našla ideálny prístup k vyučovaniu cudzích jazykov, pri ktorom je úspech vzdelávania zaručený. Samozrejme, že pravda je úplne iná. Nanešťastie, spomínané výsledky musia byť vždy vnímané s istou dávkou skepsy, pretože výskum v oblasti bilingválneho vzdelávania so sebou niesol vždy vysoko významné riziká, spôsobené predovšetkým veľmi vysokým počtom premenných vstupujúcich do vyučovacieho procesu. Ako poukázal už Genesse (1998, s. 10), nešťastím veľkej väčšiny výskumov bilingválnych programov je ich metodologicky nezvládnutý dizajn, takže ich výsledky produkujú „viac hluku než signálov“. Preto je pravdepodobne najväčšou výzvou budúceho výskumu CLILu dizajnovanie a precizovanie metodologických postupov výskumu.

Vo svojej meta-analýze európskeho výskumu metodiky CLIL sumarizuje Pérez-Cañado (2012, s. 331) kľúčové oblasti ďalšieho výskumu CLIL, t.j. tie, na ktorých je nutné ešte „popracovať“, takto:

- výskumne zamerané empirické štúdie lingvistických charakteristík vzdelávania s metodikou CLIL;
- longitudinálne štúdie všetkých aspektov vzdelávania s CLIL;
- hodnotenie jazykových kompetencií a vedomostí v obsahu vzdelávania;
- analýza didaktiky CLILu;
- pozorovanie učiteľov, ktorí aplikujú CLIL, vrátane analýzy ich prípravy, triedneho diskurzu a techník spolupráce s ostatnými učiteľmi, atď.

Resumé

The paper provides the results of comparative meta-analysis of research papers published on the CLIL method in renowned international journals during the last decade. It also summarizes the outcomes of both running and already finished research activities on CLIL in Slovakia.

Zoznam literatúry

- ADMIRAAL, W., WESTHOFF, G., de BOT, K. 2006. Evaluation of Bilingual Secondary Education in the Netherlands: Students' language proficiency in English. In: Educational Research and Evaluation. 12, 11, pp. 75-93.
- PÉREZ-CANADO, M. L. 2012. CLIL Research in Europe: Past, Present, and Future. In: International Journal of Bilingual Education and Bilingualism, 15, 3, pp. 315-341.
- DALTON-PUFFER, Ch. et al. 2008. Content and Language Integrated Learning an Österreichs Höheren Technischen Lehranstalten. Forschungsbericht. Universität Wien.
- DALTON-PUFFER, Ch. 2011. Content-and-Language Integrated Learning: From Practice to Principles? In: Annual Review of Applied Linguistics, 2011, 31, pp. 182-204.
- GALLARDO DEL PUERTO, F. et al. 2009. Testing the Effectiveness of Content and Language Integrated Learning in Foreign Language Contexts: Assessment of English Pronunciation. In: Ruiz de Zarobe, Y., Jiménez Catalán, R. M. (eds.): Content and Language Integrated Learning: Evidence from Research in Europe, pp. 215-234. Multilingual Matters.
- HURAJOVÁ, Ľ. 2012. CLIL Methodology and Primary School Teachers' Competences: Projekt dizertačnej práce, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- HÜTTNER, J. RIEDE-BÜNEMANN, A. 2010. A Cross-Sectional Analysis of Oral Narrativeness by Children with CLIL and non-CLIL Instruction. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms, pp. 61-80, John Benjamins.
- JÄRVINEN, H.-M. 2010. Language as a Meaning Making Resource in Learning and Teaching Content: Analysing Historical Writing in Content and Language Integrated Learning. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms, pp. 145-148, John Benjamins.
- JEXENFLICKER, S., DALTON-PUFFER, CH. 2010. The CLIL Differential: Comparing the Writing of CLIL and non-CLIL Students in Higher Colleges of Technology. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms, pp. 169-190, John Benjamins.
- KRÁLIKOVÁ, I. 2012. Anglický jazyk na primárnom stupni ZŠ (so zameraním na metodiku CLIL): Projekt dizertačnej práce, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- KUBEŠ, M. 2012. Aplikácia prístupu CLIL na hodinách matematiky v 4. ročníku ZŠ: Dizertačná práca. Univerzita Komenského v Bratislave.
- LASAGABASTER, D. 2008. Foreign Language Competence in Content and Language Integrated Learning. In: Open Applied Linguistic Journal, 2008, 1, pp. 31-42.

- LASAGABASTER, D., SIERRA, J. M. 2009. Language Attitudes in CLIL and Traditional EFL Classes. In: *International Journal of CLIL Research*, 1, 2, pp. 4-17.
- LASAGABASTER, D., RUIZ DE ZAROBÉ, Y. (eds.). 2010. *CLIL in Spain: Implementations, Results and Teacher Training*, Cambridge Scholars.
- LLINARES, A., WHITTAKER, R. 2010. Writing and Speaking in History Class: A Comparative Analysis of CLIL and First Language Contexts. In Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*, pp. 125-144, John Benjamins.
- LO, Y.-Y., MURPHY, V. A. 2010. Vocabulary Knowledge and Growth in Immersion and Regular Language-Learning Programmes in Hong Kong. In: *Language and Education*, 24, 3, pp. 215-238.
- LORENZO, F., MOORE, P. 2010. On the Natural Emergence of Language Structures in CLIL: Towards a Theory of European Educational Bilingualism. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*, pp. 23-38, John Benjamins.
- LUPRICOVÁ, J. 2011. *Modernization of Teaching English as a Foreign Language by Means of CLIL Methodology: Projekt dizertačnej práce*, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- MAILLAT, D. 2010. The Pragmatics of L2 in CLIL. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): *Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms*, pp. 39-60, John Benjamins.
- MEWALD, C. 2007. A Comparison of Oral Language Performance of Learners in CLIL and Mainstream Classes at Lower Secondary Level in Lower Austria. In: Dalton-Puffer, Ch., Smit, U. (eds.): *Empirical Perspectives on CLIL Classroom Discourse*, pp. 139-178, Peter Lang.
- MOORE, P. 2009. *On the Emergence of L2 Oracy in Bilingual Education: A Comparative Analysis of CLIL and Mainstream Learner Talk: Doctoral Thesis*, Universidad Pablo de Olavide in Sevilla.
- POKRIVČÁKOVÁ, S., MENZLOVÁ, B., FARKAŠOVÁ, E. 2010. Creating Conditions for Effective Application of CLIL Methodology in Slovakia. In: Pokrivčáková, S. (ed.): *Modernization of Teaching Foreign Languages: CLIL, Inclusive and Intercultural Education*, Masarykova univerzita in Brno.
- POKRIVČÁKOVÁ, S. 2010. Obsahovo integrované učenie sa cudzieho jazyka (CLIL) na 1. stupni ZŠ. In: Straková, Z., Cimermanová, I. (eds.): *Učiteľ cudzieho jazyka v kontexte primárneho vzdelávania*, pp. s. 99-121, Prešovská univerzita.
- POKRIVČÁKOVÁ, S. 2011. Latest Development in Applying CLIL at Primary Schools in Slovakia (2005-2011). In Veselá, K. et al.: *CA-CLIL Blending the Unblendable?* Pp. 149-170, UKF Nitra.
- POKRIVČÁKOVÁ, S., GADUŠOVÁ, Z. 2012. Primary CLIL in Slovakia: Development – Experiences – Case Studies (2005-2010). In: Egger, G., Lechner, Ch. (eds.): *Primary CLIL Around Europe: Learning in Two Languages in Primary Education*, pp. 134-155, Tectum.
- RUIZ DE ZAROBÉ, Y. 2008. CLIL and Foreign Language Learning: A Longitudinal Study in the Basque Country. In: *International CLIL Research Journal*, 1, 1, pp. 60-73.

- RUIZ DE ZAROBÉ, Y. 2010. Written Production and CLIL: An Empirical Study. In: Dalton-Puffer, Ch. et al. (eds.): Language Use and Language Learning in CLIL Classrooms, pp. 191-212, John Benjamins.
- WOLFF, D. 2007. CLIL: Bridging the Gap between School and Working Life. In: Marsh, D., Wolff, D. (eds.): Diverse Contexts – Converging Goals. CLIL in Europe, pp. 15-25, Peter Lang.
- ZYDATIß, W. 2007. Deutch-Englische Züge in Berlin, Peter Lang.

Kontakt: doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD.
Katedra lingvodidaktiky a interkultúrnych štúdií
Pedagogická fakulta UKF
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
e-mail: spokrivcakova@ukf.sk

CLIL HODINA MATEMATIKY

Ľudmila Hurajová

Anotácia:

V príspevku je popísaná príprava a postup CLIL hodiny matematiky pre žiakov 4. ročníka ZŠ na tému Čo má v matematike prednosť (Počítanie so zátvorkami) s cieľom naplniť obsahový štandard ŠKVP vychádzajúci z ISCED 01 (poradie výpočtu matematických operácií sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie) a výkonový štandard (vysvetliť, že násobenie a delenie má prednosť vo výpočtoch pred sčítaním a odčítaním). Cieľom príspevku je popísať procesy potrebných na prípravu metodického listu pri aplikácii metodiky CLIL. Príspevok mapuje procesy potrebné na prípravu CLIL hodiny so zámerom vytvoriť úspešné CLIL vzdelávacie prostredie.

Kľúčové slová:

CLIL, matematika, metodický list, CLIL hodina, plánovanie vyučovacej hodiny

Zámerom tohto príspevku je popísať prípravu plánu hodiny matematiky pri aplikácii metodiky CLIL. Cieľom CLIL hodín by malo byť dodržiavanie základných princípov metodiky CLIL, ktorými sú napĺňanie cieľov v štyroch oblastiach: v oblasti obsahu, v oblasti komunikácie, v oblasti interkultúrnych informácií a v oblasti kognície. Pri formulovaní cieľov v jednotlivých vymenovaných oblastiach je učiteľ limitovaný rôznymi faktormi. Obsah neязыkového predmetu je stanovený v ŠKVP obsahovým aj výkonovým štandardom, ktoré sa musia odraziť v ciele CLIL hodiny príslušného obsahu. V komunikačnej oblasti by učiteľ mal vedieť, aká je jazyková úroveň žiakov v pracovnom jazyku a aj to, ktoré komunikačné konštrukty a slovná zásoba sú potrebné na komunikovanie pripraveného obsahu. Rozvoj interkultúrnych kompetencií žiakov patrí tiež k zámerom aplikovania metodiky CLIL do vyučovania. Učiteľ by mal hľadať interkultúrny rozmer v obsahu, ktorý bude prezentovaný na vyučovacej hodine. V neposlednom rade by učiteľ mal brať do úvahy pri príprave CLIL hodín úroveň poznania a úroveň kognitívnych funkcií žiakov, aby zamýšľané úlohy neboli ani frustrujúce, ale ani nudné. Na druhej strane, učiteľ by si mal byť vedomý toho, že žiak je najaktívnejší počas vlastného procesu učenia sa a mal by byť schopný takýto priestor pre žiakov počas hodín vytvárať. Samotná aktivita žiaka v procese učenia mu pomáha dobre pochopiť prezentované učivo a zaradiť si ho do svojho systému poznávania. Čím je žiak aktívnejší v procese učenia, tým je viac motivovaný.

Príprava CLIL hodiny matematiky

Pre CLIL hodinu matematiky pre žiakov 4. ročníka ZŠ bola vybraná téma počítanie so zátvorkami s obsahovým štandardom - Poradie výpočtu matematických operácií sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie a výkonovým štandardom - vysvetlíť, že násobenie a delenie má prednosť vo výpočtoch pred sčítaním a odčítaním. V tejto fáze prípravy si treba uvedomiť, čo už žiaci vedia v danom nejazykovom predmete. Nielen to, čo sa týka samotného obsahu tohto predmetu, ale aj obsahu v pracovnom jazyku, keďže CLIL hodina by mala byť vždy zameraná tak na rozvoj obsahu nejazykového predmetu, ako aj na rozvoj jazykovej kompetencie žiaka v pracovnom jazyku. Žiaci už pred touto vybranou témou prebrali znamienka základných aritmetických operácií (plus, mínus, násobenie, delenie). Vedú počítať jednoduché príklady všetkých spomenutých operácií. V pracovnom jazyku vedú pomenovať znamienka operácií a samotné operácie. Rovnako ovládajú pomenovanie číslíc od 1 do 100 v pracovnom jazyku. Majú sa naučiť rozlišovať, ktoré operácie v rámci jedného príkladu majú prednosť a počítajú sa ako prvé v príklade.

Prístup CLIL považujeme za vhodný spôsob na vytváranie priestoru pre medzipredmetové vzťahy a zároveň si myslíme, že prezentovanie nového obsahu nejazykového predmetu v pracovnom jazyku by malo byť založené na známom konštrukte poznatkov žiakov, aby nové fakty, informácie ľahšie dokázali pochopiť a uložiť ich do svojho vedomostného konštruktu. Ako už bolo spomenuté, na hodine matematiky sa majú žiaci naučiť rozlišovať, ktoré aritmetické operácie majú prednosť v príkladoch so zmiešanými operáciami. Prednosť aritmetických operácií sme asociovali s dopravnými pravidlami cestnej premávky, ktoré sú žiakom známe z nižších ročníkov z dopravnej výchovy. Počas hodiny im budú prezentované dopravné značky označujúce hlavnú cestu a príkaz dať prednosť v jazde. Žiaci sa zážitkovou formou vyučovania naučia, ktoré aritmetické operácie sú na “ hlavnej ceste “ a ktoré musia “dať prednosť” iným.

Keď už bol v príprave zadaný obsah nejazykového predmetu a aj spôsob jeho prezentácie, je potrebné sa zamyslieť, aká slovná zásoba a komunikačné konštrukty v pracovnom jazyku budú potrebné počas hodiny. Zámerom CLIL hodiny matematiky je zopakovať už prebratú slovnú zásobu (znamienka operácií a názvy operácií). Novou slovnou zásobou budú výrazy týkajúce sa dopravných značiek a situácií v cestnej premávke. Z matematického pohľadu bude v pracovnom jazyku predstavený výraz “zátvorky”.

Rozvoj interkultúrnej komunikačnej kompetencie (ICC – Intercultural Communicative Competence) žiakov v rámci CLIL hodín je jedným z aspektov metodiky CLIL. Coyle a kol. (2010) konštatujú, že CLIL potenciálne ponúka širokú škálu možností interkultúrnej interakcie, avšak rozsah jej úspešnej realizácie počas CLIL hodín závisí od učiteľa a interkultúrneho étosu triedy. Edelenbos a Kubanek (2008) menujú 10 dimenzií, ktoré treba zvažovať pri rozvíjaní ICC:

- fakty (spoznávanie kultúrnych produktov, zvyklostí, tradícií...);
- pocity, emócie, nálady (záujem, prekvapenie, radosť...);
- poznanie (čítanie z máp, pozorovania rovesníkov, kolegov, počúvanie ich názorov ...);
- jazykové uvedomenie (porovnávanie jazykov, porovnávanie zvukov ...);
- cudzí jazyk ako médium na vyjadrenie sa (skúsenosť a zistenie, že cudzí jazyk je komunikačným nástrojom na vyjadrenie názorov, myšlienok, pozorovanie iných ako

- komunikujú v danom jazyku...);
- akcia (práca na spoločných projektoch s partnerskými školami, e-mail komunikácia s kamarátmi...);
- hodnotenie (rozpoznanie rozdielov...);
- vlastný imidž (uvedomenie si a ocenenie vlastných schopností, napr. napísania krátkej správy, e-mailu svojmu kamarátovi v zahraničí, komunikácia s cudzincami v zahraničí...);
- kľúčové výrazy (autentický, moderný, vekovo-adekvátne vysvetlenie...).

Interkultúrny rozmer vo vybranej téme pre CLIL hodinu matematiky vychádza z dimenzie faktov a dimenzie hodnotenia. V symboloch jednotlivých matematických operácií alebo v dopravných značkách či v pravidlách cestnej premávky žiaci nájdu rozdiely medzi našou a prezentovanou kultúrou.

Pri príprave CLIL hodiny alebo CLIL aktivity (kratšia ako 45 minút) v závislosti od typu CLIL programu, ktorý je v škole nastavený, by učiteľ mal mať na mysli, ako zapojí kognitívne schopnosti žiakov do procesov slúžiacich na dosahovanie nastavených cieľov hodiny. Holderness (1991) vymenúva tieto kognitívne zručnosti žiakov/študentov:

- popisovanie;
- identifikovanie / rozoznávanie;
- priradovanie;
- triedenie;
- spájanie;
- porovnávanie;
- zoraďovanie;
- zapamätávanie;
- riešenie problémov;
- testovanie teórií.

Vytváraním úloh pre žiakov v rámci CLIL hodín, v ktorých je potrebné zapojiť niektoré z menovaných kognitívnych funkcií, sú tieto schopnosti automaticky rozvíjané. V našej CLIL hodine v rámci úloh budú musieť žiaci aktívne zapojiť svoje kognitívne schopnosti, a to najmä: identifikovanie/ rozoznávanie, zapamätávanie, priradovanie a riešenie problémov.

Fázy CLIL hodiny matematiky

1. Úvodná fáza (1min)

Ak má učiteľ nacvičený nejaký signál, ktorým sa začína nejaký predmet v pracovnom jazyku, CLIL hodinu matematiky môže začať týmto signálom. To môže byť zvukový signál, nejaká rýmovačka v pracovnom jazyku, slovné výrazy s ukazovaním a pohybom atď. Učiteľ v našom príklade začína rýmovačkou:

“One, two, three, four, five,
We are having a crazy time.

We have English in MATH
This combination attracts us.”

2. Fáza opakovania (5min)

V tejto fáze CLIL hodiny sa zameriame na opakovanie lexiky z pracovného jazyka, ktorú sme používali na vyjadrenie obsahu už prebratých tém nejazykového predmetu, v tomto prípade matematiky, a potrebujeme tieto výrazy používať aj počas tejto CLIL hodiny. Učiteľ zvolí úlohu pre všetkých žiakov – spoločne budú priradovať znamienka aritmetických operácií k názvom samotných operácií. Názvy operácií sú vystavené na tabuli, aby všetci žiaci mohli participovať na úlohe a dobre videli na dvojice znak – názov aritmetickej operácie. V rámci opakovania môžeme ešte zaradiť aj preopakovanie čísel v pracovnom jazyku.

3. Fáza zahriatia (5min)

V tejto fáze učiteľ predstaví žiakom, resp. im dá “ochutnať”, čo bude cieľom hodiny matematiky. Rozdelí žiakov do skupín po 4 a každá skupina bude mať rovnakú úlohu – vypočítať nasledovný príklad. Príklad si ešte v rámci opakovania prečítame v pracovnom jazyku.

$$2+5 \times 6 - 12 : 6 +1 = ???$$

Predpokladá sa, že skupiny žiakov sa dopracujú k rôznym výsledkom, keďže im neboli prezentované pravidlá na výpočet tohto typu príkladu. Učiteľ sa opýta, či je to možné, aby sme mali viacero rôznych výsledkov jedného príkladu a prejde na fázu učenia.

4. Fáza demonštrácie (7min)

Učiteľ sa opýta žiakov: Čo je toto? (What's this?) a ukáže im dopravnú značku hlavnej ulice a potom aj značku Daj prednosť v jazde (anglický typ dopravných značiek). Umožní žiakom, aby odpovedali v materinskom jazyku na zadané otázky, pričom učiteľ komunikuje v pracovnom jazyku. Ak trieda rozpozná dopravné značky a vie aj ich význam, učiteľ požiada o 6 dobrovoľníkov. 4 žiaci si nalepia znak niektorej z aritmetických operácií na svoju maketu auta a dvaja žiaci budú držať dopravné značky. Vytvoríme si dopravnú situáciu, v ktorej autá so znamienkami plus a mínus budú na vedľajšej ceste a autá so znamienkami „delené“ a „krát“ na hlavnej ceste. Situáciu popisujeme v pracovnom jazyku. Po predvedení tejto dopravnej situácie sa učiteľ spýta, ktoré autá mali prednosť, a tým prezentuje nový výraz RIGHT OF WAY a zároveň aj výraz GIVE WAY, ktorý žiaci môžu vidieť napísaný aj na dopravnej značke Daj prednosť v jazde. Potom sa učiteľ opýta, ktoré operácie v príklade majú prednosť pred ktorými. Ak žiaci poznajú správnu odpoveď, učiteľ zhrnie ešte raz modelovú situáciu a zadá skupinám žiakov znovu počítanie príkladov. Predpokladá sa, že väčšia žiakov v skupinách vypočíta tento príklad správne. Potom učiteľ predstaví zátvorky ako pomocníčky, ktoré nám uľahčujú počítanie tento typ príkladov. Zátvorky nám pomáhajú združovať – zoskupovať kamarátov. Zároveň s ich úlohou učiteľ predstaví aj nový výraz BRACKETS. Umiestni zátvorky do prezentovaného príkladu.

5. Fáza učenia (15min)

Učiteľ zadá ďalšiu úlohu skupinám žiakov. Pripravil pre nich znamienka aritmetických operácií, makety aut, dopravné značky a chcem, aby si vytvorili autá a namodelovali mi dopravné situácie, kto má prednosť v jazde. Chodí medzi skupinami a

monitoruje prácu, prípadne pomôže so simulovaním situácií. Keď vidí, že väčšina žiakov pochopila pravidlo riešenia príkladov s viacerými aritmetickými operáciami, zadá skupine úlohu zostaviť príklad pre inú skupinu. Môže to byť pomocou číslíc, ktoré majú prefotené a zostavujú príklad na lavici aj so znamienkami a zátvorkami, alebo iba jednoducho napíšu na papier príklad na riešenie pre inú skupinu. Vymenia si príklady a riešia.

6. Fáza utvrdenia (7min)

Ak vyjde čas na tejto CLIL hodine, žiaci dostanú pracovný list s príkladmi na riešenie individuálnym spôsobom. Počet príkladov maximálne 5. Prvý žiak so správnymi vypočítanými príkladmi dostane odmenu v podobe vodičského preukazu, keďže preukázal, že rozumie dopravným predpisom, alias pravidlám pri riešení príkladov s viacerými aritmetickými operáciami.

7. Fáza ukončenia a hodnotenia (5min)

V závere hodiny môže učiteľ premietnuť (v prípade vhodného materiálovo-technického zabezpečenia) krátku videoukážku reálnej dopravnej situácie z anglických ciest, prípadne situáciu, v ktorej nedodržiavanie pravidiel spôsobí haváriu. Požiada žiakov, aby mu trúbením, keďže sú na hodinách viacerí z nich autá, vyjadrili svoj postoj hodnotenie CLIL hodiny. Namotivuje ich na ďalšiu hodinu tým, že aj iní môžu získať matematický vodičský preukaz za riešenie príkladov.

CLIL hodinu matematiky sú zhrnuté do výstupného metodického listu, kde sú stanovené ciele hodiny - tak jazykový, ako aj obsahový. V metodickom liste sú opísané úlohy učiteľa a žiakov na CLIL hodine, ako aj postup CLIL hodiny, ktorý je vyššie uvedený a opísaný v jednotlivých fázach CLIL hodiny. V prílohe tohto príspevku sú aj obrazové materiály, ktoré môžu byť použité v rámci tejto CLIL hodiny matematiky.

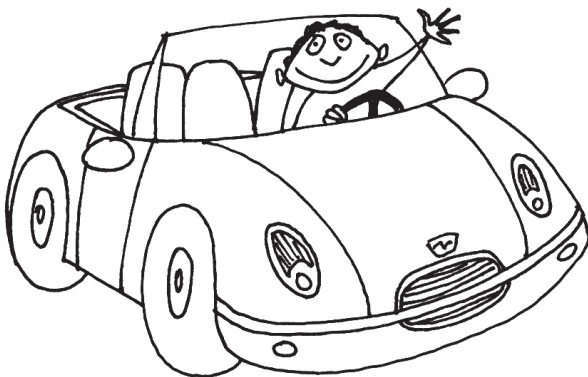
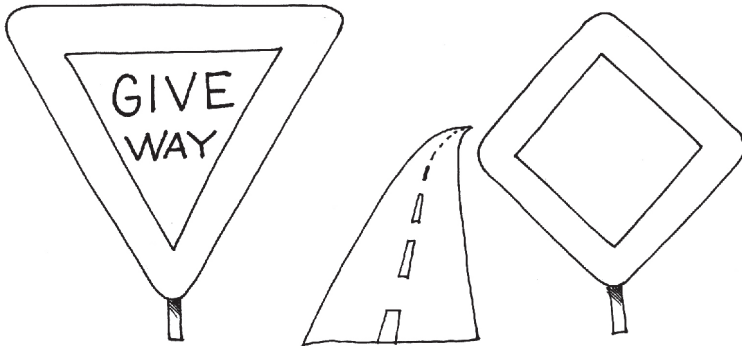
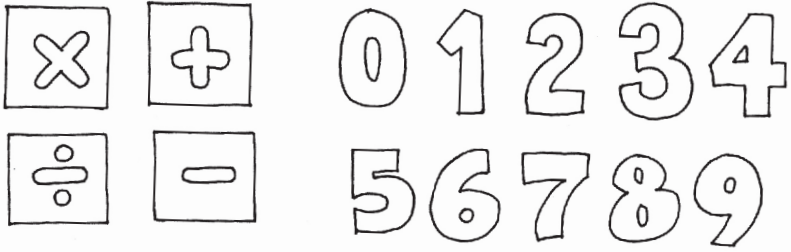
Záver

Aplikovanie metodiky CLIL do vyučovacieho procesu si vyžaduje od učiteľa brať do úvahy viacero činiteľov, aby bol schopný pripraviť tzv. úspešné CLIL vzdelávacie prostredie. Je potrebné si uvedomiť, že CLIL prístup je duálnym vzdelávaním, kde sa rovnaký dôraz kladie tak na obsah nejazykového predmetu, ako aj na rozvoj pracovného jazyka. Pracovný jazyk by mal na CLIL hodinách slúžiť ako médium na získavanie nových vedomostí a poznatkov z nejazykového predmetu a na druhej strane posilňovaním medzipredmetových vzťahov na CLIL hodinách učiteľ môže vytvoriť priestor pre samovoľné osvojovanie si pracovného jazyka v rámci CLIL hodín. CLIL metodika podporuje aj schopnosti žiakov učiť sa a na CLIL hodinách by mali byť aktívne zapájané ich kognitívne zručnosti v rámci riešenia úloh. Sme zástancami používania pracovného jazyka na CLIL hodinách učiteľom v najväčšom možnom rozsahu, avšak nevylučujeme, ak sa žiaci, najmä prvého stupňa primárneho vzdelávania, vyjadrujú aj v materinskom jazyku. Myslíme si, že ak má byť CLIL vzdelávacie prostredie úspešné, žiaci by sa mali cítiť uvoľnene v komunikácii, aby sme v nich zbytočne nebudovali jazykovú bariéru k pracovnému jazyku. CLIL vzdelávacie prostredie motivuje žiakov používať a osvojovať si pracovný jazyk v zmysluplných činnostiach na nejazykových predmetoch.

METODICKÝ LIST	CLIL MAT 4. Roč. ZŠ	
Ciele	OBSAHOVÝ -daný v ŠKVP -počítanie so zátvorkami s cieľom naplniť obsahový štandard (poradie výpočtu matematických operácií sčítanie, odčítanie, násobenie, delenie) a výkonový štandard (vysvetliť, že násobenie a delenie má prednosť vo výpočtoch pred sčítaním a odčítaním)	JAZYKOVÝ -prezentovanie slovnej zásoby brackets, give way, right of way - our result is ..... -divided by and multiplied by have right of way možné osvojenie si výrazov -main road -side road -driving licence
ICC	znaky aritmetických operácií napr. delené, krát sa značia inak u nás a inak v Amerike značky z anglicky hovoriaceho prostredia, pravidlo jazdy po ľavej strane	
Pomôcky a materiál	znaky operácií, plus, mínus, krát, delené, značka Daj prednosť v jazde, Hlavná cesta, auto, zátvorky	
Slovná zásoba	operation signs (plus , minus, multiplication sign, division sign), traffic signs- give way, right of way, grouping, apply order, brackets, chain of operations, adding, subtraction, multiplication, division, multiplied by, divided by, plus, minus	
Komunikácia	Match signs and operations. Apply order. (in the exercise) Group numbers. Solve this exercise. What is the result? (your ...) Which operations have right of way?	
Postup	Učiteľ	Žiaci

METODICKÝ LIST	CLIL MAT 4. Roč. ZŠ	
	<p>1. frontálne riešenie úlohy znaky - operácie na tabuli (priradovanie) číslice - zopakovanie číslíc - učiteľ hovorí čísla náhodne, 2. učiteľ napíše príklad na tabuľu $2+5 \times 6 - 12:6 + 1 = ???$ (požiada žiakov o prečítanie príkladu) - rozdelenie žiakov do skupín (4) a požiada ich o riešenie príkladu - porovnanie výsledkov 3. predstaví dopravné značky - demonstrácia dopravnej situácie so zapojením niekoľkých žiakov – frontálne pre celú triedu - zo situácie požiada žiakov o generovanie pravidiel pri počítaní príkladu - zadanie znovu vypočítať príklad - predstavenie zátvoriek-pomocníčiek 4. zadá žiakom pripraviť si autá s matematickým symbolom - každá skupina bude mať 4 autá, simuluje dopravné situácie - monitoruje prácu v skupinách - žiaci v skupine pripravujú príklad pre inú skupinu aj s použitím zátvoriek 5. individuálne riešenie príkladov 6. hodnotenie žiakov</p>	<p>1. žiaci priradia znaky a operácie 2. zopakovanie slovných pojmov 3. žiaci ukazujú čísla, ktoré učiteľ hovorí aj viacfarebné (používajú kartičky) 4. žiaci prečítajú príklad v angličtine 5. žiaci v skupinách riešia príklad 6. porovnanie výsledkov jednotlivých skupín (Our results is .....) 7. žiaci môžu rozprávať aj v materinskom jazyku a popísať funkciu dopravnej značky - z dopravnej situácie vyvodzujú pravidlá pre počítanie príkladu - znovu-počítanie príkladu - oboznámenie sa s funkciou zátvoriek 8. žiaci v skupinách lepia symboly matem. operácií na autá - simulujú dopravné situácie tak, aby bolo jasné, kto má prednosť v jazde - pripravujú príklad pre inú skupinu - riešia zadaný príklad inej skupiny 9. individuálne riešenie príkladov 10. hodnotenie hodiny</p>
<p>Hodnotenie</p>	<p>- udelenie matematického vodičáku - môže byť pečiatka na pracovný list - môže byť pridelenie policajnej čiapky za pochopenie pravidiel...</p>	<p>- môžu hodnotiť hodinu ako autá – trúbením - pohybom – postavajú sa tie autá, ktoré boli spokojné... -atď.</p>

Resumé

In this article the procedure of the lesson planning of a CLIL lesson on mathematics is described. The CLIL lesson is based on the curricular standards of mathematics for pupils of 4th grade of Primary schools. There are the stages of preparation and the phases of the CLIL lessons described following CLIL theoretical principles (4Cs). The article maps the processes needed for preparing a methodological sheet and for creating a successful CLIL educational environment. All stages come from the workshop done for teachers of Primary schools during the conference organized by SPU.

Zoznam literatúry

- Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) v ISCED 1 2012
- COYLE, D., HOOD, P., MARSH, D. CLIL. 2010. Content and Language Integrated Learning. 1st edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- EDELENBOS, P., KUBANEK, A. 2011. Gute Praxis im Fremdsprachen-Frühbeginn. Braunschweig: Bildungshaus Schulbuchverlage. In: RAINER, E. The potential of the CLIL Approach in a Multicultural Austrian Primary Classroom - a Case Study. 1st edition. Saarbrücken: VDM University Press.
- HOLDERNESS, J. 2011. Activity-based teaching: approaches to topic-centered work. In Teaching English to children, from C. Moon, J. Tongue, R. (eds.) Brumfit, Nelson ELT, 1991. In RAINER, E. The potential of the CLIL Approach in a Multicultural Austrian Primary Classroom - a Case Study. 1st edition. Saarbrücken: VDM University Press.
- RAINER, E. 2011. The potential of the CLIL Approach in a Multicultural Austrian Primary Classroom - a Case Study. 1st edition. Saarbrücken: VDM University Press.
- TAMPERE, K. 2010. Content and Language Integrated Learning : Estonian CLIL Teacher Profile. 1st edition. Saarbrücken: LAP LAMBERT Academic Publishing AG&Co.KG.

Kontakt: Mgr. Ľudmila, Hurajová
KLIŠ, PF UKF
Drážovská cesta 4
949 74 Nitra
e-mail: hurajova@clipcentrum.sk

APLIKÁCIA VIZUÁLNYCH PROSTRIEDKOV V RÁMCI CLIL HODÍN

Jana Luprichová

Abstrakt:

Príprava učiteľov na hodiny CLIL je časovo veľmi náročná nielen z hľadiska samotnej prípravy, ale aj zabezpečenia podporného materiálu. Z doterajších skúseností vyplýva, že učitelia trávajú veľa času vyhľadávaním rôznych aktivít, ktoré im poskytuje internet a s ním súvisiace stránky venujúce sa problematike metodike CLIL. Predkladaný príspevok prezentuje praktickú ukážku používania vizuálnych prostriedkov – obrázkov v rámci CLIL hodín.

Kľúčové slová:

CLIL, vizuálne prostriedky, kognitívne zručnosti

Úvod

Cieľom predkladaného príspevku je poukázať na možnosti využívania vizuálnych prostriedkov na hodinách, v rámci ktorých učitelia aplikujú metodiku CLIL. Príspevok konkrétne približuje používanie obrázkov na hodine prírodovedy s uvedením prípravy plánu hodiny na tému „Štyri ročné obdobia“. Spomínané učivo je predmetom výučby na hodine prírodovedy pre prvý, resp. druhý ročník základnej školy, podľa ISCED 1.

Učitelia zaraďujú používanie rôznych typov vizuálnych prostriedkov do vyučovacieho procesu za účelom zvýšenia názornosti, predovšetkým na hodinách cudzích jazykov. Direktívna metóda výučby cudzích jazykov patrí k tým menej používaným. Učitelia používajú vizuálne prostriedky za účelom prezentácie novej slovnej zásoby a už nie je taká potreba novú slovnú zásobu žiakom prekladať. Priaznivú funkciu názornosti poznal už „učiteľ národov“ Ján Amos Komenský, ktorý sa s princípmi jej uplatnenia zaoberal vo svojom diele *Orbis Pictus*. Názornosť je významným činiteľom aproximácie nových objektov a javov a akcelerácie procesu vnímania i zapamätania. V tomto bode je potrebné upozorniť na to, že vizuálny senzor má byť do učenia zapojený paralelne s auditívnym. Len v takom prípade môže učiteľ zabezpečiť správne vyslovovanie a zapamätanie si predkladanej slovnej zásoby, resp. vetných konštruktov.

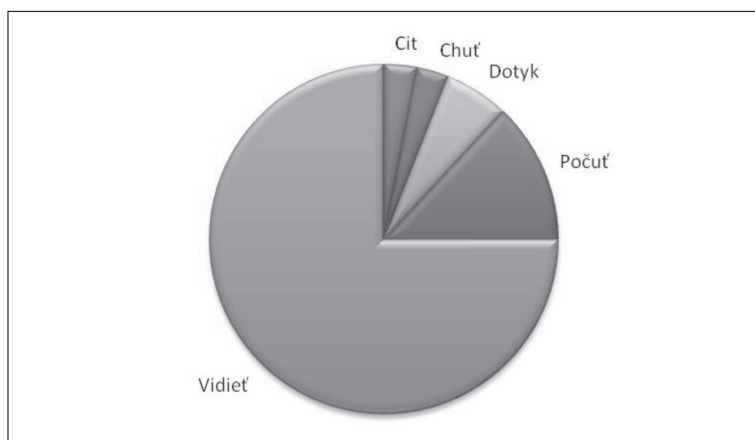
Vizuálne prostriedky patria k jedným z pomôcok na vyučovaní, ktoré učitelia používajú za účelom efektívnejšieho vyjadrenia svojich myšlienok. Vizuálne pomôcky sú základným rysom efektívnej komunikácie. Na otázku „Prečo?“ nám poslúži grafické zobrazenie.

Vzhľadom na skutočnosť, že súčasťou príspevku je metodické usmernenie prípravy CLIL hodiny prírodovedy, je potrebné uviesť základné súčasti CLIL prístupu (Coyle, Hood, Marsh, 2010), tzv. 4 C'éčka:

Content (Obsah)
Cognition (Kognitívne zručnosti)
Communication (Komunikácia)
Culture (Kultúra)

Príspevok v druhej časti konkrétne popisuje, ako jednotlivé súčasti CLIL hodiny učiteľ aplikuje na hodine s využitím vizuálnych prostriedkov.

Ale teraz sa ešte vrátíme k používaniu vizuálnych prostriedkov na hodine.

Obrázok 1. Grafické zobrazenie efektívnosti využitia vizuálnych pomôcok

Z uvedeného grafu vyplýva, že najväčší podiel na zvyšovaní efektívnej komunikácie má práve to, čo je videné – až 73%. Ďalšie zmysly sú zapojené do zvyšovania komunikačných zručností len minimálne – cit 3%, chuť 3%, dotyk 6% a počúvanie 13%.

Používanie vizuálnych pomôcok je dôležité prispôbiť potrebám daného publika – triede, veku študentov, konkrétnej téme atď. Jednou z výhod používania vizuálnych pomôcok je, že pomáhajú učiacim sa využiť ich vizuálne schopnosti. K takýmto pomôckam patria pohľadnice, plagáty, počítačové prezentácie a iné. Vizuálne pomôcky okrem iného napomáhajú zvyšovať záujem učiacich sa o daný predmet a zároveň sa stávajú interaktívnejšími vo vzdelávacom procese. V rámci hodín cudzieho jazyka zvyšujú komunikačné a kognitívne zručnosti študentov.

Používanie vizuálnych pomôcok si však vyžaduje aj starostlivé plánovanie hodiny s vopred pripravenými otázkami, ktoré pri danom obrázku chceme používať.

Ako pripravovať vizuálne pomôcky

– Je potrebné sa uistiť, že vizuálne pomôcky podporia nastolené ciele. Pamätajte si,

že vizuálne pomôcky sú iba nástrojom pre výučbu. Príliš veľký dôraz na využitie vizuálnych pomôcok môže odvieť pozornosť od výučby. Spýtajte sa samých seba, ako vizuálne pomôcky pomôžu vašim študentom, čo sa od nich chcete dozvedieť, čo chcete študentov naučiť

- Každý prvok vizuálnej podpory musí byť jednoduchý a obsahovať iba jednu hlavnú myšlienku. Umiestnenie viac ako jednej myšlienky na jedinom snímku môže študentov zmiasť.
- Uistite sa, že daný vizuálny prostriedok korešponduje s tým, čo chcete povedať. Vizuálna pomôcka by mala byť zameraná buď na čítanie alebo rozprávanie, nie však na obe zručnosti.
- Obmieňajte použitie vizuálnych pomôcok. Vyhnite sa používaniu rovnakej formy vizuálnych pomôcok pre jednotlivé hodiny, nakoľko sa znižuje účinnosť tohto nástroja. Používaním rôznych druhov vizuálnych pomôcok udržiavate záujem študentov.
- Ak pripravujete grafické obrázky, uistite sa, či nie sú príliš detailné. Pri používaní farebnej škály si dávajte pozor na predimenzovanosť farieb.

K najčastejšie používaným vizuálnych pomôckam patria:

- klasická tabuľa alebo biela tabuľa,
- spätný projektor a fólie,
- flip charty,
- predmety a modely,
- fotografie.

Používanie vizuálnych a multimedialných prostriedkov prináša aj ďalšie pozitíva:

- nové, neznáme predmety a objekty prezentované v triede majú žiaci možnosť vidieť naživo,
- multimédia napomáhajú žiakom pochopiť abstraktné veci,
- prístup k webovým stránkam prostredníctvom internetu pomáha žiakom dostať sa k informáciám o danom predmete,
- využívanie IKT umožňuje žiakom vymieňať si informácie a spolupracovať medzi sebou alebo aj s inými žiakmi na svete – napr. prostredníctvom emailovej komunikácie, umiestnením blogu na internetovom portáli alebo chatovaním,
- pomáha žiakom nadobudnúť zručnosti pri manipulácii s dátami ako aj zvyšovať počítačovú gramotnosť žiakov,
- umožňujú žiakom používať a vytvárať databázy, používať softvér na vytváranie kresieb.

Okrem multimedialných zdrojov učiteľia často využívajú vizuálne a grafické zobrazenia, ktoré pomáhajú žiakom vo viacerých smeroch:

- spájajú vedomosti a témy prezentované v rámci CLIL hodín,
- pochopiť a vybaviť si informácie,
- vyberať, prenášať a triediť informácie,
- vytvárať ústny a písomný jazyk,
- kreatívne mysliet'.

Kedy je správny čas na používanie vizualizácií?

- na začiatku hodiny – pripomenúť si už naučené informácie alebo vyjadriť nové myšlienky,
- počas hodiny – podpora žiakov pri písaní poznámok,
- po hodine – pomôcť žiakom spájať myšlienky prezentované v triede,
- na konci hodiny alebo učebného celku – na pochopenie pojmov a vzťahov medzi jednotlivými pojmami.

Metodická príprava CLIL hodiny prírodovedy

Predmetovým cieľom CLIL hodiny: Žiaci sa naučia rozlišovať jednotlivé ročné obdobia.

Jazykový cieľ: Žiaci porozumejú pojmu „Four seasons“.

Kľúčová slovná zásoba v cudzom jazyku: summer, autumn, winter, spring
(nová slovná zásoba)

- oblečenie, počasie, aktivity (známa slovná zásoba)

Kľúčové vetné konštrukcie v cudzom jazyku: They swim/ play/ do; It is sunny/ windy/ rainy/ cloudy ...

Komunikácia v cudzom jazyku: doplňte, pomenujte, ukážte, nakreslite

Učiteľ si vopred pripraví/nakreslí obrázok podobný uvedenému nižšie.

Obrázok 2. Four seasons.

Učiteľ pri príprave hodiny s využívaním predmetného obrázku používa všetky 4 C-éčka:

Obsah

- úloha obrázka je primárť žiakov rozlišovať jednotlivé ročné obdobia,
- žiaci dostanú od učiteľa informácie o teplotách, typoch počasia v jednotlivých ročných obdobiach,
- žiaci sa učia „čítať a rozprávať“ o obrázku – to je hlavný cieľ tejto aktivity, nakoľko dané informácie budú žiaci vedieť aplikovať aj na iných predmetoch, a preto to má byť jadrom hodiny.

Kognitívne zručnosti

- rozvíjať zručnosti uvažovania/myslenia – postupné kladenie otázok (od jednoduchších k náročnejším),
- porovnávanie počasia v jednotlivých ročných obdobiach,
- priradovanie rôznych druhov oblečenia pre každé ročné obdobie,
- popis aktivít – hier, ktoré sú typické v jednotlivých obdobiach.

Komunikácia

- zvýšiť schopnosť opísať vizuálnu pomôcku tým, že rozvíjame objem slovnej zásoby žiakov ako aj štruktúru viet od jednoduchých konštrukcií (language of learning),
- naučiť žiakov zdôvodňovať svoje tvrdenia pomocou spojky „pretože“ (language through learning).

Kultúra

- rozvíjať schopnosť žiakov „vcítiť sa“.
Učiteľ si je vedomý, že žiaci nebudú vedieť opísať obrázok do najmenších detailov okamžite, ani že by pochopili obsah danej témy v úvode, ale chce na žiakov urobiť hneď v úvode dojem a upútať ich pozornosť na niečo, čo obohatí ich následnú slovnú zásobu a myšlienkové pochody.

1. Úvodná časť hodiny

V tejto časti hodiny sa učiteľ rozpráva so žiakmi na tému *Štyri ročné obdobia*. Spoločne si povedia v materinskom jazyku, aké ročné obdobia poznajú, ktoré je ich najobľúbenejšie a prečo. Predmetná slovná zásoba ročných období bude základnou lexikou CLIL hodiny. Následne učiteľ prezentuje žiakom obrázok štyroch ročných období.

2. Hlavná časť CLIL hodiny

Prácu s obrázkom začne učiteľ jednoduchými otázkami v cieľovom jazyku:

1. *Koľko ľudí vidíte na obrázku?*
2. *Kto sú tí ľudia?*
3. *Aké ročné obdobia sú na obrázku?*

Tieto tri otázky mierne zvýšia uvažovanie žiakov a zároveň ich to prinúti rozmýšľať nad obrázkom. Nasledujúce otázky sú položené účelovo, vyžadujú si od žiakov viac uvažovania a na ich zodpovedanie potrebujú zopakovať už známu slovnú zásobu (oblečenie, aktivity), ktorú majú zakomponovať do témy o štyroch ročných obdobiach.

4. *Aké počasie je v jednotlivých ročných obdobiach?*
5. *Čo robia deti v každom ročnom období?*
6. *Čo si obliekame?*

Učiteľova úloha je napomôcť žiakom odpovedať na uvedené otázky, preto im pomôžeme s nasledujúcou slovnou zásobou.

Pomôcky pre otázku č. 4 „Aké počasie je v jednotlivých ročných obdobiach?“ – žiakov učiteľ rozdelí do skupín a jednotlivým skupinám dá kartičky so slovami, na ktoré žiaci budú následne dopisovať slovíčka, ktoré s nimi súvisia.

Kartičky:

<i>Zima (winter)</i>	– sneh, chlad, oblačno, ... (dopisujú žiaci v cieľovom jazyku)
<i>Jar (Spring)</i>	– teplo, dážď, slnečno, vietor, ...
<i>Leto (Summer)</i>	– horúco, slnečno, letný dážď, búrka, ...
<i>Jeseň (Autumn)</i>	– veterno, sychravo, padanie listov, chladno, ...

Žiakom ponechá čas na prípravu a po jej ukončení napíše na tabuľu jednotlivé ročné obdobia v cieľovom jazyku a nechá žiakov dopisovať pripravené slovíčka k jednotlivým ročným obdobiám. Spoločne si všetky slová so žiakmi prečíta. V tomto bode prebieha spojenie vizuálneho senzora s auditívnym. V prípade nesprávnej výslovnosti učiteľ slovo opätovne vysloví a žiada žiakov o zopakovanie.

Pomôcky pre otázku č. 5 „Čo robia deti v každom ročnom období?“ – žiakom ponúkne učiteľ začiatky viet, nakoľko žiaci môžu mať problém s hľadaním nápadov na vyjadrovanie sa a nesúvisí to s tým, že by mali jazykové obmedzenia. Výber začiatkov viet je variabilný.

<i>Plávajú (They swim)</i>	– v mori, v bazéne, v jazere, na kúpalisku, ... (dopisujú žiaci v cieľovom jazyku)
<i>Hrajú sa (They play)</i>	– so šarkanom, na ihrisku, futbal, ...
<i>Robia (They do)</i>	– snehuliaka, šarkana, hrad z piesku, ...

Žiakom učiteľ opäť ponechá čas na prípravu a doplnenie začiatkov viet a postupuje ako v predchádzajúcom bode 4.

Pomôcky pre otázku č. 6 „Čo si obliekame?“ – učiteľ pre žiakov pripraví makety postáv dievčaťa a chlapca. Triedu rozdelí do štyroch skupín, pričom každá skupina bude predstavovať jedno ročné obdobie. Každý žiak dostane maketu, ktorú dokreslí oblečným typickým pre dané ročné obdobie, ktoré určí učiteľ jednotlivým skupinám.

Obrázok 3. *Weather and clothes.*

3. Záverečná časť CLIL hodiny

Po ukončení posledného zadania si trieda pripraví štyri veľké plagáty s označením jednotlivých štyroch období, kam prilepia svoje už vyfarbené makety. Každá skupina prezentuje svoje ročné obdobie. Pri opise použije aj vety z predchádzajúcich zadaní – o počasí v danom ročnom období a aj aktivitách, ktoré sú pre ne typické. Vety žiaci konštruujú s použitím spojky „pretože“ (napr.: V zime si obliekam rukavice, čapicu, šál, čižmy a kabát, pretože je chladno, sneh a zamračené. V zime staviame snehuliaka a sánkujeme sa.)

Týmto spôsobom sa vystriedajú žiaci s prezentovaním všetkých štyroch ročných období. Na konci hodiny sa s deťmi môžeme porozprávať o tom, či existujú krajiny, pre ktoré nie sú typické všetky štyri ročné obdobia, čím zapojíme aj interkultúrne kompetencie žiakov.

Hodina je zameraná na rozvoj viacerých zručností, ale predovšetkým posilňujeme komunikačné zručnosti s využitím známej slovnej zásoby a postupným budovaním stavania viet (scaffolding).

Záver

V súčasnej dobe zohráva dôležitú úlohu v rámci vyučovacieho procesu nielen samotný výklad učiva, ale aj používanie vizuálnych prostriedkov.

Ak sa žiaci majú naučiť niečo efektívne, je viac ako potrebné, aby učiteľ použil také prostriedky, ktoré dodajú učeniu zmyslupnosť. V prezentovanom príspevku sme popísali niekoľko spôsobov, ako zabezpečiť zvýšenie komunikačných a kognitívnych zručností predovšetkým u žiakov učiacich sa cudzí jazyk a v neposlednom rade sme prakticky demonštrovali aplikovanie použitia obrázku v rámci CLIL hodiny.

Resumé

The paper provides a methodological preparation of a teacher for the CLIL lesson within the Science lesson with the topic „Four seasons“. At the same time it describes the useful and effective reason of applying visual aids during lessons.

Zoznam literatúry

- COYLE, D., HOOD, P., MARSH, D. 2010. CLIL. Cambridge University Press.
- BENTLEY, K. 2010. The TKT Teaching Knowledge Test Course. Cambridge University Press.
- www.onestopenglish.com

Kontakt: PaedDr. Jana Luprichová
Pedagogická fakulta UKF
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
e-mail: jluprichova@ukf.sk

LERNEN IN ZWEI SPRACHEN (CLIL) IN EINER MULTIKULTURELLEN ÖSTERREICHISCHEN VOLKSSCHULE 6 JAHRE SCHULVERSUCH, EIN COMENIUS REGIO-PROJEKT UND VIELE PRAKTISCHE ANREGUNGEN

Gerlinde Egger

Abstrakt:

Alle reden von CLIL. Wie und warum es in der Grundschule praktisch funktioniert möchte ich in diesem Artikel anhand von Erfahrungen in sieben Jahren Schulversuch in einer österreichischen Volksschule (6-10 Jahre) aufzeigen. An einem benachteiligten Schulstandort ist Englisch 3-5 Wochenstunden Unterrichts- und Kommunikationssprache und dient als Brückensprache in Klassen mit großer Sprachendiversität (verschiedene L1s).

Schlüsselwörter:

CLIL, Grundschule, frühe Sprachförderung, bilingual, Bildungsgerechtigkeit, Sprachenunterricht

CLIL (Content and Language Integrated Learning) - Inhalte in zwei Sprachen lernen

Anstatt Sprache (wie im traditionellen Unterricht) für eine vielleicht spätere Anwendung („auf Vorrat“) zu lernen, zielt CLIL auf das Lernen durch Anwendung. Inhalte werden in der Zielsprache gelernt. Anstatt einer Englischstunde dient Englisch (L2, Englisch steht hier als Platzhalter für alle Sprachen) in den Fächern Mathematik, Sachunterricht, Zeichnen, Turnen etc. phasenweise als Unterrichts- und Kommunikationssprache. „Kinder lernen Sprachen, indem sie sie hören, verstehen wollen und brauchen“ (Stadelmann 2007). Das ist auch der Grund für die hohe Motivation, die bei diesem Ansatz wiederholt festgestellt wird. Es macht einen großen Unterschied, ob man etwas braucht, um ein Problem zu lösen oder ob man etwas lernen soll, das man eventuell später einmal - aber vielleicht auch gar nie - braucht.

Ähnlich haben wir bereits alle die Erstsprache (L1) erlernt bzw. erworben – ohne Vokabeln oder Grammatik zu pauken. Mütter übersetzen nicht. Sie reden viel mit ihren Kindern, ganz viel, obwohl sie das ganze erste Jahr keine verbale Antwort bekommen. Die Kinder filtern aus dem Strom der Laute immer mehr Bekanntes heraus und wenden es nach einer langen Phase des Aufnehmens an. Mütter korrigieren, wenn der Inhalt falsch ist, aber kaum, wenn die Grammatik noch unvollkommen ist. Was tun Mütter sonst noch, damit ihre Sprösslinge die Sprache lernen, den Wortschatz erweitern, Grammatik richtig anwenden? Von ihnen können SprachenlehrerInnen, insbesondere LehrerInnen von jungen Lernern, diese universale Sprache „Motherese“ lernen. (siehe unten: Prak-

tische Anregungen).

Jim Wingate (2002:86-91), ein Teacher Trainer und Schauspieler, machte auf seinen Touren durch Schulen in Österreich die Erfahrung, dass Kinder, die noch nie Englisch in der Schule hatten, seine (englischen) Geschichten besser und leichter verstanden als Kinder, die bereits ein bis zwei Jahre Englisch gelernt hatten. Kinder mit Erfahrung in traditionellem Englischunterricht blockierten sich mit der Einstellung: „Das habe ich nicht gelernt, das verstehe ich nicht.“ Die Neulinge schauten zu, machten mit, kombinierten und hatten Spaß an der Geschichte. Sprache besteht nur zu einem Teil aus Wörtern, eine große Rolle beim Verstehen spielen die Beziehungsebene, die Stimme, Mimik, Gestik etc.

CLIL in der Volksschule (in Österreich Klasse 1 bis vier) weist eine sehr hohe Ähnlichkeit mit Immersion. Zwei Unterschiede gibt es jedoch: a) Bei Immersion handelt es sich fast immer um eine Umgebungssprache, eine Sprache, die zumindest von einem Teil der Kinder ansatzweise bereits verstanden wird. Bei CLIL ist die Sprache für alle zunächst neu. b) Immersion ist meist bis auf den Unterricht in der Erstsprache einsprachig. Es gibt zwar auch bei Immersion Abstufungen von language showers über partial bis zu full immersion, aber bei CLIL handelt es sich eindeutig um Lernen in zwei Sprachen.

Sechs Jahre Schulversuch in einer österreichischen Volksschule (2006-2012)

Ausgangspunkt waren wiederholte Probleme in einer Grundschule in Innsbruck, einer sogenannten „Brennpunktschule“ in einem Stadtteil mit vielen Sozialwohnungen und Niedriglohnfamilien, Eltern aus bildungsfernen Schichten, ca. 60% der SchülerInnen, die zu Hause nicht die Schulsprache sprechen (Migrationshintergrund). In einigen Klassen sprechen noch drei SchülerInnen zu Hause die Landessprache Deutsch. Ziel des seit 2006 laufenden Schulversuchs ist es, sozial benachteiligten SchülerInnen durch Sprachförderung eine bessere Ausbildung zu ermöglichen und benachteiligte Schulstandorte zu stärken.

Diese Grundschulklassen mit großer Sprachendiversität werden 3 - 5 Wochenstunden in einer für alle Kinder neuen Sprache (Brückensprache) unterrichtet (CLIL, Lernen in zwei Sprachen). Während des Schulversuchs gibt es dafür eine Wochenstunde in der Stundentafel. Die Phasen, in denen Englisch die Unterrichts- und Kommunikationssprache ist, finden flexibel über den Vormittag verteilt statt. Die Inhalte des Lehrplans werden in verschiedenen Unterrichtsfächern (außer Deutsch) in einer Sprache vermittelt, die vorerst allen Kindern unbekannt ist. Englisch wird sozusagen als „Nebenprodukt“ erworben. „Wir lernen nicht Englisch, wir tun's einfach!“ sagte eine Sechsjährige kurz und prägnant. Der österreichische Lehrplan fordert bereits seit 1998, dass die neue Sprache im Ausmaß von einer Wochenstunde in den Gesamtunterricht integriert wird, obwohl dafür in der ersten und zweiten Klasse keine Stunde in der Stundentafel vorgesehen ist. Lehrplan: „Es eignen sich dafür alle Fächer außer Deutsch – ohne dass es zu einer Kürzung des Bildungsangebotes kommt.“ Insofern findet im Schulversuch nur eine konsequentere und zeitlich intensivere Umsetzung des Lehrplans statt.

Die Lernfortschritte der SchülerInnen sind unvergleichlich, insbesondere wenn es um die praktische Anwendung der Sprache geht. (Vgl. Egger 2012a:232-236). Ein Teil der SchülerInnen konnte Standardbeispiele für die 8. Schulstufe (Level B1 in Hörverstehen

und A2 in Lesen und interaktivem Sprechen nach GERS) problemlos lösen. Allgemein entsprechen die Ergebnisse am Ende der Volksschule (4. Schulstufe) in etwa denen der zweiten Klasse Sekundarstufe (6. Schulstufe) außer in Schreiben. Die derzeitigen Kompetenzbeschreibungen für Sekundarstufe 1 (5. Schulstufe) entsprechen A1 nach GERS. Diese Kinder haben Englisch in der Volksschule plus vier reguläre Englischstunden (L2) mit Hausübungen, Prüfungen, Schularbeiten. Mit diesem ganzheitlichen Ansatz des integrierten Sprachenlernens kann bereits in der Volksschule ohne Erhöhung der Schulstunden (Kosten!) und ohne Stress für SchülerInnen eine beachtliche Sprachkompetenz erreicht werden. Wie bereits oben erwähnt, muss das als enorme Kosteneinsparung gerechnet werden, bzw. könnten die Stunden genützt werden für die Einführung einer dritten Sprache (L3, z.B. Italienisch in Tirol).

Schlussfolgerungen:

Dass dieser sehr stark motivierende Ansatz gerade in der Grundschule/Volksschule besonders vorteilhaft, erfolgreich und sogar kostensparend ist, wird noch viel zu wenig gesehen (Egger 2012a: 242-244). Beim Klassenlehrersystem fallen Nachteile gegenüber CLIL in der Sekundarstufe weg, wie z.B. die Notwendigkeit von zwei LehrerInnen in der Klasse (Koordinationsaufwand, Kosten). Die Zeit des Unterrichts in der neuen Sprache kann problemlos auf 4 bis 5 Stunden pro Woche und auf alle Fächer ausgedehnt werden. Weitere Vorteile in der Volksschule reichen von der Methodenkompetenz (Handlungsorientierung) der LehrerInnen und konkreteren Lerninhalten (leichter zu veranschaulichen) über die starke emotionale Bindung zu den Kindern. Auf SchülerInnenseite gleichen die Unbefangenheit, die geringere Angst, Fehler zu machen und die noch bessere Lautwahrnehmung sonstige Nachteile junger Lernender mehr als aus.

Effiziente Sprachförderung in der Volksschule ist notwendige Voraussetzung für eine gerechtere Schule, in der Bildung nicht so sehr vom Elternhaus abhängig ist wie derzeit in Österreich. Hier gibt es einen besonders hohen Anteil an Bildungsverlierern, an Kindern, die am Ende der Schulpflicht nicht ausreichend lesen können. Voraussetzung für einen verbesserten Sprachenunterricht in der Volksschule, wo die entscheidenden Weichen gestellt werden, ist die LehrerInnenausbildung. Unter gewissen Voraussetzungen (Vgl. Egger 2012a:250-253) wäre es derzeit in Österreich durchaus möglich, VolksschullehrerInnen für phasenweise zweisprachigen Unterricht und bessere frühe Sprachförderung allgemein auszubilden. Damit wären VolksschullehrerInnen auch besser vorbereitet auf bereits mehrsprachige Kinder (Migrationshintergrund) in ihren Klassen und auf das, was früher Muttersprachlicher Unterricht genannt wurde, heute aber Mehrheitssprachenunterricht ist.

„Lernen in einer authentischen Situation mit Hilfe einer Sprache, die von den Lernenden noch nicht so gut beherrscht wird, führt zu Arbeitsstrategien, die der kognitiven Verarbeitung von mehreren Sprachen entsprechen“ (Zanin 2012:175). Das entspricht auch der besonderen Motivation von Kindern mit Migrationshintergrund, die bereits Lernerfahrungen mit zwei Sprachen haben und die bei diesem integrierten Sprachenlernen einen Startvorteil haben. In allen Klassen gehörten SchülerInnen dieser „benachteiligten Gruppe“ zu den Klassenbesten in der neuen Sprache. Dies wiederum führt zu einer Stärkung des Selbstkonzepts gerade dieser Lernenden.

Auch schwache SchülerInnen profitieren von diesem Ansatz, der implizit mehr Anschaulichkeit und Handlungsorientierung verlangt. Ihnen kommt auch entgegen, dass LehrerInnen, wenn sie in einer Sprache unterrichten, die von den Kindern noch weniger verstanden wird, sich öfter vergewissern, ob es alle verstanden haben. Fragen wie „Do you understand?, Okay?“ kommen häufiger vor. Mewald (2007) stellt fest, dass auch Buben von diesem Ansatz profitieren und weiter: „While pupils with special language-learning aptitude may reach high proficiency levels via traditional foreign language classes, CLIL significantly enhances the language skills of a broad group of students whose foreign language talents are average.“

Hervorzuheben ist weiters der Erwerb von Sprachlernkompetenz. Wie beim Erstspracherwerb gehen die Kinder unbefangen und ganzheitlich an die neue Sprache heran und erwerben sie im Wesentlichen implizit.

Die beachtlichen Lernergebnisse in der Zielsprache könnten eine Menge Englischstunden in der Sekundarstufe sparen. Dieser Vorsprung könnte dazu genützt werden, um am Beginn der Sekundarstufe (5. Schulstufe) flächendeckend eine weitere Sprache (L3, Nachbarschaftssprache) einzuführen und so das europäische Ziel 1+>2 (für jeden Bürger Erstsprache, L1, plus mindestens 2 weitere bzw. Englisch, eine Basiskompetenz wie Lesen, Rechnen und Schreiben, plus zwei Sprachen) zu erreichen.

Dieser Ansatz bringt eine zumindest kostenneutrale, auf jeden Fall aber grundlegende Qualitätssteigerung in der Grundschulbildung und frühen Sprachförderung und hat das Potenzial - eine verbesserte LehrerInnenbildung vorausgesetzt - die Qualität des Sprachenlernens in Grundschulen zu revolutionieren.

Erfolgsbedingungen:

Allerdings zeigte sich auch mit der Zeit, dass es dort gut funktionierte, wo LehrerInnen eine hohe Sprachkompetenz (B2+) mitbrachten und auch bereit waren, sich ohne jegliche finanzielle oder zeitliche Entschädigung intensiv methodisch weiterzubilden und selbst Materialien zu erstellen. Die LehrerInnen wurden nicht nach diesen Gesichtspunkten ausgewählt. Mit anderen Worten: So lange, bis LehrerInnen generell dafür ausgebildet sind und Schulen mit entsprechenden Lern- und Lehrmaterialien (wie in allen anderen Fächern auch) ausgestattet sind, braucht es die Unterstützung der Schulbehörden.

Comenius Regio Projekt: “Primary CLIL: Teaching across the primary curriculum through a foreign language“ (2009–2011), aufbauend auf dem Schulversuch.

Partner in Österreich: Landesschulrat für Tirol, Päd. Hochschule Tirol, Volksschule Neuarzl. Partner in UK (England, nahe Manchester): City Council St. Helens, City Learning Centre, Parish Primary School, Wargrave Primary School;

Das bilaterale Projekt hatte, wie schon der Schulversuch, das Ziel, sozial benachteiligten SchülerInnen durch zweisprachigen Unterricht bessere Basisqualifikation in Fremdsprachen und IT-Fertigkeiten zu bieten. Die Förderung der sozialen Integration und gezielte Nutzung der Sprachenvielfalt in Tirol bzw. des intensivierten Sprachenlernens in England, wo das Erlernen einer EU-Sprache (insbesondere Deutsch) nicht mehr

zur Norm gehört, konnte in den beiden betreffenden sozial schwachen Schulbezirken mit Unterstützung der Schulbehörden zur Verbesserung der Chancengleichheit führen.

LehrerInnenmobilität:

Die LehrerInnen konnten zweimal in den jeweiligen Partnerschulen eine Woche lang Unterricht in der Zielsprache erleben, die Schulkultur, authentische Lehr- und Lernmittel sowie die Kinder der Partnerklassen kennenlernen. Good Practice aus beiden Ländern wurde unter KollegInnen erfolgreich ausgetauscht. Dies führte zu fachlichem, persönlichkeitsbildendem und sprachlichem Nutzen sowie zu authentischen kulturellen Erfahrungen. Der rege Austausch von authentischen Lehr- und Lernmaterialien und Methoden führte zu einem erweiterten Lernangebot in den beteiligten Schulen. Das Projekt eröffnete Möglichkeiten zur Horizonterweiterung, Erfahrungsaustausch und internationalen Fachdiskurs durch Mobilität. Dadurch ergaben sich neue Impulse für die Partnereinrichtungen, insbesondere die explizit messbaren Erfolge des CLIL-Unterrichts.

Für die SchülerInnen war die sprachliche, persönliche und kulturelle Begegnung mit Native Speaker LehrerInnen eine besonders motivierende Erfahrung. Alle diese Vorteile sind bekannt. In diesem Projekt wurde das gegenseitige Kennenlernen von SchülerInnen und LehrerInnen jedoch für weitere Aktivitäten genutzt.

Videokonferenzunterricht, e-Twinning, TwinSpace:

In Folge unterrichtete(te)n diese LehrerInnen als „virtuelle“ Native Speaker diese Partnerklassen via Videokonferenzen. Zum Beispiel liest ein englischer Lehrer aus der Partnerschule, den die Kinder bereits kennen, in seiner Schule ein Bilderbuch vor, die Kinder in Österreich machen die Bewegungen mit, ergänzen, antworten etc. Oder: Die Lehrerin in Innsbruck erklärt, wie man etwas bastelt und zeigt es vor, die Kinder in England schauen und hören zu, falten, kleben, malen etc. nach den ihren Anleitungen. Die Klassen singen sich gegenseitig Lieder vor oder plaudern einfach. Virtuelle Klassenpartnerschaften sind eine praktikable und finanziell günstige Lösung. Das vorherige Kennenlernen durch die LehrerInnenmobilität bot ideale Voraussetzungen. Am Anfang gab es technische Probleme mit der Videokonferenzanlage, später empfanden die LehrerInnen den Austausch über Videokonferenz einfacher und schneller als E-Mails. In England sind Schulen mit solchen Anlagen ausgerüstet, in Österreich wäre das eine teure Anschaffung. Die Volksschule bekam eine vom City Learning Center, das wegen Sparmaßnahmen geschlossen wurde, geschenkt. Eine einfache, kostenlose Alternative bietet allerdings Skype. Dieses Klassen-Tandemlernen wird bis heute erfolgreich weitergeführt. Auch die LehrerInnen tauschen immer noch via e-mail Unterrichtsmaterialien aus

Die Kinder kommunizieren auch individuell über die Internetplattform eTwinning und TwinSpace. Hier können sie individuell Kontakt aufnehmen mit einzelnen SchülerInnen oder LehrerInnen. Der Einsatz neuer Technologien brachte und bringt die Schulklassen für gemeinsame Aktivitäten zusammen, interaktiver Unterricht mit Native-Speaker-LehrerInnen wird möglich. Durch die Internetplattformen eTwinning und TwinSpace können Kinder die Kontakte individuell vertiefen und für außerschulisches

autonomes Lernen nützen. Die Offenheit anderen Kulturen gegenüber und europäisches Denken von klein auf wird selbstverständlich.

Eine multilinguale Schulbibliothek konnte mit Hilfe der Stadt eingerichtet werden. Das Europäische Sprachenportfolio wurde als Lernbegleiter, für Sprachreflexion und –Bewusstmachung und -Dokumentation implementiert. Authentische Lern- und Lehrmaterialien, ein Train-the-Trainer-Kurs und eine CLIL-Publikation konnten realisiert werden.

Was können SprachenlehrerInnen von der Sprache der Mütter (Motherese) lernen?

Anregungen für die praktische Umsetzung:

Stephen Krashen nennt als Voraussetzung für den Spracherwerb drei Faktoren:	
Comprehensible input	Sprachinput, den die Kinder verstehen (Hören, hören, hören)
The right to be silent	Erst sprechen, wenn das Klangbild gesichert ist
Stressfree environment	Stressfreie Atmosphäre, emotionale Sicherheit, in der Ausprobieren und Fehler machen erlaubt sind.

Extensives Hören (je mehr, desto besser) und bedeutungsvolle, verständlich gemachte Inhalte, eine positive Atmosphäre – all das ist in der Volksschule mit Klassenlehrersystem besonders leicht möglich.

Kinder lernen eine Sprache durch Hören und die Beobachtung von Situationen. Je mehr Deutsch (L2) die Kinder in der Klasse hören, desto mehr lernen sie. Aber sie müssen es auch verstehen. Ein Bsp.: Wo ist die Steckdose? Seht ihr eine Steckdose? Zeigt ihr mir bitte die Steckdose? (Lautes Denken, siehe unten).

Aus dem Zusammenhang, aus der Situation verstehen die Kinder, was gemeint ist. Steckt die Lehrerin den CD-Spieler wortlos ein, lernen die Kinder das Wort Steckdose nicht. Aber was viel wichtiger ist: Durch „Lautes Denken“ lernen und üben sie die Fragen (Wo ist? Seht ihr?), Satzbau (Zeigt mir bitte) und Grammatik. Sie müssen sich dazu auch gar nicht anstrengen. (Abb.1)

Abb.1 Lautes Denken

Bsp.: Die SchülerInnen lernen, was auf dem Wasser schwimmt und was sinkt.

Lehrerin: Hier ist eine Schüssel mit Wasser. Ich habe hier einen Schlüssel (hebt ihn hoch). Was glaubt ihr, schwimmt er oder sinkt er? (Wellenmäßige Fingerbewegungen verdeutlichen das Schwimmen, Finger nach unten das Sinken?) Wer glaubt, dass er schwimmt, hebt die Hand. Probieren wir! Ja, er sinkt (lässt Schlüssel ins Wasser fallen). Hier habe ich eine Plastikdose. Schwimmt sie? Sinkt sie? Ja? Nein? - Eine Büroklammer, da ist eine Büroklammer. Sinkt sie oder schwimmt sie?

We're doing experiments
with water!

What can float in the water,
what will sink?

	Prediction	Observation
CD 		
Lemon 		
Key 		
Elastic Band 		
Cork 		
Apple 		
Stone 		
Candle 		
Sheet of paper 		
Sponge 		
Coin 		
Tennis ball 		

Die Lehrerin muss keines dieser Wörter übersetzen. Die Kinder verstehen, weil sie es sehen. Sie können aber die neuen Wörter nicht gleich aktiv verwenden. Sprachproduktion (Sprechen) kommt erst viel später. Im Unterricht wird meist unterschätzt, wie oft Kinder etwas hören müssen, bis sie es selbst anwenden können. Sehr oft werden die Kinder zum Sprechen gedrängt, bevor das Klangbild gefestigt ist. Dann muss korrigiert werden (bis sie fehlerfrei schweigen?). In unserem Beispiel können die Kinder zuerst non-verbal antworten: Sie heben die Hand (schütteln den Kopf). Als nächstes kommt eine Ja-Nein-Frage: Schwimmt sie? Dann eine Ein-Wort-Frage: Schwimmt sie oder sinkt sie? Später, wenn die Kinder selber mehrere Sachen ausprobiert haben und in einem Raster entsprechend angekreuzt haben (anstatt Sätze zu schreiben!), wird wieder darüber gesprochen. Dann gibt es auch Fragen mit Was? Warum? Wie?

Lesen (rezeptiv, Sprache bekommen) ist wiederum leichter als Schreiben. Die Kinder sehen die Wörter, das hilft ihnen, die einzelnen Laute genauer herauszuhören und es

hilft ihnen, sich die Wörter und Sätze besser zu merken. Wer bereit ist zum Sprechen, verwendet dann auch bereits Wörter wie Plastikdose, Schlüssel etc.

Kinder wollen Sprache verstehen, wenn sie in einen sinnvollen Zusammenhang eingebettet ist und wenn sie sie brauchen, um z.B. der Lehrerin zu zeigen, dass sie verstanden haben, dass Metall sinkt, ...

Lehrersprache verständlich machen, Sprachinput erhöhen:

1. Lautes Denken:

Reden während wir etwas tun., wie dies auch Mütter machen. Z. Bsp. (Frei nach Slattery/Willis, 2001:10)

Mutter: Jetzt ziehen wir die Schuhe an. Wo sind denn deine Schuhe?

Baby: Suhe.

Mutter: Ah, hier sind deine Schuhe. Schöne, warme Schuhe sind das! Hier ist der rechte Schuh, den ziehen wir zuerst an.

Baby: Su.

Mutter: Jetzt binden wir den Schuh. Und jetzt kommt der linke Schuh dran. etc.

Die Mutter sagt acht Sätze, das Baby zwei Worte. Ebenso sollten wir ein Experiment nicht schweigend vorführen, sondern dabei reden; sagen, was man tut und warum. Ebenso sollten wir bei einem Bilderbuch die Bilder beschreiben. Weil die Kinder die Bilder sehen, verstehen sie es. So lernen sie neue Wörter und Phrasen ohne je eine Übersetzung zu bekommen, ohne dass in die Landessprache gewechselt wird.

Ebenso werden Experimente nicht schweigend vorgeführt. Bsp. Wasserverdunstung: Einen Topf mit Wasser zum Kochen bringen, Tropfenbildung auf Glasdeckel zeigen, ein nasses Taschentuch in die Sonne legen, ... Die Kinder verstehen besser, wenn sie es sehen und hören.

2. Authentische Situationen

Im traditionellen Sprachenunterricht gibt es häufig Fragen wie: „Welche Farbe hat dein T-shirt?“ „Wie viele Stifte habe ich?“ Sowohl Fragesteller als auch Antwortende wissen es. Wozu die Frage? Das ist eine künstliche Sprachlernsituation. An der Antwort ist nur die Sprachrichtigkeit interessant. Mit dem Inhalt der Antwort kann man nichts anfangen, die Form, die Sätze werden so gedrillt. Die Namen von Schulsachen (Obstsorten,...) genannt zu bekommen und diese dann zu üben, ist stupide und regt nicht zum Denken an, auch wenn es spielerisch geschieht. Außerdem ist die Verknüpfung mit der Erstsprache blockierend. Ab und zu ein Lied in der Zielsprache zu singen ist genauso wenig CLIL wie diese Fragen. Der Unterschied zu CLIL besteht darin, dass der Inhalt entscheidend ist. Das ist sehr wahrscheinlich auch der Grund, warum CLIL so motivierend ist (Vgl. Egger 2012:240).

3. Vertrauen, Zutrauen:

„Je mehr ich ihnen zugetraut habe, desto mehr konnten sie.“ (Chavanne 2000:9)
Häufig reden LehrerInnen nicht in der Zielsprache, weil sie sich einfach nicht vorstellen können, dass die Kinder die Bedeutung erfassen können. Es braucht Mut, es einfach auszuprobieren! „Die größte Herausforderung für Lehrkräfte liegt möglicherweise darin, darauf zu vertrauen, dass alle Kinder und Jugendlichen fähig und

bereit sind zu lernen, und ihren Unterricht auf diese Vielfalt hin zu planen und zu gestalten.“ (Schratz 2012:20)

4. **Situation, Kontext:**

Lehrerin: „What a mess! Who is responsible for the boxes?“ Der Klassenordner hebt die Hand und beginnt nach einem „Go and pick them up!“ aufzuräumen. Auch wenn er die Wörter (noch) nicht verstanden hat, Tonfall und Blickrichtung war klar genug. Aus dem Zusammenhang können Kinder selbst die Bedeutung von vielen Wörtern oder Sätzen entschlüsseln, wie man oben sieht. Sie konstruieren selbst die Bedeutung (Konstruktivismus). Das ist auch wesentlich motivierender und spannender als Vokabellisten mit der vorgegebenen Bedeutung zu lernen. Auch in der Erstsprache lernen wir noch ständig neue Wörter dazu. Man denke nur an die ganze etc. Man hört ein Wort, z. B. i-phone, und vermutet zunächst ganz richtig, dass man damit telefonieren kann.

Das ist richtig. Aber erst nach und nach haben wir genauer herausgefunden, was es wirklich ist und was man damit tun kann. Je öfter man ein Wort, eine Phrase in neuen Kontexten (Situationen) hört, desto genauer wird die Bedeutung verstanden.

Abb. 2 Was meint sie?

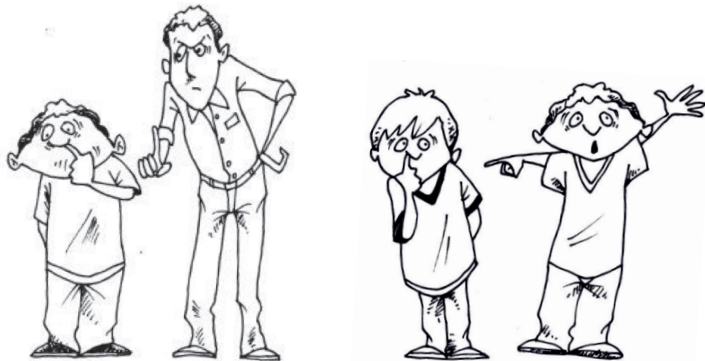

Abb. 3, 4 „Nicht Nase bohren!“

5. **Körpersprache, Mimik, Gestik, Stimme:**

Sie sind ein beachtlicher Teil der Kommunikation und können das Verstehen sehr erleichtern. Wir können auch Bildgeschichten (ganz ohne Wörter) „lesen.“ Comics können Leseanfänger sehr viel leichter verstehen und „lesen“ als lange Texte. Besonders im Anfängerunterricht ist es unverzichtbar, möglichst viel zu zeigen. Bsp.: „Schlagt bitte das Buch auf!“ – Lehrerin zeigt es vor, schlägt selbst demonstrativ das Buch auf. Bsp. Sport: „Maria, stell die Bänke in Längsrichtung auf, Markus, teile die

Bänder aus, ... Wenn die Lehrkraft auf die entsprechenden Gegenstände zeigt, den gewünschten Ort und die Richtung der Bänke zeigt, dann verstehen es die Kinder, auch wenn sie nicht alle Wörter in der neuen Sprache kennen.

6. **Kurze, klare, korrekte Sätze (3 K)**

Kein Erwachsener spricht mit einem Kleinkind wie mit einem Erwachsenen. Die Sprache zu reduzieren auf einfache, klare Sätze ist eine wichtige Fähigkeit von SprachenlehrerInnen. Kurze, unverschachtelte Sätze mit Wörtern des Grundwortschatzes werden leichter verstanden. Es ist aber wichtig, den Sprachrhythmus und die Intonation beizubehalten und „normal“ zu reden. Sprachmelodie und –rhythmus sind wichtig für das Einhören und Wiedererkennen. Wörter lernen ist einer der Fehler des traditionellen Sprachenunterrichts. Unser Gehirn speichert nicht Wörter, sondern Wortgruppen (chunks). Nur Sätze oder Wortgruppen enthalten Grammatik (Ich sehe dich. Ich helfe dir), die so ohne Regelwerk internalisiert wird. Der Kontext, die Situation führt auch dazu, dass man sich Phrasen, Wortgruppen, Sätze besser merken kann. In einer ähnlichen Situation erinnert man sich plötzlich wieder. z.B. sprang ein Bub nach einer gelösten Rechenaufgabe plötzlich auf und rief: „Got it!“ In einem Video hatte er gesehen, wie ein Hase dem Schneemann die Karotte wegnahm und nach erfolgreicher Aktion diesen Satz rief.

7. **Pausen machen, Prosodie:**

Pausen geben den Kindern Zeit, um Informationen zu verarbeiten. So wie Tempo und Rhythmus gliedern sie Inhalte und machen sie für ZuhörerInnen leichter verständlich. Sprachmelodie und –rhythmus sind wichtig für das Einhören und Wiedererkennen. Intonation und Satzmelodie sind wichtiger als die Aussprache der einzelnen Laute.

8. **Wiederholen**

dasselbe noch einmal sagen - auch wenn wir kleinen Kindern Geschichten vorlesen wenden wir diese Techniken an. Wir wiederholen manchmal wichtige Sätze. Auch Lehrerinnen sagen Sätze oft zweimal. „Räumt jetzt alle Sachen weg. Alles unter die Bank! Räumt jetzt alle Sachen weg.“ In einer neuen Sprache hilft es den Kindern das Klangbild zu sichern.

9. **Paraphrasieren**

dasselbe mit anderen Worten noch einmal sagen, etwas in anderen Worten erklären, statt gleich in die Landessprache zu wechseln.

10. **Veranschaulichung (visuell, ...)**

Unterstützung durch Bilder, Realia, graphische Darstellungen, Raster, Experimente erleichtert es den Kindern zu verstehen.

11. **Kindern bei Sprachnot helfen! (scaffolding)**

Kindern bei Sprachnot sprachlich weiterhelfen, die richtige Aussprache, das passende Wort zur Verfügung stellen (helfen, einsagen), Redemittel zur Verfügung stellen etc. Sehr häufig kann die LehrerIn erraten oder weiß, was das Kind sagen will. Sie kann dem Kind weiter helfen, Wörter, Phrasen anbieten. Das ist ein sehr wichtiges

Grundprinzip. Damit wird sehr viel Kommunikation in der Zielsprache ermöglicht. Kinder dürfen grundsätzlich in der eigenen Sprache antworten, ihre Versuche in der Zielsprache können aber so wirksam unterstützt werden.

12. Redemittel vorgeben

Da der passive Wortschatz wesentlich größer ist als der aktive, ist es wichtig, den Kindern viele Möglichkeiten zu geben, sich mit Aufgaben aktiv auseinanderzusetzen und für mündliche Aufgaben sprachliche Unterstützung zu geben. Z. Bsp. Satztafeln

das Heft			Altpapier
die Eierschale		zum	Plastikcontainer
der Joghurtbecher	gehört		Biomüll
die Flasche		in den	Metallcontainer
die Alufolie	etc.		

Ebenso hilft es den Kindern sehr, wenn eine Auswahl von Sätzen, Wörtern auf der Tafel (im Buch, ...) vorgegeben sind, aus denen die Kinder auswählen können, die sie abändern können, sowohl mündlich als auch schriftlich.

13. Fehler erlauben, sie sind ein wichtiger Teil des Lernfortschritts

Es gibt keinen Schifahrer, der noch nie gestürzt ist. Wer zu vorsichtig ist und Angst hat zu fallen, wird sich nie den Hang hinunterwagen. Erst der Mut, etwas auszuprobieren ermöglicht Lernen. Ein Lernklima, in dem sich Kinder sicher fühlen dürfen, etwas auszuprobieren (risk taking), ist für die Kinder außerordentlich wichtig. Gerade diese Unbefangenheit, mit der Kinder an die Sprache herangehen, ist ein großer Vorteil beim Sprachenlernen. Wer Unvollkommenheiten sofort als falsch brandmarkt, nimmt den Kindern diese unbefangene Risikobereitschaft und Neugier. Man kann eine Klasse so lange korrigieren, bis sie fehlerfrei schweigt.

a. Fluency first,

Zuerst geht es um Inhalte und die Kommunikation darüber, erst nachher wird an Sprachrichtigkeit gearbeitet. Nur wenn ich unvollkommene Sprachproduktion zulasse, kann ich diese nachher verbessern. Verbessern heißt aber nicht, diese als falsch und negativ hinzustellen. Verbessern kann als eine Hilfestellung zu besserer Kommunikation beim Kind ankommen, wenn ich das Gesagte in der richtigen Form wiederhole, während ich gleichzeitig den richtigen Inhalt bestätigt.

b. Falsches richtig wiederholen

Kind: Die Frosch kann schwimmen.

Lehrkraft: Ja, richtig, der Frosch kann schwimmen!

Oder:

Kind: Der Frosch kann schwimmt.

LehrerIn: Ja, er kann schwimmen.

So lernen die Kinder die richtige Form, aber verlieren nicht den Mut zu sprechen, Neues auszuprobieren und mit Sprache zu spielen. Falsches einfach richtig zu wiederholen und dabei eher auf den Inhalt als auf die Form zu reagieren hilft und stärkt das Selbstvertrauen eher als Fehlerkorrektur.

c. auf Inhalt statt auf Form reagieren

Häufig reagieren SprachenlehrerInnen aber auf die Form, z.B.:

Kind: Die Frosch kann schwimmen.

Lehrkraft: Nein, es heißt, der Frosch kann schwimmen!

Das ist verwirrend und entmutigend zugleich.

14. Code switching:

Wir verstehen viel mehr als wir sagen können. Es hilft den Kindern sehr, wenn sie auch in ihrer Muttersprache antworten dürfen, solange sie dies brauchen. Die Lehrerin bleibt aber in der Fremdsprache. Dies ermöglicht die Kommunikation. Trotzdem bekommen die Kinder viel Sprachinput. Das hat noch einen weiteren Vorteil:

15. Schlüsselwörter

Man muss nicht jedes Wort verstehen, um Inhalte zu erfassen oder Begriffskonzepte zu bilden. Für das Kind sind beim Zuhören nicht alle Wörter gleich wichtig. Das Beispiel einer Geschichte soll dies veranschaulichen:

Eine Maus spazierte
durch den finstern Wald.

Ein Fuchs sah die Maus:

Ich fresse dich bald!

Ohne vorher ein Wort vorher gelernt zu haben, verstehen Kinder ‚Maus‘, ‚Fuchs‘, ‚Wald‘, weil sie dies auf den Bildern sehen und der Lehrer mitzeigt. Sie haben aber auch eine ungefähre Ahnung davon, was ‚finster‘ bedeutet. Durch die tiefe, furchteinflößende Stimme vermutet das Kind zunächst, es ist unheimlich, gefährlich. Wenn sich der Erzähler bei ‚fresse‘ die Lippen leckt, ist die Situation klar: Der Fuchs will die Maus fressen.

Abb.5 Eine Maus und ein Fuchs

Mit diesem Inhalt ist das Kind zunächst zufrieden. Es ist gefesselt von der Geschichte und ganz nebenbei, fast unbewusst, lernt es die Sprache. Aber es will die Geschichte wieder und wieder hören und dadurch erschließt es sich weitere Details

und weitere Wörter aus dem Kontext, bzw. die genauere Bedeutung der Wörter, vor allem, wenn sie mehrmals in der Geschichte vorkommen. Die Schlüsselwörter sind eine Herausforderung für die Sinnerfassung, sie reichen für das Grobverständnis. Diese Fähigkeit (reading for gist, scanning), ist auch eine wichtige Fähigkeit für das sinnerfassende Lesen in der Erstsprache und kann durch Lernen von Inhalten in der Zweitsprache gefördert werden..

Zielsprachliche Sequenzen im Unterricht:

Unterrichtsphasen in der Zielsprache (L2, z.B. Englisch) finden am besten über den Vormittag verteilt in allen Unterrichtsfächern statt. Die Möglichkeit des flexiblen Wechsels ist einer der Vorteile von CLIL in der Volksschule. Die Zeit spielt dabei natürlich eine große Rolle. Als Faustregel würde ich sagen, dass weniger als in Summe eine Stunde pro Tag nicht mehr wirklich effektiv ist. Die Sprache muss präsent sein, um im Gedächtnis verankert zu werden.

Alle Fächer außer Mehrheitssprachenunterricht (früher muttersprachlicher Unterricht):

Jedes Fach hat ein gewisses Fachvokabular, das sich LehrerInnen aneignen können. Dafür ist es aber unerlässlich, dass den LehrerInnen Unterrichtsmaterialien und entsprechende Schulbücher angeboten werden. Damit kann dann z.B. Englisch zur Unterrichts- und Kommunikationssprache werden. Mathematik eignet sich sehr gut, weil sich das Fachvokabular häufig wiederholt. Wer die Grundrechnungsarten in der Zielsprache beherrscht, kann lange damit rechnen und diese sehr oft anwenden. „Einer, Zehner, Hunderter“ kommen über einen längeren Zeitraum vor und auch später wieder, z.B. beim Multiplizieren mehrstelliger Zahlen. Im Sportunterricht wird Vieles aktiv vorge-macht. Wenn LehrerInnen dazu sprechen, sehen und hören die Kinder es. Auch wenn sie die Anweisungen zunächst nicht gut verstehen, können sie mitmachen. Wichtig ist, dass LehrerInnen über einen gewissen Zeitraum in der Zielsprache bleiben und nicht nur einzeln Anweisungen in dieser Sprache geben. Kinder können in ihrer Erstsprache fragen, antworten, LehrerInnen sollten in der Sprache bleiben. Unterrichtssequenzen in der Zielsprache können in jeder Phase des Unterrichts vorkommen, z.B.:

Etwas in der Zielsprache lernen und in der Landessprache wiederholen oder umgekehrt – Lernen in zwei Sprachen

Themen, die man gut veranschaulichen kann, können gut in der neuen Sprache gelernt werden. Wenn die Lehrerin dann anschließend fragt: „Und wer kann mir das jetzt auf Deutsch (L1) erklären?“ sind die Kinder besonders stolz, wenn sie es erzählen können und beweisen, dass sie den Sachverhalt verstanden haben. Einen Merktext (Zusammenfassung für das Merkheft) können die Kinder dann in der Landessprache von der Tafel abschreiben und dazu den von der LehrerIn vorbereiteten Text in der Zielsprache einkleben. Lesen (rezeptiv) ist sehr viel einfachere als Schreiben (produktiv).

Es kann aber auch ein Thema, das die Kinder in der Erstsprache (L1) erarbeitet haben, in der Zielsprache (L2) gefestigt werden. Die Kinder verstehen dann bereits den Inhalt und die Zusammenhänge und lernen so die noch unbekanntenen Wörter, Phrasen dazu. Trotzdem wird das Detailverständnis vertieft. Ebenso können Geschichten, die

sie gehört haben, in der Zielsprache (L2) wiederholt werden. Kinder wollen Geschichten öfters hören, eine abwechslungsreiche Variante ist die Geschichte in einer anderen Sprache zu erzählen.

Konkretes Handeln /Tun

(Rezeptive Übungen mit geringer Sprachproduktion)

Übungen für den Unterricht

Wir verstehen wesentlich mehr als wir sagen können. Es ist viel schwieriger, mündlich zu berichten als sich nach klaren Anweisungen mit den Aufgaben aktiv auseinanderzusetzen und, vor allem anfangs, weniger Sprache produzieren müssen (nonverbal arbeiten), z.Bsp. etwas aufzeichnen, in einen Raster eintragen, ankreuzen, ...

Etwas aufzeichnen:

Anstatt eines Merktextes können wir Kinder zeichnen lassen: z.B.: Was frisst der Hase?

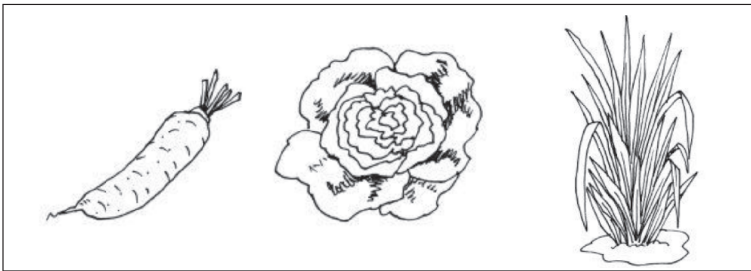

Abb.6 Was frisst der Hase?

Sortieren, ordnen:

z.B.: Thema: Tiere im Winter: Ordnet richtig zu:

Hase, Eichhörnchen, Fisch, Schlange, Eidechse, Fuchs, Igel	Winterschlaf Winterstarre Winterfell Winterquartier
--	--

Die Kinder ziehen Linien und können ohne Sprachproduktion (reden, schreiben) zeigen, dass sie die Inhalte verstanden haben. Dabei wiederholen sie rezeptiv den neuen Wortschatz.

Thema Frühling: Welche Blätter passen zu welchen Bäumen? Ordne zu.

Zuordnen

Thema Elektrizität: Welche Geräte sind batteriebetrieben, welche strombetrieben?
Abfall: Was kommt in welchen Müllcontainer?

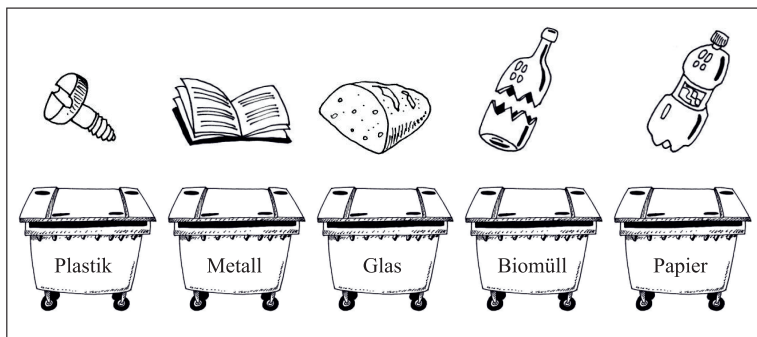

Abb.7 Was kommt in welchen Müllcontainer?

In eine Reihenfolge bringen

Z.B. Thema: Nahrungspyramide: Lebensmittel von sehr gesund bis ungesund reihen:

Brot, Karotte, Schokolade, Kartoffelchips, ...

Geschichte: Die Sätze einer Geschichte in sind durcheinander. Bringt sie in die richtige Reihenfolge.

Auch einen Merkttext (Zusammenfassung für das Heft) kann man in ungeordneter Reihenfolge, z.B. als Satzstreifen vorgeben. Die Kinder bringen die Sätze in die richtige Reihenfolge und kleben sie ins Heft.

In einen Raster eintragen:

Thema Was schwimmt, was sinkt? (siehe oben): (der Schlüssel die Plastikball die Papierklammer die Stecknadel das Papierblatt)

Lebensräume: Wo leben die Tiere (Wüste, Regenwald, Dschungel, ...)

Verleichen:

Z.B. in Mathematik: Was ist leichter, schwerer als, länger, kürzer ... Was ist gesünder, ungesünder, ...

Nummerieren

z.B. Sätze nummerieren: 5 Es regnet – 3 Wasser verdunstet – 2 Es ist heiß – 6 Der Fluss bringt das Wasser ins Meer, ... Welche Nummer ist: „Es ist heiß“? (Kinder hören die Sätze noch einmal (rezeptiv), müssen aber noch nicht die Sätze sprechen (produktiv), sondern nur eine Zahl nennen. Wenn die Kinder dies gut beherrschen, dann umgekehrt fragen: Was ist Nr. 5? Diejenigen Kinder, die bereits bereit sind zum Sprechen, sagen die Sätze, die anderen hören sie noch einmal, werden aber nicht zum Sprechen gedrängt.

Satzteile verbinden

Satzthälften werden vorgegeben, die Kinder bringen die richtigen Satzteile zusammen, sodass sie sinnvolle Sätze und somit einen Text ergeben, der dann auch als Merktext zum Unterrichtsthema ins Heft eingetragen werden kann.

Richtig – falsch

Bsp. Herbst: Wenn der Satz richtig ist, hebt beide Hände, wenn er falsch ist, verschränkt die Arme:

Die Tage werden länger.

Die Blätter sind grün.

Der Herbst beginnt am 23. Dezember.

Die Blätter fallen von den Bäumen.

Die Blätter sind bunt.

Wir fahren Ski. Es ist nicht mehr so heiß. etc.

Zum Schluss können die richtigen Sätze abgeschrieben/aufgeklebt werden.

Unterrichtsmaterialien:

Schier unbegrenzte und leicht verfügbare Ressourcen an Unterrichtsmaterialien findet man im Netz. Wichtig ist, die Begriffe (Unterrichtsthemen) in der Zielsprache einzugeben und dazu Begriffe wie Grundschule, Unterricht etc. einzugeben. Genannt seien hier nur drei Beispiele: <http://vs-material.wegerer.at/sachkunde/su.htm> bietet eine Fülle von Unterrichtsmaterialien. Lohnend ist auch allemal eine Suche in den verschiedenen Bildungsservern (Bildungsserver googeln). Sie enthalten alle eine große Menge guter Unterrichtsvorschläge.

DVDs, Filme (You Tube!)

Nicht zu vergessen sind DVDs. Filme, Reportagen, bis hin zu „Was ist was?“ (verfilmte Sachbuchreihe). Filme sind motivierend, man kann Vieles aus dem Zusammenhang und den Bildern verstehen. Es ist sehr viel Sprachinput in authentischem Deutsch. Man kann sie in Deutsch mit deutschen Untertiteln schauen. Dadurch sind sie viel leichter verständlich, das Lesen wird geübt, der Inhalt besser behalten. Die Atmosphäre ist stressfrei.

You Tube ist eine wahre Fundgrube für nahezu jedes Thema, jede Geschichte. Von erzählten Bilderbüchern bis zu Kurzfilmen über den Regenwald (oder was immer) nahezu alles.

Nützliche Übungen aus der Trickkiste von SprachenlehrerInnen:**TPR (Total Physical Response):**

Eine besonders für den Anfängerunterricht geeignete Unterrichtsmethode, die alle Sinne einbezieht und dem Hören (Sprachrezeption) besonders viel Raum lässt. Geeignet ist sie besonders für kurze Texte, z.B. zum Üben und Festigen einer Zusammenfassung (Merkttext) oder zur Einführung in ein Thema (Impulssätze).

1. Die Lehrkraft begleitet jeden Satz mit einer Geste (z. Bsp.: Die Sonne scheint – Arme ausbreiten. Die Blume wächst – mit Händen andeuten. ...)
2. Sie sagt die Sätze, die Kinder machen die entsprechenden Bewegungen

3. Sie vertauscht die Sätze, Bewegungen der Kinder zeigen, ob sie den Satz verstanden haben.
4. LehrerIn sagt die Sätze, die Kinder zeigen auf entsprechende Bilder (Bilder „mitlesen“), dann vertauscht die LehrerIn die Sätze wieder und die Kinder zeigen auf die entsprechenden Bilder.
5. Bilder werden nummeriert (L.: Die Sonne scheint ist Nummer 2, die Kinder schreiben eine 2 zum entsprechenden Bild.)
6. LehrerIn fragt: Welche Nummer hat „Die Blume wächst“ (rezeptiv, die Kinder hören zum x.ten Male den Satz, sagen nur eine Zahl)
7. Was ist in Bild Nr. 2? (erste sprachproduktive Übung, die Kinder sprechen die neuen Sätze)

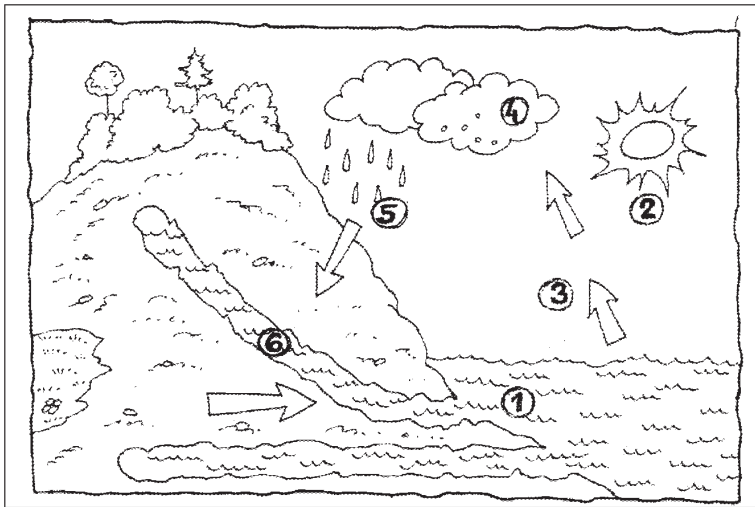

Abb. 8 Wasserkreislauf

Z. Bsp. Wasserkreislauf:

Crystal lebt in einem großen See.

Die Sonne scheint.

Es ist heiß

Wasserdampf steigt auf

Crystal ist in einer großen Wolke

Es regnet

Der Fluss bringt Crystal zurück in den See.

etc. Das ist auch eine Möglichkeit, Sätze auf verschiedene Art mit allen Sinnen zu wiederholen.

Schwimmbewegungen

Arme ausbreiten

Schweiß von Stirn wischen

Handbewegung nach oben

Wolke mit Händen in die Luft zeichnen.

mit Finger auf Tisch trommeln

Lesen und Schreiben

Auch hier gilt wie beim Hören und Sprechen: Wichtig ist die Verankerung im rezeptiven Gedächtnis noch vor der Sprachproduktion. Hören und Lesen sind rezeptiv, wir erhalten, bekommen sozusagen Sprache. Sprechen und Schreiben sind produktive Fertigkeiten, wir müssen aktiv Sprache produzieren.

Gründe dafür:

Lange Zeit war Lesen und Schreiben im Fremdsprachenunterricht der Volksschule verpönt und auch verboten. Richtig eingesetzt ist es jedoch eine große Hilfe beim Sprachenlernen.

- Das Schriftbild ist eine sehr wichtige visuelle Merkhilfe. Wir können uns sehr viel besser erinnern, wenn wir das Schriftbild kennen. Der Einsatz der Schrift kann die Lernergebnisse des Sprachenunterrichts wesentlich verbessern.
- Einprägen des falschen Wortbildes vermeiden:
Sobald Kinder Lesen und Schreiben gelernt haben, machen sich gern Notizen, um sich Sachen zu merken oder stellen sich das Schriftbild vor. Diese sind dann so, wie sie die Wörter hören und haben oft wenig mit den wirklichen Wörtern zu tun, prägen sich aber im Gedächtnis ein. Es ist schwieriger Falsches zu verlernen als Neues zu lernen.
- Wort- und Lautdiskriminierung
Sprache nehmen wir nicht in Worte unterteilt auf, sondern als „Chunks“, Wortgruppen. Das ist einer der Gründe, warum traditionelles Sprachenlernen, das auf Vokabellernen basiert, nicht funktionieren kann. Ein Kleinkind weiß nicht, dass „Komm her“ zwei Worte sind oder „Leg es auf den Tisch“ fünf Worte. Ein Bub schrieb dieses Wort: „afidasen“, wie er es eben immer gehört hatte. Erst nachdem er lesen gelernt hatte und die Wörter einzeln gesehen hatte, kam er drauf, dass das eigentlich drei Worte waren: Auf Wieder-sehen! Diese Wörter machten dann auch Sinn, jemanden wieder sehen wollen. Sobald Kinder die einzelnen Wörter heraushören, können sie diese auch flexibel in verschiedenen Kontexten einsetzen (Leg es auf den Tisch. Leg es unter die Bank. Setz dich zum Tisch.
Auch Laute und Konsonanten richtig zu hören, ist oft nicht leicht. Das Schriftbild hilft hier entscheidend. Sobald man das Wort sieht, ist es klar.

Einige Übungen mit dem Schriftbild

Sobald Kinder mit dem Klangbild (Klang, Bedeutung, Aussprache), vertraut sind, macht es Sinn, das Schriftbild anzubieten (nicht abzu prüfen!). Es macht aber auch durchaus Sinn, das Schriftbild bereits früher passiv anzubieten. Wir sperren ja auch nicht Zeitungen und Bücher weg, solange Kinder noch nicht lesen können. Kinder nehmen das Wortbild mit dem Klangbild gemeinsam auf, ohne Stress, wenn sie nicht unter Druck sind, sich die Schreibweise merken zu müssen.

Mitlesen: Hören (Tonaufnahme oder LehrerIn) und leises oder halblautes Mitlesen. So können sich Kinder an das Schriftbild und gleichzeitig an die richtige Aussprache

Blitzlesen: Wörter oder Wortgruppen, die im Unterricht vorgekommen sind (Schlüsselwörter) einen Bruchteil einer Sekunde herzeigen, Kinder können sie erraten. Das ist lustig und hat den Vorteil, dass sie das Wortbild nur ganzheitlich erfassen können und gar nicht in Versuchung kommen können, Buchstabe für Buchstabe zu lesen und das Wort dann falsch auszusprechen. In erster Linie orientieren sie sich an ersten und letz-

ten Buchstaben und an Ober- und Unterlängen. Versuchen Sie einmal folgenden Text zu lesen:

„Luat enier Sidtue an eienr Uvrnsäiet,ist es eagl in wcheler Rhnfgeeloie die Bstuchbaen in eniem Wrot snid, das eniizg Whictgie ist, dsas der etrse und der lzte-te Bstuchbae am rtigeinchn Paltz snid. Der Rset knan tatol deiranchnedr sien und man knan es imerm onch onhe Porbelm lseen. Das legit daarn, dsas wir nhcit jeedn bstuchbaen aeilln lseen, srednon das Wrot als Gzanes.“

Schnellesen: Sätze eines Texts untereinander schreiben. Die Lehrerin zeigt in immer rascherer Abfolge auf die verschiedenen Sätze, die Kinder versuchen mitzulesen.

Texte oder Bilder und Worte in der Klasse aufhängen.

Kinder nennen nach einer Geschichte, einem Video etc. Wörter, Sätze, Wortgruppen, die ihnen noch einfallen, die LehrerIn schreibt sie an die Tafel.

etc.

Resumé

Integrated language learning (CLIL) has become a buzz word. In this article I want to show how and why it can work in the primary classroom, based on experience and evidence of seven years of CLIL-practice in a disadvantaged Austrian Elementary School (age 6-10) where English is the language of instruction and communication for 3-5 hours per week and also the bridging language in classes with a broad range of languages (L1s).

Keywords:

CLIL, primary school, inclusive education, methodology, early language promotion,

Literatur:

- Anmerkung: Teile des dritten Kapitels sind eine Überarbeitung aus Egger 2012b.
- CHAVANNE, V. Cool Stories 1, öbvht, Wien 2001, ISBN 978-3-8288-2764-6
- EGGER, G. - Lechner, C. (eds): Primary CLIL Around Europe. Tectum Verlag, Marburg 2012a, ISBN 978-3-8288-2764-6
- EGGER, G.: Sprache entdecken - das Sprachenlernen unterstützen. (2012b) In: Frühes Deutsch, Fachzeitschrift für Deutsch als Fremdsprache und Zweitsprache, Heft 25, 21. Jahrgang, S. 20 - 24. Hrsg. Goethe Institut München, W. Bertelsmann Verlag GesmbH Co. KG, April 2012, ISSN 1866-3451
- EGGER, G.: Menschen eine Stimme geben – In mehr Sprachen reden. (2012c). In: MehrSPRACHEN_kein Thema! Mehrsprachiges Buch aus den Federn von bilingualen Kindern und Jugendlichen. Hrsg.: Arbeitsgemeinschaft der muttersprachlichen LehrerInnen Tirols, Innsbruck, 2012
- MEWALD, C.: A comparison of oral foreign language performance of learners of CLIL and in mainstream classes at lower secondary level in Lower Austria. In Dalton-Puffer Ch. & Smit U. (eds) Empirical Perspectives on CLIL Classroom Discourse. Frankfurt: Peter Lang 2007, ISBN-13: 978-3631552292
- SCHRATZ, M.: Alle reden von Kompetenz, aber wie!/? Sehnsucht nach raschen Lösungen. In: Lernende Schule 58/2012, Seite 17 – 20, Marburg 2012

- SLATTERY, M. – WILLIS, J.: English for Primary Teachers, 5. Aufl. 2003, Oxford University Press 200. ISBN 0 19 43 75 633,
- WINGATE, J.: A challenge to all levels. Why are learners better at English before they had any lessons? In: English Language Teaching News 2/2002, The British Council and Teachers of English in Austria, Wien 2002
- ZANIN, R.: Sprechhandlungen und Sprachkultur. CLIL-Unterricht in Situationen von Mehrsprachigkeit. 161-182. In: EGGER, G. - Lechner, C. (eds): Primary CLIL Around Europe. Tectum Verlag, Marburg 2012a, ISBN 978-3-8288-2764-6

Kontakt: Prof. Gerlinde Egger, M.A.
ehemals Pädagogische Hochschule Tirol, Austria
Schusterbergweg 34a,
6020 Innsbruck, Österreich
e-mail: gerlinde.egger@ph-tirol.ac.at

Prof. Gerlinde M. Egger, M.A.: Langjährige Erfahrung als Lehrerin in der Grund- und Sekundarstufe, in der LehrerInnenaus- und -weiterbildung, in mehreren EU-Projekten (Comenius) und in Schulentwicklungsprojekten. M.A. in Language and Literacy in Secondary Education (City University New York).

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

METODICKÉ MATERIÁLY

CLIL – USE OF THE POSTER „HANSEL AND GRETEL“ IN NATURAL SCIENCE IN SECOND AND THIRD GRADE

Ivana Dorotová, Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen

Abstrakt:

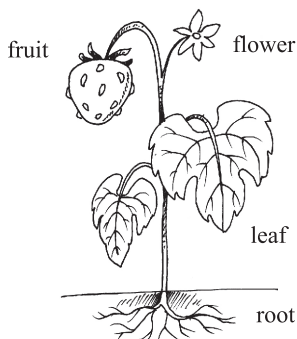
Témou príspevku je využitie plagátu rozprávky Perníková chalúpka vo vyučovaní prírodovedy v druhom a treťom ročníku základnej školy. Popisuje konkrétne činnosti, v ktorých sa plagát využíva.

Kľúčové slová

CLIL, prírodoveda, časti rastliny, plagát, druhý ročník, tretí ročník, základná škola.

Pred využitím plagátu na vyučovacej hodine prírodovedy žiaci čítajú rozprávku Perníková chalúpka na hodine čítania a následne nakreslia plagát spolu s učiteľom na hodine výtvarnej výchovy. Je dôležité, aby učiteľ motivoval žiakov ku kresleniu obrázkov vecí, javov a činností, ktorých pomenovania sú zaradené k slovnej zásobe vo vyučovacích predmetoch zaradených do Obsahovo a jazykovo integrovaného vyučovania (CLIL) ISCED 1.

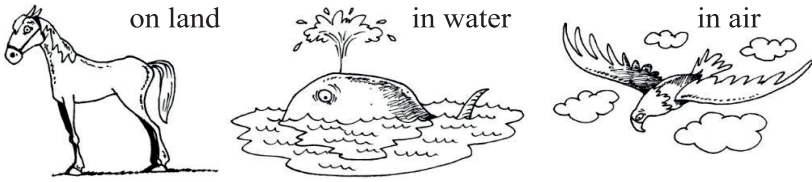
- A) Využitie plagátu na hodine prírodovedy pri preberaní témy Rastliny v mojom okolí - Časti rastliny (v druhom ročníku). Žiaci sa naučia pomenovať časti rastliny. Nová slovná zásoba je:

Obrázok 1 Časti rastliny

Žiaci dostanú kartičky s názvami častí rastlín v angličtine, ktoré pomocou lepiacej hmoty pripevnia k plagátu. Potom ukazujú na plagát a vyfarbia na ňom tú časť rastliny, na ktorú ukazujú. Žiaci potom spoločne opakujú vety s učiteľom, aby si osvojili slovnú zásobu a jej správnu výslovnosť. Učiteľ ukáže na obrázok a hovorí: *This is a root*. Žiaci opakujú vetu. Potom sa učiteľ pýta *What is this?* a ukazuje na obrázok. Žiaci odpovedajú *This is a flower*.

- B) Využitie plagátu na hodine prírodovedy pri preberaní témy: Živočíchy – súčasť prírody (v tretom ročníku). Žiaci sa učia spoznávať jednotlivé zvieratá a zaradiť ich do skupín podľa miesta, kde žijú. Naučia sa nové predložkové spojenia:

Obrázok 2 Kde žijú zvieratá?

Učiteľ rozdá žiakom obrázky zvierat, ktoré žiaci pomocou lepiacej hmoty pripevňujú k plagátu podľa miesta, kde žijú. Učiteľ potom upevňuje frázu a pýta sa žiakov *Where do animals live?* Žiaci odpovedajú *These animals live...* Učiteľ ďalej kladie otázku *Where does a dog live?* a ukazuje na obrázok psa. Na začiatku aj sám odpovie *A dog lives on land.* Neskôr odpovedajú žiaci a ak vedia, môžu si aj navzájom klásť otázky.

Summary/ Resumé

Our students have mastered simple vocabulary very quickly. They liked working with the poster they made by themselves.

Key words/ Schlüsselworte

CLIL, natural science, plant parts, second grade, elementary school.

Kontakt: Mgr. Ivana Dorotová
Základná škola
Hrnčiarska 2119/1, 960 01 Zvolen
e-mail: idorotova@yahoo.com

Numbers 1 to 6.

Čísla do 6.

Zuzana Lászlóová, Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen

Abstrakt:

Tematický celok – Čísla od jedna do šesť sa žiaci prvého ročníka začínajú učiť od septembra. Učia sa ich v matematike a stretávajú sa s nimi na slovenskom jazyku a takouto formou na anglickom jazyku.

Kľúčové slová v slovenskom jazyku:

Plus, čísla jedna až šesť, rovná sa, koľko?

Postup:

Opakovanie známych pojmov, číslovky 1 – 6. Žiaci opakujú po anglicky číslicu po učiteľovi a tým sa učia správnu výslovnosť a utvrdzujú si ju.

1. Učiteľ vyťahuje kartičky s číslicami a žiaci ich pomenujú po anglicky. Následne ich zaraďujú do číselného radu.
2. Žiaci hádžu hraciu kocku a povedia číslovku/ číslicu po anglicky.
3. Žiaci indikujú matematickú operáciu sčítovanie prostredníctvom didaktickej hry: *hra na hľadanie skrytých predmetov*.
Učiteľ pošle jedného žiaka pohľadať päť predmetov.
Keď ich žiak nájde a prinesie, učiteľ sa ho opýta *How many?* a žiak odpovie po anglicky *five*. Zapiše číslicu na ľavú stranu tabule. Žiak pošle ďalšieho žiaka napríklad pohľadať jednu hračku (medvedíka). Keď ho prinesie, učiteľ sa znova opýta *How many?* a žiak odpovie po anglicky *one*. Zapiše číslicu na ľavú stranu tabule.
Postup sa opakuje. Vždy dvaja žiaci zapisujú na tabuľu vedľa seba počet a následne ukladajú predmety na stôl.
Medzi zapísané číslice napíše učiteľ znamienko PLUS a nahlas prečíta príklad po anglicky. Žiaci zopakujú príklad z tabule po anglicky a vypočítajú ho.
Žiaci postupne čítajú príklady z tabule po anglicky, najprv spolu a následne po jednom.
Potom môžeme znamienko PLUS nahradiť znamienkom EQUALS. Predmety, ktoré žiaci priniesli, postupne vrátia na miesto. Príklady na odčítanie precvičujú podobne ako na sčítanie.
4. Práca s pracovným listom:
Žiaci pomenujú predmety nakreslené v pracovnom liste. Predmety môžeme využiť aj v *hre na hľadanie skrytých predmetov*. Obrázky prekopírujeme, rozstriháme a schováme ich v triede.
Žiaci nahlas čítajú príklady aj s výsledkami, napr. *One plus one equals two*. Výsledky dopĺňajú v pracovnom liste..

Sčítanie prirodzených čísel v obore 1 – 6.

Téma:	Sčítanie prirodzených čísel v obore 1 – 6.
Cieľová skupina:	I. ročník
SERR:	A1.1
Predmet:	Matematika, ANJ
Trvanie:	20 minút
Ciele:	☐ Naučiť sa sčítavať v obore 1 – 6 ☐ Žiaci sa naučia používať matematickú operáciu sčítovania v anglickom jazyku.
Jazyk:	Plus, equals, sum, how many?
Postup:	☐ Opakovanie známych pojmov , číslovky 1 - 6: učiteľ vytáhuje číslie na kartičkách, žiaci menujú číslovky po anglicky a zaraďujú do číselného radu. ☐ Pomocou hracej kocky žiaci hádžu a menujú číslovku, ktorá padne. ☐ Prostredníctvom didaktickej hry žiaci indukujú matematickú operáciu sčítovanie (hra na hľadanie skrytých predmetov) ☐ Učiteľ pošle jedného žiaka pohľadať jednu hračku (napr. medvedík) ☐ Žiak ho nájde, prinesie, určí počet po anglicky, učiteľ sa spýta How many? ☐ Žiak odpovie one a zapíše na ľavú stranu tabule. ☐ Žiak pošle ďalšieho žiaka pohľadať päť predmetov, postup sa opakuje. ☐ Postupne zapisujú na tabuľu počet predmetov, ktoré našli. Medzi číslovky zapísané sa vkladajú znamienka PLUS and EQUALS. ☐ Učiteľ nahlas prečíta príklad, žiaci zopakujú. ☐ Žiaci čítajú príklady z tabule po anglicky. Všetci spolu, po jednom.
Postup práce na pracovnom liste:	☐ Žiaci pomenujú predmety na pracovnom liste. Môžeme použiť tieto predmety, ako aj predmety na hľadanie v aktivite na vysvetľovanie učiva. ☐ Žiaci nahlas čítajú príklady aj s výsledkami. One plus one equals two. ☐ Dopĺňajú výsledky. ☐ Žiaci doplnia znamienka PLUS a EQUALS do obrázkových príkladov.
Hodnotenie: (spätná väzba)	☐ Žiaci vedú vytvoriť a po anglicky povedať príklad na sčítovanie do 6. ☐ Žiaci sa hodnotia pozitívnym alebo negatívnym gestom.
Čas práce na pracovnom liste:	10 minút
Materiál:	Kartičky s číslovkami, predmety - hračky na hľadanie, hracia kocka, pracovný list
Autor:	Mgr. Zuzana Lászlóová,

Summary/Resumé

Students learn in the lessons quickly and actively. Children are happy. CLIL method enables us to effective learning.

Key words:

add, plus, sum, equals, numbers one to six, how many

Literatúra: vlastné pracovné listy

Kontakt: Mgr. Zuzana, Lászlóová
 Základná škola
 Hrnčiarska 2119/1, 960 01 Zvolen
 e-mail: laszlova.zuzka@gmail.com

FAREBNÁ JAR S CLIL-OM

Mária Moravčíková, Zuzana Smetanová, Viera Gunišová, Základná škola, Martinská 20, Žilina

Abstrakt:

V našej práci prezentujeme, ako sme sa zapojili do projektu CLIL. Použili sme metódu CLIL v komunikácii v anglickom jazyku pre žiakov v základnej škole v predmetoch matematika, prírodoveda, hudobná výchova v 1. a 2. ročníku. V rámci aktivít sme použili rôzne hry a metódy. Vyučovanie musí byť pre žiakov zaujímavé, a preto sme menili prostredie, používali sme interaktívnu tabuľu a skutočné veci, napríklad ovocie a odmeny za dobre splnenú úlohu.

Kľúčové slová:

jazykovo integrované vyučovanie, komunikácia, jazykové zručnosti, projektové vyučovanie, zážitkové učenie, CLIL – obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie

Farebná jar s CLIL - om

Aj takto by sme mohli nazvať vyučovanie, ktoré sa realizovalo v školskom roku 2011/2012 na primárnom vzdelávaní ZŠ, Martinská 20 v Žiline. Cez farebnú rozprávkovú jar sme venovali jednotlivé dni rôznym farbám a tým aj rozprávkam, pre ktoré sú jednotlivé farby typické. Tak napr. červená farba patrí, samozrejme, Červenej Čiapočke, zelená je farbou prírody a preto sme ju spojili s rozprávkou o Jankovi Hraškovi, žltou sme sa vyfarbili ako Včielka Maja. Počas farebnej jari sme sa snažili žiakov motivovať a naučiť ich prirodzeným spôsobom komunikovať v anglickom jazyku v jednotlivých blokoch. Cez rôzne zaujímavé aktivity si žiaci mohli osvojiť nové poznatky. Rozprávky sa prelínali všetkými vyučovacími hodinami, vrátane matematiky, prírodovedy, hudobnej výchovy, výtvarnej výchovy. Počas farebných dní sme žiakom poskytli hlavné informácie v materinskom jazyku a aktivity prebiehali v anglickom jazyku, v takzvaných jazykových „spíškach“. Cez farebnú jar žiaci žili vo farbách, čím sa cibřilo ich estetické vnímanie a rozvíjali sa ich jazykové zručnosti prirodzeným spôsobom. Počas týchto dní mali zároveň možnosť získať nové skúsenosti s používaním cudzieho jazyka.

V ďalšej časti vám priblížime niektoré aktivity, ktoré sme so žiakmi uskutočnili na vyučovaní. Neopisujeme všetky činnosti, ani celé vyučovacie hodiny. Popisujeme jednotlivé rozprávky a s nimi spojené aktivity.

1. Janko Hraško

Počas tohto dňa sa žiaci zmenili na zelené hrášky. Z domu si doniesli ovocie a zeleninu. Na hodine prírodovedy sme si v triede sadli do kruhu. Do stredu sme si prestreli misky s pripraveným ovocím a zeleninou. Najprv žiaci jeden po druhom pomenovali druh ovocia v anglickom jazyku: a pear, peas, a pepper, an apple, a broccoli, a cucumber... (nová slovná zásoba). Potom nasledovala ochutnávka rôznych druhov ovocia a zeleniny a podľa chuti hádali, čo ochutnali.

Obrázok 1 Janko Hraško

Na matematike riešili matematické úlohy Janka Hraška na pracovnom liste. Za každú vyriešenú úlohu dostali prví traja žiaci hrášok. Žiaci zbierali hrášky a traja najlepši boli na konci ohodnotení. V anglickom jazyku počítali príklady do 20, dopĺňovali matematickú reťaz, riešili šifrované príklady. Žiaci si zopakovali čísla od 1 do 20 v anglickom jazyku, ako aj znaky mínus, plus, rovná sa.

2. Červená čiapočka

Žiakom sme pripravili prezentáciu rozprávky O Červenej čiapočke. Na interaktívnej tabuli počítali príklady do dvadsať s témou o Červenej čiapočke. Za odmenu si vypočuli rozprávku O červenej čiapočke v anglickom jazyku. Dej rozprávky sme si prerozprávali podľa obrázkovej osnovy. Nasledovala dramatizácia rozprávky - žiaci dostali úlohy a zahrli si malé divadielko. Nasledovala ochutnávka červeného ovocia a zeleniny. Žiaci si sadli do kruhu, najprv ovocie a zeleninu v anglickom jazyku pomenovali - a melon, a strawberry, a pepper, a cherry, an apple,... Po ochutnávke dostali žiaci novú úlohu. Všetci dostali obrázky so spomínaným ovocím, ktoré boli rozstrihané na viac častí. Úlohou žiakov bolo poskladať ich a zároveň pomenovať v anglickom jazyku v spojení s prídavnými menami (big, little, sweet, soft... Napr. strawberry is red and sweet, atď.)

Obrázok 2 Červená čiapočka

Nasledovala práca na pracovnom liste z matematiky, kde žiaci riešili úlohy Červenej čiapočky v anglickom jazyku. Za správne vyriešenú úlohu dostali červenú jahôdku. Žiaci, ktorí mali najviac jahôd, boli odmenení. Žiaci počítali príklady do dvadsať, dopĺňali číselnú reťaz, riešili zašifrované príklady... a to všetko v anglickom jazyku

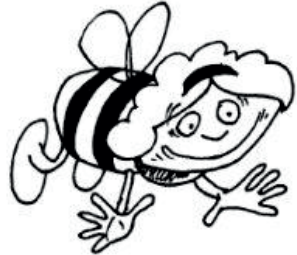
Ďalšou aktivitou bolo pomenovať obrázky z rozprávky, vytvoriť krátke vety k rozprávke, dať ich do správneho poradia a nakresliť, čo by oni dali starej mame do košíka. Žiaci hovorili v anglickom jazyku - a strawberries, a milk, a banana, an apple, a cake, an orange...

V ďalšej časti vyučovacej hodiny žiaci priradzovali slová k obrázkom, ktoré boli ilustráciami rozprávky, osvojovali si novú slovnú zásobu: a wolf, a mother, a grandma, a basket, Red Riding Hood, hunter, a forest,...

3. Včielka Maja

Organizáciu tejto časti žiaci absolvovali v multimedialnej učebni, kde si pozreli prezentáciu s názvom Včela medonosná. V expozičnej časti vyučovacej hodiny sme sme žiakom vysvetlili úžitok včely, oboznámili sme ich so sociálnym životom včiel, ktorý je na vysokej úrovni do takej miery, že samostatná včela nedokáže prežiť. Vysvetlili sme, čo sa vyrába z medu a voskových plástov, ako aj starostlivosť o včely. Potom nasledovala ochutnávka rôznych druhov medu - agátového, lipového, horského, kvetového... V anglickom jazyku na interaktívnej tabuli žiaci skladali časti tela včely medonosnej a pomenovali ich: a head, a chest, an abdomen, wings (nová slovná zásoba) a nakoniec si ju vymaľovali.

Obrázok 3 Včielka Maja

Na hodine matematiky žiaci počítali a porovnávali čísla v číselnom obore do 20 s Včielkou Majou v anglickom jazyku.

Deťom sa projektové vyučovanie prostredníctvom metódy CLIL veľmi páčilo, a preto si ho určite zopakujeme aj tento rok. Zážitkové vyučovanie vyčari na tvárach detí šťastný úsmev a to je signálom našej dobre odvedenej práce. V tomto projekte chceme pokračovať aj v ďalších školských rokoch a vytvárať nové a zaujímavé námety pre vyučovanie metodikou CLIL.

V závere by sme chceli poďakovať pani Beáte Menzlovej za metodické vedenie počas trvania projektu, našej pani riaditeľke Beáte Veselskej za podporu pri realizácii metodiky CLIL v našej škole a aj našim žiakom a ich rodičom.

Summary/Resumé

In this work we present how we connected to CLIL project. We learn pupils to communicate in English language in various subjects: Maths, Science, Music since 1. class. In this work we demonstrate the using of Method CLIL in project communication, in English language. We use various plays and methods. Lessons must be interesting for pupils, so we change stage, we use interactive board and various things as real fruit and awards for pupil.

Key words/ Schlüsselworte:

language integrated lessons, communication, language crafts, project lessons, experience learning, CLIL

Literatúra:

- HARMEN J. 2012. Teacher knowledge. Person: England. 2012. str.226 – 243. ISBN 978-1-4082-6804-9.
- BEREŠOVÁ, J. 2009. Didaktika anglického jazyka. Bratislava: Metodicko - pedagogické centrum. 2009. ISBN 978-80-8052-33-5.
- STRAKOVÁ, Z., CIMERMANOVÁ I. a kol. 2012. Učiteľ cudzieho jazyka v kontexte primárneho vzdelávanie. Prešov: Prešovská univerzita, 2012. . In: POKRIVČÁKOVÁ, S. : Obsahovo integrované učenie sa cudzieho jazyka CLIL na 1. stupni ZŠ: str. 125-132. ISBN 978-80-555-0551-0

Kontakt: PeaDr. Mária Moravčíková
Mgr. Zuzana Smetanová
Mgr. Viera Gunišová
Základná škola Martinská
Martinská 20, 010 08 Žilina
e-mail: zrs@zsmartinska.sk

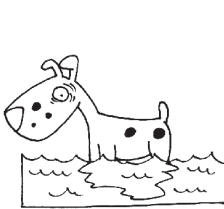
ROČNÉ OBDOBIA THE SEASONS OF THE YEAR

Zuzana Trojčáková, Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava

Predmet:	Prírodoveda 1. ročník
Tematický okruh:	Zmeny v prírode
Obsahový štandard:	Ako sa príroda mení počas roka. Ročné obdobia
Ciele:	Vedieť vymenovať ročné obdobia, charakterizovať ich, opísať zmeny počas jednotlivých ročných období
Kľúčové slová:	ročné obdobia, jar, leto, jeseň, zima
Pomôcky:	notebook, dataprojektor, baliaci papier, farbičky, magnetická tabuľa

Postup:

1. Žiakom postupne prezentujem obrázky jednotlivých ročných období a čítam k tomu hádanky. Odpovede si povieme po slovensky a aj po anglicky.

summer

spring

autumn

winter

Obrázok 1 Štyri ročné obdobia

Žiaci si niekoľkokrát nové slová zopakujú, ja hovorím po slovensky a žiaci po anglicky.

2. Pokračovanie prezentácie – charakteristické znaky jednotlivých ročných období. Žiaci na základe obrázkov hovoria charakteristické znaky jednotlivých ročných období.

3. **Báseň:**
Seasons
Spring is green,
Summer is bright,
Autumn is yellow,
Winter is white.

4. Práca v skupinách. Žiaci sa rozdelia do štyroch skupín tak, že si vytiahnu z košíka kúsok farebného papiera – green, bright – nahradí červený papier, žiakom vysvetlím, že farbou leta bude červená, yellow a white. Každá skupina dostane časť rozstrihaného baliaceho papiera, na ktorom bol pôvodne nakreslený veľký holý strom. Úlohou každej skupiny je dokresliť svoj obrázok tak, aby tam boli charakteristické znaky daného ročného obdobia.

5. **Prezentácia:** každá skupina odprezentuje svoju prácu, predstaví svoje ročné obdobie, pomenuje ho po anglicky. Svoju prácu pripevnia na magnetickú tabuľu, strom poskladajú, dostaneme obrázok s charakteristickými znakmi všetkých štyroch ročných období.

6. **Reflexia** – žiaci sa porozprávajú o tom, čo nové sa na hodine naučili, čo sa im páčilo, prípadne vyjadria ocenenie pre spolužiakov, s ktorými spolupracovali v skupine.

Summary:

The pupils learned up the names of the year seasons with a help of pictures, poems and puzzles.

Key words:

four seasons, spring, summer, autumn, winter

Zdroje:

- WIEGEROVÁ A., ČESLOVÁ G. 2011. Prírodoveda pre 1. ročník základných škôl. Bratislava SPN. 2008.
- www.zborovna.sk
- Hádanky – Ročné obdobia, Mgr. Eva Šipošová, ZŠ Demandice
- URBÁNEK Š., SZABOVÁ K. 1990. Angličtina pre najmenších, SPN.

Kontakt: Mgr. Zuzana Trojčáková
 Základná škola s materskou školou
 Riazanská 75
 830 03 Bratislava
 e-mail: trojcakova@zsriazanska.sk

ROČNÉ OBDOBIA THE SEASONS OF THE YEAR

Zuzana Trojčáková, Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava

Predmet:	Prírodoveda 2. ročník
Tematický okruh:	Ja a príroda
Obsahový štandard:	Ako sa príroda mení počas roka. Ročné obdobia a mesiace v roku
Cieľ:	Zopakovať si ročné obdobia, charakterizovať ich, opísať zmeny počas jednotlivých ročných období,
Kľúčové slová:	rok, ročné obdobia, jar, leto, jeseň, zima

Postup:

1. Motivačný rozhovor o tom, ako sa príroda mení počas roka. Využijeme pri tom obrázky v pracovnom liste na strane 12. Po rozhovore doplníme názvy ročných období po slovensky aj po anglicky. Je to opakovanie z 1. ročníka. Anglické názvy sú napísané na tabuli aj s charakteristickým obrázkom nasledovne:

SPRING

SUMMER

AUTUMN

WINTER

2. Práca v skupinách. Žiaci si vytiahnu kartičku, na ktorých sú symboly z tabule. Rozdelia sa na 4 skupiny tak, že každý žiak pohľadá lavicu, na ktorej je položený taký istý obrázok, aký si vytiahol.
  - Úloha č. 1 pre skupiny: Porozprávajte sa o ročnom období, ktoré znázorňuje váš obrázok. Pripravte si o ňom informácie pre spolužiakov. Žiaci dostanú primeraný čas na rozhovor o svojom ročnom období a po uplynutí časového limitu skupiny postupne charakterizujú svoje ročné obdobie. Pri prezentácii môžu žiaci použiť aj anglické výrazy, ktoré ovládajú: napr. trees, flowers, sun, snow a pod. Ostatní žiaci môžu klásť otázky členom skupiny, prípadne ich informácie doplniť.
  - Úloha č. 2 pre skupiny: Na baliaci papier nakreslite čo najviac znakov, ktoré sú charakteristické pre vaše ročné obdobie. Dopíšte tam po slovensky aj po anglicky názov vášho ročného obdobia. Žiaci pracujú na výseku kruhu.
3. Prezentácia práce skupín – žiaci povedia po slovensky aj po anglicky, na ktorom ročnom období pracovali a vyložia svoju prácu na magnetickú tabuľu. Tak sa utvorí kruh, ktorý symbolizuje neustále striedanie ročných období. Pripomenieme si, že 4 ročné obdobia spolu tvoria jeden rok. Naučíme sa slovo year.
Reflexia na prácu v skupine: V komunite sa porozprávame sa o tom, ako sa deťom spolupracovalo v skupine. Každý má právo povedať, ako sa mu v skupine pracovalo. Žiaci si navzájom môžu vyjadriť ocenenia.
4. Záverečná reflexia:
Zhrnieme, čo sme si dnes zopakovali a čo nové sme sa naučili.

Summary:

Pupils were divided into four groups and made their own season's project.

Key words:

seasons, spring, summer, autumn, winter, year

Zdroj:

- WIEGEROVÁ A., ČESLOVÁ G., KOPÁČOVÁ, J. 2011. Prírodoveda pre 2. ročník základných škôl. Bratislava SPN. 2011. ISBN 987-80-10-02178-9.

Kontakt: Mgr. Zuzana Trojčáková
Základná škola s materskou školou
Riazanská 75
830 03 Bratislava
e-mail: trojcakova@zsriazanska.sk

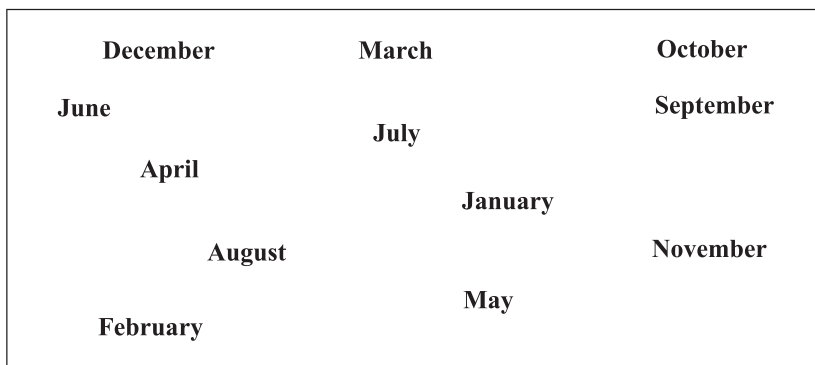
ROK, MESIACE V ROKU THE YEAR, MONTHS

Zuzana Trojčáková, Základná škola s materskou školou, Riazanská 75, Bratislava

Predmet:	Prírodoveda 2. ročník
Tematický okruh:	Ja a príroda
Obsahový štandard:	Ako sa príroda mení počas roka. Orientácia v kalendári, mesiace v roku
Ciel:	Vedieť sa orientovať v kalendári, vymenovať mesiace v roku, vedieť, ktoré sú jaré, letné, jesenné a zimné mesiace
Pomôcky:	PZ, kalendár prírody vyrobený žiakmi na predchádzajúcej hodine, magnetická tabuľa, kartičky s názvami mesiacov dvojjazyčne, CD prehrávač, nahrávka skupiny ABBA Calendar song
Kľúčové slová:	rok, mesiace v roku, kalendár

Postup:

1. Komunita – hra na navodenie témy: žiaci stoja v kruhu a učiteľ dáva pokyny: „Urobí krok dopredu ten, kto sa narodil v zime, v lete a pod., v máji, v septembri...“
Reflexia na hru: „Aké pokyny som dávala pri hre?“ Žiaci prídu na to, že som menovala ročné obdobia a mesiace v roku.
2. Opakovanie ročných období z predchádzajúcej hodiny. Využijeme plagát, ktorý sme robili na predchádzajúcej hodine. (Žiaci pracovali v skupinách a dostali štvrtinu kruhu, na ktorý kreslili charakteristické znaky daného ročného obdobia. Potom sme jednotlivé časti poskladali a dostali sme kruh, znázorňujúci celý rok. Vyložili sme ho na viditeľné miesto v triede.) Názvy ročných období sme si zopakovali aj po anglicky.
3. Rok – riadeným rozhovorom sa dopracujeme k tomu, že jeden rok tvorí dvanásť mesiacov. Pripomenieme si rozprávku O dvanástich mesiačikoch. Naučíme sa vymenovať mesiace v roku tak, ako idú za sebou, najprv po slovensky.
4. Práca v pracovnom zošite – žiaci urobia úlohu na str. 13 podľa pokynov v pracovnom zošite.
5. Názvy mesiacov v roku po anglicky – využijem skladbu Calendar song od skupiny ABBA. Žiaci čoskoro zistia, že názvy niektorých mesiacov sa podobajú slovenskému pomenovaniu. Pieseň sa naučíme spievať a tým sa naučia vymenovať názvy mesiacov po anglicky: January, February, March, April, May, June, July, August, September, October, November, December. Naučíme sa aj výrazy rok – year, calendar, months
6. Triedenie názvov mesiacov k jednotlivým ročným obdobiam: Na magnetickej tabuli sú porozhadzovane dvojjazyčne napísané názvy mesiacov nasledovne

Úlohou žiakov je zoradiť mesiace podľa ročných období a pomenovať ich po anglicky.

- Kalendár prírody – žiaci sa opäť rozdelia do skupín, v ktorých pracovali na predchádzajúcej hodine prírodovedy, a na svojom výseku kruhu doplnia príslušné názvy mesiacov. Po obvode je kruh rozdelený na dvanásť častí, kde deti dopisujú príslušné mesiace k jednotlivým ročným obdobiam po anglicky. Pomôžu im kartičky s názvami mesiacov na magnetickej tabuli.
- Spätná väzba - Čo sme sa dnes naučili? Na záver si opäť zaspievame pieseň Calendar song.

Summary:

The pupils managed to say the name of the months of the year and join them to the seasons.

Key words:

year, calendar, months, January, February....

Zdroj:

- WIEGEROVÁ A., ČESLOVÁ G., KOPÁČOVÁ, J. 2011. Prírodoveda pre 2. ročník základných škôl. Bratislava SPN. 2011. ISBN 987-80-10-02178-9.

Kontakt:

Mgr. Zuzana Trojčáková
 Základná škola s materskou školou
 Riazanská 75
 830 03 Bratislava
 e-mail: trojcakova@zsriazanska.sk

JEDNODUCHÉ STROJE

SIMPLE MACHINES

Zuzana Veréczyová, Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen

Abstrakt:

Tematický celok – Jednoduché stroje v predmete prírodoveda v štvrtom ročníku je rozdelený do niekoľkých hodín. Cieľom úvodnej hodiny bolo poznať tieto technické zariadenia ako prostriedok, ktorý uľahčuje ľudskú prácu. Žiaci sa ich učia rozoznávať, skúmať a diskutovať o ich využití v bežnom živote. Jazykovým cieľom bolo naučiť novú slovnú zásobu, vedieť rozoznať kladku, páku a naklonenú rovinu.

Kľúčové slová v slovenskom jazyku:

jednoduché stroje, páka, kladka, naklonená rovina, ľudská práca, pomocník

Žiaci po úvodnej časti hodiny, kde motivačným rozhovorom a prezentačným výkladom boli vtiahnutí do danej témy, vyvodlia spolu s učiteľom novú slovnú zásobu v anglickom jazyku. Na tabuli sú pripnuté obrázky, ku ktorým žiaci priradujú anglické názvy jednoduchých strojov. Opakujú výslovnosť nahlas, frontálne. Aktivity podporujú upevnenie slovnej zásoby, precvičenie výslovnosti a zapamätanie si nových slov. V procese edukácie sú zahrnuté najmä verbálny, vizuálny, manipulatívny a sociálny štýl učenia.

1. PRÁCA S KARTIČKAMI

Žiaci pracujú s kartičkami. Ukazujú a odpovedajú nahlas na pokyn učiteľa správnou kartičkou.

Show me lever ...

Show me simple machines ...

2. NÁCVIK VÝSLOVNOSTI

pomocou emočných tváričiek

Žiaci si ukazujú na emočných smajlíkoch náladu, v akej vyslovujú nové slovičko. Jeden žiak ukazuje anglické slovička, jeden žiak smajlíkové tváričky. Ostatní žiaci vyslovujú nahlas a menia hlasom povedané slovičko.

3. PEXESO

Žiaci pracujú vo dvojici. Vystrihnú si pexeso. Hľadajú pár – obrázok a pomenovanie jednoduchého stroja v slovenskom alebo aj anglickom jazyku.

Záverečné slovné zhodnotenie práce učiteľom aj žiakmi.

Who is the winner?

Na záver si prečítajú z pracovnej učebnice prírodovedy Zápisník detektíva a dopíšu si do poznámok:

The simple machines are helpers.

The pulley, inclined plane and lever are simple machines.

Summary/Resumé:

Students learn in the lessons quickly and actively. Children are happy. CLIL method enables us to effective learning.

Key words:

simple machines, pulley, lever, inclined plane, helpers

Kontakt: Mgr. Zuzana Veréczyová
                          Základná škola Hrnčiarska
                          Hrnčiarska 2119/1, Zvolen
                          e-mail: zuzanave@gmail.com

**PROFILY
ZÁKLADNÝCH ŠKÔL
ZÚČASTNENÝCH NA PROJEKTE
EXPERIMENTÁLNEHO
OVEROVANIA**

Škola: Súkromná základná škola Oravská cesta, Žilina
Adresa školy: Oravská cesta 11, 010 01 Žilina
Riaditeľka školy: Mgr. Zuzana Oleárová
Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Martin Isteník
a kolektív učiteľov 1. stupňa na Súkromnej ZŠ v Žiline

Súkromná základná škola poskytuje vzdelávanie od roku 2004. Svojim žiakom umožňuje základné vzdelanie v slovenskom jazyku, ale do koncepcie vyučovania je zahrnuté aj rozšírené vyučovanie anglického jazyka. Z dôvodu vyššej efektívnosti osvojovania si cudzieho jazyka zavádza Súkromná ZŠ do výchovno-vzdelávacieho procesu metodiku CLIL. Vyučovanie metodikou CLIL SZŠ realizuje od 1.septembra 2005. V tomto smere SZŠ úzko spolupracuje so Žilinskou univerzitou v Žiline, s Univerzitou Konštantína Filozofa v Nitre, s Akadémiou vzdelávania v Žiline a s Oxford University Press.

Škola bola a je zapojená do viacerých projektov, ktoré napomáhajú zavádzaniu metodiky CLIL a sú pilotné aj na národnej úrovni. Sme súčasťou dvanástich škôl, ktoré sú zapojené do projektu experimentálneho overovania „Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov“. Projekt vznikol v roku 2008, realizuje ho Štátny pedagogický ústav a prebieha pod dohľadom Výskumného ústavu psychológie a patopsychológie pod gesciou PhDr. Evy Farkašovej. Projekt vypracovali B. Menzlová, E. Farkašová a S. Pokrivčáková. Škola zorganizovala alebo sa zúčastnila viacerých školiacich seminárov.

Doterajšie skúsenosti na škole ukázali, že metodika CLIL môže byť aplikovaná vo všetkých vekových a vedomostných skupinách. Zavádzanie metodiky napomáha od-búravať predsudky o úspešnosti takýchto inovačných postupov len u talentovaných žiakov. Personálne zabezpečenie výučby metódou CLIL je riešené aj obsadením zahraničných lektorov – tzv. „native speakers“, ktorých materinským jazykom je angličtina. Žiaci na škole majú so zahraničným lektorom minimálne dve až tri vyučovacie hodiny v týždni. Tieto hodiny môžu byť vedené ako konverzácia v cudzom jazyku buď len so samotným lektorom, alebo ide o kooperačnú vyučovaciu hodinu (Partnership lessons), kde spolupracuje náš predmetový učiteľ so zahraničným lektorom najmä v rámci odborných predmetov.

Dôvodom zavedenia metódy CLIL na tejto škole bola snaha o zlepšenie a zefektívnenie výučby prostredníctvom cudzieho (anglického) jazyka. Bilingválne vzdelávanie má však umožňovať žiakom osvojovať si poznatky a zdokonaľovať sa nielen v cudzom, ale aj v materinskom jazyku, pričom práve metóda CLIL požiadavky takéhoto typu vzdelávania rešpektuje a podporuje.

Škola integruje vyučovanie obsahu predmetu s vyučovaním anglického jazyka na úrovni 1.stupňa ZŠ v predmetoch - matematika, prírodoveda, vlastiveda, výtvarná výchova, hudobná výchova, telesná výchova a informatická výchova.

Žiaci, ktorí navštevujú i absolvovali prvý stupeň na tejto škole, majú s takýmto spôsobom vyučovania bohaté skúsenosti. Sú však aj žiaci, ktorí prestúpili na školu z iných základných škôl, ktoré neboli prvotne zamerané na podobnú rozšírenú výučbu cudzieho jazyka. Podobnou kategóriou sú deti cudzincov navštevujúcich školu. Takíto žiaci majú prirodzené problémy adaptovať sa na bilingválny spôsob vyučovania, a preto zo strany pedagógov je na mieste individuálny prístup, ústretovosť a eliminácia tohto hendikepu.

Učiteľ zvyčajne volí metódu individuálneho a diferencovaného prístupu, prípadne doplnkové doučovanie dotyčného žiaka.

Miera uplatnenia metódy CLIL vo vyučovaní a efektívnosť jej využitia závisí od mnohých faktorov. Jedným z týchto faktorov je personálne obsadenie či jazykové dispozície konkrétneho učiteľa. Na prvom stupni je ideálom učiteľ 1. stupňa s aprobáciou anglického jazyka. Na druhom stupni je dôležitá kvalifikovanosť na určitý predmet s aprobáciou anglického jazyka, čo však vo väčšine prípadov je veľmi náročné zabezpečiť. Je preto nevyhnutné, aby škola umožňovala a podporovala učiteľov v ich celoživotnom vzdelávaní v oblasti cudzieho jazyka, ale i v problematike metodiky CLIL a ostatných inovatívnych foriem a vyučovacích metód.

Dotácie hodín venovaných CLIL-u, učebné plány či obsah vyučovania cudzích jazykov a neязыkových predmetov a ich vzájomnej integrácie sú jasne formulované v Školskom vzdelávacom programe.

Na 1.stupni ZŠ je CLIL obvykle realizovaný triednymi učiteľmi s doplneným vzdelaním v anglickom jazyku, na 2.stupni CLIL vyučuje učiteľ s aprobáciou vybraného integrovaného neязыkového predmetu v kombinácii s aprobáciou cudzieho jazyka (v prevažnej väčšine na kvalifikovanej úrovni pre obe aprobácie). Na škole sa tiež realizuje partnerské vyučovanie (Partnership lessons), ktoré má charakter kooperačného vyučovania predmetového učiteľa a zahraničného lektora (učiteľ s materinským anglickým jazykom). Lektor na vyučovacej hodine pôsobí ako mediátor a predmetový učiteľ ako koordinátor. Pomer používania materinského a cudzieho jazyka na hodinách s metodikou CLIL môže byť rôzny. Učiteľ môže pripraviť hodinu, na ktorej 30% vyučovacieho času venuje neязыkovému predmetu a zvyšok osvojovaniu si jazyka. Alebo naopak. Dôležité je, aby na vyučovacej hodine CLILu boli zastúpené obe zložky vzdelávania (neязыkový obsah aj cudzí jazyk). Ak je vyučovací proces dobre zvládnutý, predpokladá sa, že takéto spojenie vedie k intenzívnejšiemu rozvoju kognitívnych funkcií žiakov a k dosahovaniu lepších výsledkov v oboch zložkách CLILových aktivít (neязыkovom predmete aj v cudzom jazyku).

Keďže učebné materiály pre bilingválne školy u nás neexistujú, je na učiteľoch, aby si ich pripravovali sami. Tieto materiály musia spĺňať obsahové štandardy príslušných predmetov, ako aj jazykovú náročnosť, ktorá zodpovedá úrovni študentov. Tieto učebné materiály si učitelia pripravujú najčastejšie vo forme rôznych prezentácií alebo pracovných listov (pozri Zoznam príloh).

Pri výbere vhodných tém pre aplikovanie metodiky CLIL by mal učiteľ v prvom rade porovnať učebné osnovy neязыkového predmetu a cudzieho jazyka a vyhľadať existujúce spoločné body. Témy by mali byť okrem toho blízke záujmom a veku žiakov a predovšetkým pripravené materiály (adaptované alebo autentické) musia byť zvládnuiteľné prostredníctvom ich obmedzených jazykových kompetencií a slovnej zásoby. Pri výbere vhodných tém by malo byť hlavným heslo: „Uč sa, čo potrebuješ“. (S. Pokrivčáková) Všeobecne platí, že najvhodnejšie sú témy, ktoré sa týkajú priamo života žiaka (moje telo, moja rodina, moje okolie) alebo tzv. globálne alebo univerzálne témy, ktoré sa v učebných osnovách opakujú vo viacerých predmetoch (čísla, farby, zvuky, pracovné činnosti a postupy a pod.).

Ako príklad môžu slúžiť nasledujúce témy:

AJ + matematika:	čísla, základné matematické operácie;
AJ + prírodoveda:	ľudské telo, zvieratá, rastliny, čo sa nachádza v prírode, počasie;
AJ + vlastiveda:	moje mesto, moja krajina, Európa, mapy,
AJ + výtvarná výchova:	farby, tvary a pod.,
AJ + telesná výchova:	časti ľudského tela, základné povely,
AJ + pracovné vyučovanie:	materiály, pracovné činnosti a postupy,
AJ + hudobná výchova:	zvuky, rytmus, hudobné nástroje.

Metodológia CLIL na škole

Samotná aplikácia metódy CLIL má na škole rôzne podoby. Najčastejšie sú tieto tri:

1. Vzdelávací obsah anglického jazyka je zameraný na slovnú zásobu tematicky spojenú s neязыkovým predmetom. Osvojovanie učiva a formulovanie úloh neязыkového predmetu je realizované v slovenčine. Pokyny na hodine sú striedavo v slovenskom a cudzom jazyku (vhodné najmä pre 1.stupeň ZŠ).
2. Osvojovanie učiva a formulovanie úloh neязыkového predmetu je realizované v slovenčine, informácie hľadajú žiaci v cudzojazyčnom texte, odpovede žiaci formulujú po slovensky. Pokyny na hodine sú realizované v cudzom jazyku. Gramatické javy a textové útvary anglického jazyka učiteľ vysvetľuje po slovensky (vhodné pre 3. a 4. ročník a 2.stupeň ZŠ).
3. Osvojovanie učiva a formulovanie úloh neязыkového predmetu prebieha v cudzom jazyku, žiaci odpovedajú v slovenskom i anglickom jazyku, materiály môžu vyhľadávať v oboch jazykoch. Gramatické javy cudzieho jazyka vysvetľuje učiteľ po slovensky i v cudzom jazyku, s jazykovými štýlmi a textovými útvarmi zoznamuje žiakov v cudzom jazyku, prípadne objasní v materinskom jazyku (vhodné pre žiakov 2.stupňa ZŠ).

Vyvrcholením metódy CLIL je vyučovanie neязыkového predmetu v cudzom jazyku s tým, že žiaci ovládajú odborné pojmy nielen v cudzom jazyku, ale aj v slovenčine. Tento jav je najneskôr viditeľný v 8. až 9.ročníku našej školy .

Škola: Základná škola Rajčianska, Bratislava
Adresa školy: Rajčianska 3, 821 07 Bratislava
Riaditeľka školy: Mgr. Miriana Krajčíková
Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Martina Smoláriková, Mgr. Zuzana Pokusová, Mgr. Martina Slovíková

Naša škola sa nachádza v príjemnom prostredí sídliska Dolné Hony v Bratislave. Považujeme ju za otvorené spoločenstvo žiakov, učiteľov a rodičov, ktorej hlavným poslaním je poskytovať komplexné služby z oblasti vzdelávania a výchovy každej rodine a širokej verejnosti. Dôraz kladie na koncepciu tvorivo-humanistickej výchovy a vzdelávania. Využíva inovačné trendy vo vyučovaní. Navštevuje ju 564 žiakov. Základná škola má 25 tried.

Škola je zapojená do celoslovenského projektu didaktická efektívnosť metódy CLIL v primárnom vzdelávaní od školského roku 2008/2009 (ŠPÚ Bratislava). Do experimentálneho overovania metódy CLIL sú v tomto školskom roku zapojené tri triedy našej školy: 1. B, C a 2. B. V triede 1. B je vyučujúca Mgr. Martina Smoláriková, počet žiakov: 22. V triede 1. C je vyučujúca Mgr. Zuzana Pokusová, počet žiakov: 22. V triede 2. B je vyučujúca Mgr. Martina Slovíková, počet žiakov: 22. Okrem týchto tried máme za sebou už úspešné štyri roky overovania tejto metódy. Vo všetkých troch triedach sa vyučuje anglický jazyk s dotáciou 2 hodiny / týždeň. Všetky tri triedne učiteľky, ktoré využívajú metódu CLIL, vyučujú v triedach aj anglický jazyk. Vyučovanie s integráciou CLIL sa realizuje v predmetoch matematika, prírodoveda, vlastiveda a výtvarná výchova. Osvedčili sa nám témy ako napríklad: vyvodenie čísel do 10, 100, 1000, 10 000, geometrické útvary, pojmy úsečka, priamka, bod, sčítanie, odčítanie, porovnávanie, násobenie, delenie..., rodina, ľudské telo, zvieratá (domáce, voľne žijúce), ročné obdobia, ovocie, zelenina, počasie, cestovanie, povolania, vlastnosti látok, Slovenská Republika (pohoria, rieky, štáty).

Na hodiny CLIL vytvárame vlastné metodické a pracovné listy, vyskúšali sme hodiny uverejnené na stránke www.amos.ukf.sk. Na hodiny si pripravujeme vlastné pomôcky, využívame didaktickú techniku, čerpáme materiály aj z internetu. Ako pozitívum vidíme radosť detí z vyučovania, prirodzené prijímanie anglického jazyka, rozšírenie slovného zásoby, rýchle reagovanie v jazyku... Ako negatívum vidíme veľký počet žiakov v triede, slabé materiálne vybavenie, náročnosť prípravy na hodinu s CLIL.

Piaty rok realizovania projektu na našej škole považujeme za úspešný a pre školu prospešný. Vďaka metóde CLIL sme zrealizovali množstvo aktivít, ktoré priniesli konkrétne výsledky vo forme vypracovaných pracovných a metodických listov, odučených otvorených hodín, účasti na školeniach organizovaných Štátnym pedagogickým ústavom. Touto cestou by sme sa zároveň chceli poďakovať pani Ing. Beáte Menzlovej za možnosť byť priamym účastníkom na tomto projekte.

Reakcie detí na prírodovedu a matematiku v Aj:

- Hodiny mám rada, lebo sa dozviem nové, zaujímavé veci.
(Evka, 1. ročník)
- Keď pôjdem do Anglicka, všetkému budem rozumieť.
(Sofinka, 1.ročník)
- Na dovolenke si budem vedieť vypýtať jedlo
(Samko, 1. ročník)
- Budem vedieť dobre počítať po anglicky a tatino nebude chápať.
(Timonko. 1. ročník)
- Mám rada tieto hodiny, lebo ma veľmi bavia.
(Vanesska, 1. ročník)

Škola: Základná škola s materskou školou Odborárska, Bratislava

Adresa školy: Odborárska 2, 831 02 Bratislava

Riaditeľka školy: Mgr. Ľubica Daneková

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Anna Maková - Struhárová, PhD., Mgr. Jana Sekáčová, Mgr. Jana Ondrigová, Mgr. Silvia Pajdičová - Hikerová, Mgr. Katarína Páleníková

Popis experimentu po organizačnej stránke

Vyučovanie metódou CLIL sme postupne uplatňovali podľa schopností žiakov do viacerých vyučovacích predmetov. Medzi nosné predmety, v ktorých sa metóda využíva, patrí matematika, prírodoveda, vlastiveda a niektoré výchovné predmety. Vyučovanie realizujú učiteľky s aprobáciou cudzieho jazyka a integrovaných nejazykových predmetov.

Počas hodiny sa v triede anglický jazyk využíva v pomere približne 20 - 50% vyučovacieho času. Štruktúra hodiny hlavných predmetov pozostáva z rozhovoru o určenej problematike v rodnom, t. j. slovenskom jazyku, následnom predložení vybranej slovnej zásoby z danej oblasti a diskusiou na tému v anglickom jazyku. Žiaci ďalej odpovedajú na otázky, zapájajú sa a vypracúvajú pracovné listy napr. vo forme obrázkov, doplnovačiek a rôznych projektov, kde sa využívajú medzipredmetové vzťahy a blokové vyučovanie.

Spolupráca s rodičmi

Spolupráca s rodičmi je na dobrej úrovni. Využívanie metódy CLIL vyvoláva medzi rodičmi pozitívne ohlasy, ktorí vyjadrujú podporu škole v rozvíjaní tejto metódy. Dôvodom je citeľný pokrok v komunikácii žiaka v cudzom jazyku a v rozvoji slovnej zásoby z rôznych tematických oblastí. Pre dieťa je prirodzené učiť sa jazyk v praktických činnostiach. Prostredníctvom aplikácie metódy CLIL do vyučovania dosahuje žiak požadované výsledky - získanie poznatkov a osvojovanie si slovnej zásoby v rovnakom čase.

Odporúčania

Pre učiteľov je vyučovanie metódou CLIL veľmi náročné najmä z časového hľadiska vzhľadom na to, že si musia pripravovať materiály, vypracúvať pracovné listy a detailne robiť prípravy zahŕňajúce mieru využitia anglického jazyka vo vyučovaní. Napriek tomu odporúčame vyučovanie touto metódou, nakoľko žiaci používajú cudzí jazyk v úplne prirodzenom prostredí, sú lepšie motivovaní a komunikáciu v cudzom jazyku lepšie zvládajú aj prospiechovo slabší žiaci. U väčšiny žiakov vznikla prirodzená túžba učiť sa cudzí jazyk a vytvorila sa medzi nimi aktívna komunikácia, a to nielen na hodinách anglického jazyka.

Škola: Základná škola Hrnčiarska, Zvolen

Adresa školy: Hrnčiarska 2119/1, 960 01 Zvolen

Riaditeľka školy: Mgr. Eva Balážová

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Milota Galíková,

Mgr. Zuzana Veréczyová, Mgr. Eva Ragačová,

Mgr. Zuzana Lászlóová, Mgr. Andrea Vraštiaková,

Mgr. Ivana Dorotová

Škola je do experimentálneho overovania metódy CLIL zapojená od roku 2008.

Anglický jazyk na 1. stupni základnej školy sa vyučuje v 1. a 2. ročníku v dvoch alternatívach:

1. V jednej triede v ročníku sa žiaci učia cudzí jazyk ako povinný predmet s dotáciou týždenne dve hodiny. Do tried sú žiaci prijímaní po overení špecifických zručností ešte pred prijatím do 1. ročníka.
2. V druhých, tzv. bežných triedach v ročníku, je špecifické postavenie cudzieho jazyka, a to vo výučbe iných predmetov. Integruje sa vyučovanie obsahu predmetu s vyučovaním cudzieho jazyka. CLIL metódou sa vyučujú predmety matematika, prírodoveda a výtvarná výchova.

V 1. a 2. ročníku sú zriadené krúžky anglického jazyka. Tematické výchovno-vzdelávacie plány realizátorky vypracujú tak, aby súviseli s tematickými celkami jednotlivých predmetov. Úzko spolupracujú.

Od 3. ročníka sa všetci žiaci vyučujú cudzí jazyk ako povinný predmet v rozsahu 3 hodín týždenne. Metódou CLIL sa ďalej vyučujú predmety matematika a prírodoveda. Časová dotácia závisí od toho, či sa nový pojem vyvodzuje alebo opakuje či precvičuje. Pri vyvodzovaní učiva je časová dotácia približne 15 až 20 minút, pri opakovaní je to rôzne podľa témy, cieľovej skupiny žiakov v rozmedzí 10 až 20 minút. Osvojené pojmy sa utvrdzujú a používajú na vyučovaní kedykoľvek. Žiaci navštevujú krúžok anglického jazyka v rozsahu 1 hodiny týždenne. Prácou v krúžku sa slovná zásoba obohacuje. Vyučujúce si frekvenciu a dĺžku využívania metódy CLIL určujú podľa vlastného úsudku a dohovoru s učiteľkou anglického jazyka, od 5 % - do 30 % obsahu predmetu.

Vyučovanie metódou CLIL v triedach, kde sa od 1. ročníka nevyučuje cudzí jazyk ako povinný predmet, sme zvolili na podnet rodičov.

Naším zámerom bolo ponúknuť alternatívu vyučovania cudzieho jazyka od 1. ročníka s možnosťou venovať sa anglickému jazyku v rámci vyučovania iných predmetov a krúžkovej činnosti. Osvojujú si základy jazyka hravou a menej náročnou formou. Cieľom nie je zvládnuť cudzí jazyk v 1. a 2. ročníku na úrovni vedomostí žiakov učiacich sa ho ako povinný predmet, ale ich pripraviť na učenie jazyka od 3. ročníka. Prechod zvládajú žiaci v 3. ročníku prirodzene, bez výrazných problémov. Ich slovná zásoba je na takej úrovni, že učitelia môžu napredovať vo výučbe jazyka rýchlejšie a dôslednejšie. Od tretieho ročníka s vyučovaním pokračujeme, ale metóde CLIL môžeme venovať viac času a vo väčšej miere a aj v iných predmetoch. Naďalej odporúčame využívať metódu

CLIL v triedach, kde sa cudzí jazyk nevyučuje ako povinný predmet. V budúcnosti plánujeme vyučovať týmto spôsobom vo všetkých triedach v ročníku bez ohľadu na zameranie triedy a rámcového učebného plánu.

S overovaním vyučovania metódou CLIL pokračujeme v 5. ročníku v predmetoch matematika, literatúra a etická výchova.

Škola: Súkromná základná škola Starozagorská , Košice

Adresa školy: Starozagorská 8, 040 23 Košice

Riaditeľka školy: Mgr. Eva Bednáriková

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Zuzana Kukuricá-šová, Mgr. Martina Gergelová, Mgr. Alžbeta Jurčišinová, Mgr. Ingrid Kicocá, Mgr. Silvia Antoliková, PhDr. Lenka Kováčová

Súkromná základná škola, Starozagorská 8 v Košiciach začala svoju činnosť od školského roku 2006/2007. Do 1.ročníka zaraďujeme žiakov, ktorí si začiatky cudzích jazykov osvojili už v anglických alebo slovenských materských školách, prípadne pochádzajú z bilingválne hovoriacich rodín alebo počas pobytu v zahraničí navštevovali zahraničné predškolské či školské zariadenia.

Spolupracujeme s anglickými materskými školami a slovenskými materskými školami, vymieňame si skúsenosti, organizujeme otvorené vyučovacie hodiny a realizujeme spoločné kultúrne pásma v cudzích jazykoch. Zaradeniu detí do 1.ročníka predchádzajú vstupné testy cudzojazyčných spôsobilostí uskutočnené v spolupráci so psychológom a špeciálnym pedagógom pri zápise.

Od začiatku svojej činnosti dosahovala úspechy v projektových aktivitách na medzinárodnej úrovni ako aj v rámci SR.

Sú to predovšetkým

- a) *školské projekty zamerané na:*
  - inováciu vyučovacích postupov zavedením projektového vyučovania zážitkových techník
- b) *jazykové medzinárodné teleprojekty zamerané na:*
  - podporu jazykového vzdelávania, integrácie cudzích jazykov do mimoškolských aktivít a interakciu detí s rovesníkmi
  - Side By Side
  - Christmas Celebrations Around The World Exchange
  - Christmas Calendar
- c) *rozvojové projekty zamerané na:*
  - modernizáciu výučby cudzích jazykov zavádzaním informačných a komunikačných technológií do vyučovacieho procesu
  - Škola budúcnosti 2007 (v rámci rozvojového programu Jazykové laboratória pre ZŠ a SŠ podporený MŠ SR)
  - Učíme sa spolu(v rámci programu Otvorená škola 2008)
  - Elektronizácia školských procesov 2009
  - Elektronizácia školských knižníc 2009
  - ENVIROPROJEKT 2012
- d) *metodické a koncepcné projekty zamerané na:*
  - rozvoj profesionálnych kompetencií učiteľov
  - Hostujúca Comenius asistentka(projekt podporený v rámci Programu celoživotného vzdelávania – školský rok 2008/2009)

- e) *projekt medzinárodnej spolupráce prostredníctvom portálu Global Gateway zameraný na:*
- spoznávanie kultúry a života detí v partnerskej krajine v Anglicku,
  - Basic Principles Of Healthy Life Support (podpora British Council Slovakia, projekt získal 2.miesto), súčasťou projektu boli aj výmenné návštevy učiteľov a detí v partnerskej škole Pyworthy C of E Primary School.
- f) *projekt Európska značka 2010 vo výučbe cudzích jazykov*
- pod názvom Progresívne prístupy vo výučbe cudzích jazykov ocenený v rámci SR iniciatívou Európskej komisie a MŠ V V a Š SR dňa 24.9.2010.
- g) *školské projekty a medzinárodné partnerstvá cez internet - My schoolbag*
- h) *jún 2011 - Návšteva a aktívna účasť žiakov v Európskej škole v Bruseli III*

Odborný garant vzdelávania v súkromnej základnej škole je Pedagogická fakulta Prešovskej univerzity a pre Filozofickú fakultu UPJŠ v Košiciach je súkromná základná škola cvičnou školou pre budúcich absolventov učiteľského smeru.

Od roku 2008 bola základná škola zapojená do experimentálneho overovania v rámci projektu Didaktická efektívnosť metódy CLIL vo vyučovaní cudzích jazykov na I. stupni ZŠ.

Realizátorky metódy CLIL na I. stupni ZŠ:

1. Mgr. Zuzana Kukuricašová – učiteľka pre primárne vzdelávanie (2.A), lektorka anglického jazyka (1.-2.ročník), koordinátorka metódy CLIL na I.stupni, vedúca PK CJ na I.stupni ZŠ
2. Mgr. Martina Gergeľová – učiteľka pre primárne vzdelávanie(3.A)
3. Mgr. Alžbeta Jurčišinová - učiteľka pre primárne vzdelávanie (2.B,4.A)
4. Mgr. Ingrid Kicová – učiteľka pre primárne vzdelávanie(3.B)
5. Mgr. Silvia Antoliková – učiteľka pre primárne vzdelávanie(4.B)
6. PhDr. Lenka Kováčová – lektorka anglického jazyka (3.-4.ročník), odborný garant pre CJ

Realizátorky metódy CLIL v 5. ročníku ZŠ:

1. Mgr. Kornélia Vojtaníková – učiteľka matematiky, lektorka anglického jazyka, koordinátorka metódy CLIL na II.stupni
2. Mgr. Anastázia Sepešiová – učiteľka geografie
3. RNDr. Ivana Slepáková,PhD. – učiteľka biológie
4. RNDr. Mária Renkerová – učiteľka fyziky
5. Mgr. Ľudmila Onoferová – učiteľka dejepisu
6. Mgr. Ingrid Kicová – učiteľka etickej výchovy

Priority Súkromnej základnej školy školy z hľadiska vzdelávacích cieľov:

- žiaci sa povinne učia anglický jazyk od 1. ročníka (v 1.-4. ročníku 3 vyučovacie hodiny týždenne),
- intelektovo nadaní žiaci sú začlenení do výchovno-vzdelávacieho procesu v triedach,
- vo výučbe sa na I. stupni ZŠ uplatňuje metóda CLIL od 1.ročníka (integrovane AJ do prírodovedných vyučovacích predmetov – matematika,

- prírodoveda, vlastiveda a výchovných predmetov – etická výchova, výtvarná výchova),
- žiaci pracujú od 1.ročníka pod vedením anglického lektora v English school club,
  - žiaci sa zdokonaľujú v AJ v rámci záujmových útvarov – Klub čitateľov v AJ a Konverzácia v AJ,
  - súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu sú Týždne anglického jazyka a Škola v prírode pod vedením anglických lektorov.
  - žiaci sa povinne učia anglický jazyk v 5. ročníku 5 vyučovacích hodín týždenne),
  - možnosť výberu druhého povinného cudzí jazyk od 5. ročníka – nemecký jazyk, francúzsky jazyk , španielsky jazyk, ruský jazyk,
  - vo výučbe na II.stupni sa uplatňuje metóda CLIL (integrovanie AJ do prírodovedných vyučovacích predmetov - matematika, fyzika, biológia, spoločensko vedných vyučovacích predmetov – geografia, dejepis a výchovných predmetov – etická výchova, výtvarná výchova),
  - pravidelné monitorovanie aktívnej slovnej zásoby osvojenej metódou CLIL realizáciou CLIL vedomostných testov,
  - tvorba učiteľského portfólia z osvojenej aktívnej slovnej zásoby metódou CLIL,
  - spracovanie interných materiálov - vzorové vyučovacie hodiny s uplatňovaním metódy CLIL, hospitačný záznam na sledovanie efektívneho uplatňovania metódy CLIL vo vyučovaní,
  - realizácia aktivít Európskeho klubu na podporu myšlienok proeurópskeho vzdelávania a výchovy,
  - školský vzdelávací program ISCED 1 a ISCED 2 umožňuje žiakom Súkromnej základnej školy, Starozagorská 8,Košice od 01.09.2011 plynulý prechod do osemročnej gymnaziálnej formy bilingválneho vzdelávania v Súkromnom gymnáziu, Starozagorská 8, Košice.

Škola: Základná škola s materskou školou Chmeľnica
Adresa školy: Chmeľnica 58, 064 01 Chmeľnica
Riaditeľka školy: Mgr. Mária Recktenwald
Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Mária Recktenwald,
Mgr. Alžbeta Haničáková

Základná škola v Chmeľnici je štvortriedna s ročníkmi 1-4. V školskom roku 2008/2009 sa v škole začalo s vyučovaním nemeckého jazyka od 1. ročníka aj v predmetoch matematika a prírodoveda. Učitelia pracovali so žiakmi aj v rámci krúžkov a aj v školskej družine.

Hlavným cieľom vyučovania pomocou metodiky CLIL na našej škole bolo rozšíriť veku primeranú slovnú zásobu a to nielen základnú ale aj odbornú terminológiu a využívať ju v kontexte, zvýšiť kvalitu jazykových spôsobilostí žiakov na 1. stupni základnej školy, prehĺbiť medzipredmetové vzťahy, zlepšiť medzipredmetovú komunikáciu a osilniť spoluprácu učiteľov školy. Metodika CLIL sa na našej škole veľmi osvedčila. Na hodinách matematiky a prírodovedy žiaci prejavovali väčší záujem, hodiny boli pre nich zaujímavejšie. Veľmi rýchlo si osvojovali slovnú zásobu a pozorovali sme sa aj zlepšenie v spôsobilosti porozumenie počúvaním. Žiaci reagovali na pokyny učiteľov rýchlejšie, ľahšie sa orientovali v nemeckých textoch, vedeli si rýchlejšie vyhľadávať informácie. V rámci hodín prírodovedy sa kladol dôraz na ucelené verbálne výpovede žiakov. Žiaci diskutovali a kladli otázky v nemeckom jazyku k daným témam. Vyučujúci umožňovali žiakom primerane prezentovať výsledky ich prác pred triedou ako aj pred rodičmi. Na hodinách matematiky rozvíjali numerické zručnosti, schopnosti orientovať sa v rovine, priestore a postupne si uvedomovali vzťah medzi matematikou a reálnym životom. Učitelia pri vyučovaní metodikou CLIL v prvom rade kladli veľký dôraz na to, aby na hodinách žiaci precvičovali nemecký jazyk hrovou formou a deti nezaťažovali ťažkými domácimi úlohami.

Po štyroch rokoch experimentálneho overovania môžeme konštatovať, že aj napriek namáhavej príprave učiteľov na hodiny s CLIL je pre žiakov táto forma veľmi prijateľná. Tak ako pani Menzlová povedala: „Cudzí jazyk sice v malých dávkach, ale častejšie a po nejakom čase prinesie to svoje ovocie.“ Je to tak, už po štyroch rokoch môžeme povedať, že pri pravidelnom využívaní CLIL deti majú nielen radosť z učenia, ale samy vidia aj svoj pokrok. Riadili sme sa aj pravidlom, ktoré nám na vzdelávaníach pani Menzlová často zdôrazňovala: “ Ukaž mi len, ako sa to robí a ja to sám dokážem.“ Na našej škole sa učitelia snažili viesť deti k samostatnej práci a po určitej dobe deti naozaj dokázali samostatnešie pracovať. A to dodáva radosť a sebadôveru nielen deťom, ale aj učiteľom a rodičom.

Na záver by sme sa chceli poďakovať pani Silvii Pokrivčákovej, Eve Farkašovej a Beáte Menzlovej za vynaložené úsilie na seminároch a celkovej realizácie tohto projektu.

Mgr. Mária Recktenwald
 riaditeľka ZŠ s MŠ Grundschule mit Kindergarten
 Chmeľnica

Škola: Základná škola Polianska, Košice

Adresa školy: Polianska 1, 040 01 Košice

Riaditeľka školy: RNDr. Ingrid Gamčíková

**Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Katarína Gecková,
Mgr. Blažena Ihnátová, RNDr. Ingrid Milotová, Mgr. Zuzana
Nováková, Mgr. Miroslava Pavlíková, Mgr. Martina Redajová,
Mgr. Marta Trojčáková**

Zameranie školy:

- Cudzí jazyky – využívanie metódy CLIL
- Informatika (vyučovanie pomocou IKT)

V roku 2008 bol Ministerstvom školstva SR schválený projekt experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov. Na škole sme mali skúsenosť s vyučovaním cudzieho (anglického) jazyka od 1. ročníka a metóda CLIL bola pre nás veľmi zaujímavá. V školskom roku 2008/2009 sa preto do projektu experimentálneho overovania Didaktická efektívnosť metódy CLIL na prvom stupni ZŠ zapojila aj naša škola.

Metódu CLIL sme uplatňovali vždy v jednej z dvoch tried v každom ročníku. Najčastejšie sme využívali prvky anglického jazyka na hodinách matematiky a prírodovedy, v menšej miere aj na telesnej a výtvarnej výchove, informatickej výchove a vlastivede. Cudzojazyčná zložka na hodinách väčšinou nepresiahla 30%.

Žiaci prijali túto novinku s nadšením, vôbec si neuvedomovali, že sa učia cudzí jazyk a brali to skôr ako príjemné spostenie vyučovacej hodiny. Automaticky reagovali na angličtinu angličtinou a nemali problém prechádzať z cudzieho jazyka do materinského jazyka. Menšie problémy mali žiaci s vývinovými poruchami učenia, ktorí majú všeobecne ťažkosti so zvládnutím základného učiva. Pri týchto žiakoch však učiteľia dôsledne uplatňovali individuálny prístup a tak vytvorili žiakom podmienky na sebauplatnenie. Pozitívne prijali metódu CLIL aj rodičia. Niektorí dokonca tvrdili, že ich deti vyslovili prvé anglické vety práve vďaka metóde CLIL.

CLIL prináša mnohé výhody:

- celkové zlepšenie komunikačných kompetencií žiaka v cieľovom jazyku,
- zvýšená motivácia žiaka prostredníctvom reálnych edukačných situácií pri vyučovaní cieľového jazyka,
- zvýšenie plynulosti vyjadrovania sa, širší rozsah slovnej zásoby,
- aktívne zapojenie sa na hodinách,
- pozitívny postoj k cudziemu jazyku,
- príprava na praktický život a prácu v multikultúrnej spoločnosti.

Prináša však aj problémy:

- zvýšené nároky na prípravu učiteľov v oblasti ich univerzitného a následne celoživotného cudzojazyčného vzdelávania (jazykárov aj nejazykárov),
- zvýšené nároky na prípravu učiteľov na vyučovanie (jazykárov aj nejazykárov),

---

- zvýšené nároky na materiálne zabezpečenie vyučovania (okrem využívania knižných zdrojov a zahraničných učebníc, príp. odbornej literatúry, aj využívanie už hotových cudzojazyčných didaktických materiálov).

Aj napriek všetkým problémom považujeme projekt experimentálneho overovania metódy CLIL za mimoriadne úspešný a budeme pokračovať s využívaním metódy CLIL aj na 2. stupni ZŠ.

Škola: Základná škola s materskou školou, Bratislava

Adresa školy: Za kasárňou 2, 831 03 Bratislava

Riaditeľ školy: PaedDr. Milan Ščasný

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Adriana Lipková,

Mgr. Eva Lapedesová, Mgr. Viera Slezáková,

Mgr. Tatiana Hanicová, Mgr. Lenka Tóthová,

Mgr. Silvia Gombosová, Mgr. Helena Warganová,

Mgr. Jarmila Blažeková, Mgr. Beatrix Jurikovičová,

Mgr. Zuzana Russelová, Mgr. Ivica Kováčová

Naša škola je už 50. rokov zameraná na vyučovanie cudzích jazykov. Školský vzdelávací program nám dáva priestor, aby sme už od prvého ročníka mohli vyučovať nemecký alebo anglický jazyk 4 hodiny týždenne počas celého 1. stupňa. Od tretieho ročníka pribúda povinne anglický jazyk 3 hodiny týždenne vo všetkých triedach. Výučbu jazykov podporujeme rôznymi projektmi, napr. týždeň nemeckého a týždeň anglického jazyka so zahraničnými lektormi. Sme zapojení do medzinárodného projektu COMENIUS, v rámci ktorého sme spolupracovali s desiatimi školami z rôznych krajín EÚ. Spolupracujeme s rakúskymi školami v medzinárodnom projekte EdQ (Education Quality), cieľom ktorého je cezhraničná spolupráca. Naši žiaci úspešne reprezentujú školu v krajských a obvodných olympiádach Nj a Aj. Učitelia využívajú aktuálne informačno-komunikačné technológie na interaktívnych tabuliach, v jazykových laboratóriách a počítačových triedach. Našu školu navštevuje 738 žiakov, spolu máme 31 tried.

Naša škola privítala možnosť zapojiť sa do celoslovenského projektu Didaktická efektívnosť metódy CLIL v primárnom vzdelávaní, pretože táto metóda nám dáva priestor integrovať prvky nemeckého jazyka a anglického jazyka do iných vyučovacích predmetov. CLIL metódu sme využívali na 1. stupni na hodinách matematiky, prírodovedy, vlastivedy, výtvarnej a hudobnej výchovy.

CLIL metóda je nová metóda, preto sme privítali možnosť zúčastňovať sa seminárov, ktoré viedla Ing. Beáta Menzlová, kde sme si mohli zároveň vymeniť skúsenosti s inými školami. Videli sme aj pekné otvorené hodiny v anglickom a nemeckom jazyku. Na vyučovanie metódou CLIL je potrebná osobitná príprava, preto sme vyskúšali hodiny uverejnené na stránke www.amos.ukf.sk. Na hodiny si pripravujeme vlastné metodické a pracovné listy, pomôcky, využívame interaktívnu tabuľu, čerpáme materiály aj z internetu. Tento spôsob výučby výrazne rozširuje slovnú zásobu, odbúrava zábrany pri hovorení, dáva šancu aj slabším žiakom aktívne sa zapájať do aktivít v cudzom jazyku. Celkovo sú hodiny, kde sa vyučuje CLIL metódou, hodnotené kladne aj zo strany žiakov. Pre deti je to oživenie, spestrenie vyučovania, slovnú zásobu si osvojujú prirodzenou cestou, neberú učenie sa cudzieho jazyka, ako to je na klasických hodinách nemčiny. Nevýhodou je, že CLIL metódu môžu uplatňovať iba učitelia, ktorí sú odborníci v cudzom jazyku a zároveň v danom predmete.

Metódu CLIL sme zaviedli na našej škole v školskom roku 2008/2009. Projekt bol na našej škole úspešný, preto sme sa rozhodli, že v tomto projekte budeme na 1. stupni pokračovať. V tomto školskom roku sme ho zaviedli aj na 2. stupni v 5. ročníku. CLIL

metódou vyučujeme biológiu v 4 triedach, v dvoch triedach integrujeme anglický jazyk a dvoch triedach nemecký jazyk.

Ďakujeme Štátnemu pedagogickému ústavu a hlavne pani Ing. Beáte Menzlovej za možnosť zúčastniť sa na tomto projekte.

Žiaci povedali:

Na prírodovede žiaci dopĺňali názvy zvierat a niektorí hovorili aj navyše:

„Ja viem aj, ako sa povie lienka!“

Na hodine, kde sa neučilo CLIL metódou, sa deti často pýtali: „Môžem to povedať/ napísať/ aj po nemecky?“

„Kedy budeme mať nemčinu na prírodovede/ matematike?“

„Teraz to vypočítame aj po nemecky/anglicky.“

„Páčilo sa mi, že pani učiteľka nám povedala na hodine prírodovedy, ako sa povedia časti tela po nemecky. Potom sme si urobili projekty.“

„Prečo nehovoríme po nemecky aj na telesnej výchove?“

„Boli sme v Rakúsku nakupovať a ja som počítal tak, ako to robíme na matematike.“

„Keď sme boli so psom u veterinára, ja som povedala, že ho bolí Pfote.“

„S ockom sme si pozerali na internete nemecké stránky a ja som vedel, ako sa povedia planéty po nemecky.“

„Niekedy si aj na matematike zaspievame nejakú nemeckú pesničku.“

„Na výtvarnej nám pani učiteľka povie vždy po nemecky, čo budeme potrebovať.“

„Páčilo sa mi, že sme sa na hudobnej výchove učili aj nemeckú koledu.“

Škola: Súkromná základná škola Wonderschool, Bratislava

Adresa školy: Bilíková 34, 841 04 Bratislava

Riaditeľka školy: Mgr. Zuzana Stanová

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Zuzana Stanová,

Mgr. Zuzana Dendisová, Mgr. Eva Gáborová,

Mgr. Viera Mičková

Naša škola sa do projektu CLIL zapojila v roku 2009. Rok predtým naša škola Wonderschool aj vznikla. Vznik školy bol podmienený hlavne záujmom zo strany rodičov, ktorí chceli, aby ich deti nadviazali na bilingválny spôsob výučby z materskej školy. Pod mottom „Dvere do sveta Európy sa začínajú u nás“ sme začali pracovať na čo najlepšom spôsobe výučby v slovenskom aj anglickom jazyku. Rozsah vyučovacích hodín sme sa snažili rozdeliť na 60% v slovenskom a zvyšných 40% v anglickom jazyku. Do rozvrhu sme v rámci týždennej dotácie, zaradili v jednotlivých ročníkoch nasledujúce predmety, (všetky sú vyučované v anglickom jazyku):

	<i>1.roč.</i>	<i>2.roč.</i>	<i>3.roč.</i>	<i>4.roč</i>
<i>English</i>	2	2	2	2
<i>Science</i>	1	1	1	1
<i>Math</i>	2	2	2	2
<i>Art</i>	1	1	1	2
<i>Physical education</i>	1	1	1	1
<i>Computer</i>	1	1	1	1

V súčasnosti máme nastavený školský vzdelávací program tak, aby sa na predmetoch slovenskej prírodovedy a anglickej science vyučovali v jednom mesiaci rovnaké témy. Anglické hodiny vyučuje lektor pochádzajúci z Anglicka. Počas školského roka pripravujeme vianočný program, ktorý je tvorený v oboch jazykoch. Taktiež robíme projekty v anglickom jazyku a žiaci ich prezentujú pred svojimi rodičmi. Z týchto projektov majú radosť nielen deti, ale aj učitelia a rodičia. Na projektoch sa pracuje dva mesiace pred ich prezentáciou. Žiaci vyrábajú produkty, plagáty v anglickom jazyku, chodia na exkurzie a učia sa správnu anglickú výslovnosť. Deti takto odbúravajú strach z komunikácie v cudzom jazyku a obohacujú si slovnú zásobu k danej téme v oboch jazykoch. Na podobnom princípe ako prírodoveda fungujú aj hodiny matematiky, telesnej výchovy, informatiky či výtvarnej výchovy. Keďže sme škola, ktorá funguje krátko, stále nachádzame chyby a snažíme sa ich naprávať. Spokojnosť rodičov a usmiate tváre detí sú motiváciou, ktorá nás presvedča o tom, že osvojovanie si cudzieho jazyka môže byť prirodzené a súčasne zábavné.

A tu sú referencie našich rodičov:

Lenka: Eliška sa po vstupe do triedy k Martinovi zlepšila o dosť v angličtine, pokiaľ viem, ani Lili nemá problém.

Martinkovi rodičia: Za tri mesiace u neho nastal výborný pokrok, samozrejme, aj čo sa týka jazykových znalostí, o angličtinu prejavuje záujem a baví ho učiť sa stále niečo nové.

Škola: Základná škola Slobodného slovenského vysielача Skuteckého, Banská Bystrica

Adresa školy: Skuteckého 8, 974 01 Banská Bystrica

Riaditeľka školy: Mgr. Zuzana Sedláčková

Vyučujúci zapojení do experimentu:

Mgr. Katarína Rosiarová, Mgr. Petra Paulisová,

Mgr. Beata Lukačovičová, Mgr. Andrea Vozárová,

Mgr. Marcela Lajmonová

Naša škola vznikla v roku 1958 a v roku 1969 získala titul ZŠ (vtedy ZDŠ) SSV, Slobodného slovenského vysielача. Od roku 1979 sa stala školou s rozšíreným vyučovaním cudzích jazykov. Spočiatku školu navštevovali žiaci len od 3. ročníka. Až v školskom roku 1992/93 sa prvýkrát otvoril prvý ročník, v ktorom sa vyučoval anglický jazyk a v 5. ročníku sa experimentálne otvárala trieda s vyučovaním dvoch cudzích jazykov. Od školského roku 1993/94 sa otvorili dve triedy prvého ročníka – anglická a nemecká. Odvtedy sa naši žiaci učia prvý cudzí jazyk, AJ alebo NJ od 1. ročníka po 9. a od piateho ročníka si priberajú druhý jazyk – NJ, FJ alebo AJ. V súčasnosti sídlime v centre Banskej Bystrice, na Skuteckého ulici. Posledné dva školské roky sme otvorili v prvom ročníku triedy pre deti so špecifickým intelektovým nadaním na cudzí jazyk, a preto sa už prváci učia v týždni 3 hodiny cudzieho jazyka.

Naša škola je zapojená do experimentu CLIL od školského roku 2008/2009. Od tohto roku bola v každom ročníku na prvom stupni jedna trieda, ktorá využívala tento prístup vo vyučovaní matematiky a prírodovedy. Cieľovým jazykom bola nemčina.

Z dôvodu zavedenia CLILu bola trieda jednu hodinu matematiky a prírodovedy do týždňa rozdelená do dvoch skupín pre zabezpečenie menšieho počtu žiakov. V matematike sme aplikovali CLIL takmer na každej hodine, keď sme rozšírili číselný obor, napríklad formou matematických rozcvičiek (10 minút). Možno povedať, že počas vyučovania matematiky týmto spôsobom si deti veľmi dobre zafixovali čísla v danom číselnom obore, vzťahy medzi číslami, ich porovnávanie, matematické operácie v danom číselnom obore. Veľmi dobre a efektívne sa dala rozširovať slovná zásoba pomocou slovných úloh, kde žiaci museli aktívne počúvať s porozumením, následne úlohu vyriešiť a odpovedať na ňu. Nové učivo sme aplikovali 1-2 hodiny mesačne. (20-25 minút).

V praxi sa nám problematikejšie javila otázka terminológie, najmä keď pre nejaký výraz existovali synonymné pomenovania. Vyžadovalo to veľké množstvo času a úsilia pomocou internetu si svojpomocne zistiť, aká je skutočnosť, aký výraz sa naozaj v nemeckých školách používa.

V učive prírodovedy sa nám osvedčili témy: rastlinstvo, živočíšstvo, ľudské telo, prírodniny, ovocie, zelenina, zdravá strava. Vhodné je využiť témy, ktoré sa cyklicky opakujú v každom ročníku, tak možno upevniť osvojené vedomosti a zručnosti, na ktoré je možné nadviazať ďalšie učivo. V tomto predmete sme využívali CLIL 1-2 hodiny do mesiaca ako nové učivo.

V tomto školskom roku pokračuje CLIL aj v piatom ročníku, kde sa nemecký jazyk integruje s učivom dejepisu a občianskej náuky. Rodičia nás v projekte podporovali aj

podporujú, sú spokojní, že môže pokračovať aj na 2. stupni. Sú ochotní nám materiálne pomôcť. V tomto prístupe vidia výhodu, lebo deti majú viac možností sa vzdelávať a zdokonaľovať v cieľovom cudzom jazyku.

Žiaci hodnotia vyučovanie v cudzom jazyku pozitívne, uvedomujú si nevyhnutnosť ovládania cudzieho jazyka v súčasnej dobe.

Žiaci o CLILe:

- Viac sa mi páči matematika v nemeckom jazyku, lebo mi ide lepšie ako prírodoveda.

(Dávid, III. ročník)

- Veľa sa hráme, je to zábava.

(Lea, IV. ročník)

- Ja mám rád prírodovedu aj slovenskú, aj nemeckú.

(Maťko, III.A)

- Páčili sa mi pracovné listy v nemčine, keď som musel čítať.

(Matúš, IV. ročník)

**Škola: Evanjelická spojená škola, organizačná zložka
Evanjelická základná škola biskupa Jura Janošku
Adresa školy: Komenského 10, 031 01 Liptovský Mikuláš
Riaditeľka školy: Mgr. Jana Chaloupková
Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Martina Dvorská,
Mgr. Slávka Hričáková, Mgr. Zlatica Labašková,
Mgr. Zuzana Oravcová, Mgr. Janka Sochorová,
Mgr. Eva Klejková, Mgr. Mariana Lišková,
Mgr. Alexandra Bobková, Mgr. Katarína Hanková**

Škola bola zapojená do projektu od roku 2008.

Organizácia experimentu CLIL na našej škole:

Projekt sa realizoval na I. stupni našej základnej školy. Metodika CLIL bola implementovaná do predmetov matematika, prírodoveda, vlastiveda a evanjelické náboženstvo. Učitelia anglického jazyka úzko spolupracovali s učiteľmi daných predmetov. Spolupracovali pri výbere vhodných tém a príprave metodických a pracovných listov. Práve pri metóde CLIL je nevyhnutná spolupráca týchto učiteľov, aby bola metóda čo najviac efektívna. Učiteľ cudzieho jazyka môže poskytnúť informácie o známej slovnej zásobe a gramatických štruktúrach, ktoré sa môžu využiť, pretože ich žiaci už poznajú. Zároveň poskytnú reálny obraz toho, čo môžu žiaci daného ročníka zvládnuť po jazykovej stránke. Na základe našich skúseností môžeme potvrdiť, že takáto spolupráca je prospešná a prispieva k zefektívneniu tejto metódy.

Organizácia experimentu CLIL v triedach:

Uplatňovanie metodiky CLIL úzko súvisí s výberom vhodnej témy, preto bola aj na našej škole frekvencia uplatňovania metodiky závislá na vhodných témach, ktoré boli vybrané z učiva daných predmetov. Implementácia metodiky CLIL bola v rozsahu 10% až 40% z celkového počtu hodín predmetu. Realizácia prebiehala v krátkych 10 až 20 minútových vstupoch v anglickom jazyku. V závislosti od témy bol CLIL použitý pri novom učive, ale aj pri jeho opakovaní a upevňovaní. Metodické listy sme dopĺňali pracovnými listami, aj keď to nie je nevyhnutné. Z vlastnej skúsenosti vieme, že aj keď žiaci radi vypracovávajú pracovné listy, veľké množstvo a časté vyplňanie im môže pripadať jednotvárne. Preto je vhodné pri metóde CLIL zaradiť aj iné formy a doplniť metodický list napríklad vhodnou hrou, ukazovacou piesňou, divadielkom a pod.

Niektoré témy, v ktorých sme aplikovali metodiku CLIL:

Prírodoveda:

Poznám svoje telo

Jedlo – ovocie, zelenina

Jedlo – čo jeme celý deň

Ako sa príroda počas roka mení?

Prečo sa vzduch hýbe?

Hmota – veci v triede

Rozpusťné a nerozpusťné látky

Vlastiveda:

Bezpečnosť

Veľká noc

Vianoce

Moja rodina

Matematika:

Geometrické tvary

Radové číslivky

Veľký, malý, väčší, menší

Počítanie – sčítavanie, odčítavanie

Číslivky do 100 (desiatky)

Evanjelické náboženstvo:

Desať Božích prikázaní

Podobenstvo o stratenej ovečke

Podobenstvo o staviteľoch

Podobenstvo o rozsievачovi a štvorakej pôde

Desať egyptských rán

Povolanie Abraháma

Odporúčanie:

Skúsenosti na našej škole ukazujú, že metóda CLIL je efektívnou metódou, a to vo viacerých ohľadoch. Žiaci sa učia cudzí jazyk v prirodzených podmienkach, keďže nepoužívajú jazyk v umelo vytvorených situáciách. Nesústreďujú sa na samotný jazyk, ale na obsah. Metóda CLIL je vhodná pre všetkých žiakov, nevyžaduje si špeciálne nadané deti. Táto metóda je medzi žiakmi veľmi obľúbená.

Oblúbenosť tejto metódy žiaci opisujú takto:

- Veľmi sa mi to páčilo, lebo sme sa mohli naučiť niečo nové a bolo to super.
(Peťa, 4. ročník)
- Na prírodovede sme sa učili aj nové slová po anglicky a bolo to zábavné.
(Alex, 4. ročník)
- Veľmi sa mi to páčilo, že sme mali aj kúsok angličtiny na iných predmetoch. (Peťa, 4. ročník)
- Bolo to pekné, naučili sme sa viac angličtiny.
Mohlo by to byť aj v 5. ročníku.
(Sára, 4. ročník)

Vstupy v cudzom jazyku žiaci nevnímajú ako záťaž alebo učenie sa niečoho navyše. Práve naopak, vnímajú to veľmi pozitívne. Po niekoľkých hodinách s použitím metódy CLIL ju žiaci prijímajú úplne prirodzene. Keďže táto metóda ponúka možnosť zapojenia rôznych štýlov učenia sa, je pre žiakov veľmi efektívna a zaujímavá.

Vďaka nadobudnutiu teoretických poznatkov a praktických skúseností učiteľov v projekte experimentálneho overovania môže naša škola pokračovať vo využívaní metódy CLIL vo vlastnom projekte a tým zefektívniť vyučovanie cudzieho jazyka.

Škola: Základná škola Hradná, Nové Zámky

Adresa školy: Hradná ul. č. 22, 940 56 Nové Zámky

Riaditeľka školy: Mgr. Mária Kuklová

Vyučujúci zapojení do experimentu: Mgr. Mária Palacková, Mgr. Dana Hrabovszká, Mgr. Jana Šutková, Mgr. Viera Porubská, Mgr. Tibor Rozsnyó, Mgr. Viera Pliešková, Mgr. Zuzana Mazúchová, Mgr. Ján Hrabovszki

Brány našej školy sa otvorili v školskom roku 1966/1967. Vtedy mala 18 tried. V súčasnosti sme 28-triedna základná škola zameraná na výučbu cudzieho jazyka a informatiky. Pozitívom školy je vysoká odbornosť a kvalifikovanosť jej pedagogických pracovníkov a humánny prístup pedagógov ku žiakom.

Rozvíjame tradíciu kvalitného vyučovania cudzích jazykov. Už od prvého ročníka majú naši žiaci možnosť sa hravou a prístupnou formou učiť nemecký alebo anglický jazyk. Na škole však máme kvalifikovaných pedagógov aj pre jazyk francúzsky a ruský.

Experimentálne overovanie metódy CLIL

Realizátorky: Mgr. Mária Palacková, Mgr. Dana Hrabovszká, Mgr. Jana Šutková, Mgr. Viera Porubská, Mgr. Tibor Rozsnyó, Mgr. Viera Pliešovská, Mgr. Zuzana Mazúchová, Mgr. Ján Hrabovszki – učitelia pre primárne vzdelávanie
Mgr. Erika Kováčová, Mgr. Zuzana Smoláriková, Mgr. Hana Janičová, Ing. Zuzana Valušová – učiteľky pre 2.stupeň

Škola je do experimentálneho overovania metódy CLIL zapojená od roku 2008. Anglický jazyk sa na 1. stupni základnej školy vyučuje ako povinný predmet s dotáciou 2 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a 3 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.

CLIL metódou sa vyučujú predmety matematika a prírodoveda. Časová dotácia závisí od toho, či sa nový pojem vyvodzuje alebo opakuje či precvičuje. Pri vyvodzovaní učiva je časová dotácia približne 15 až 20 minút, pri opakovaní je to rôzne podľa témy, cieľovej skupiny žiakov v rozmedzí 10 až 15 minút. Osvojené pojmy sa utvrdzujú a používajú na vyučovaní priebežne.

Cieľ experimentálneho overovania zavedenia CLIL do prvého ročníka pre všetkých žiakov vyplýva z funkcií jazyka (dorozumievacia a poznávací funkcia) ako nástroja nielen dorozumenia, ale aj myslenia. Experimentálnym overovaním chceme nájsť vhodné spôsoby aplikácie cudzieho jazyka do vyučovacích predmetov a výchovy, zároveň aj vhodné obsahy, overiť vplyv na motiváciu a výsledky žiakov, pripraviť metodické a didaktické materiály pre cudzie jazyky – anglický, nemecký, ruský a francúzsky.

Ďalším cieľom experimentálneho overovania je, aby si žiaci uvedomili význam cudzieho jazyka nielen ako nástroja na dorozumievanie, ale spoznali aj jeho poznávaciu funkciu. Vyzdvihnúť tiež chceme dôležitosť medzipredmetových vzťahov.

S overovaním vyučovania metódou CLIL pokračujeme v 5. ročníku v predmetoch matematika a biológia.

Experimentálne overovanie cudzích jazykov bilingválnou formou výučby

Realizátorky: PaedDr. Marta Bystrická, Mgr. Melinda Kováčsová, Mgr. Hana Janičová, Mgr. Zuzana Smoláriková, Mgr. Erika Kováčová, Ing. Zuzana Valkusová, Mgr. Petra Keresztesová, Mgr. Martin Matejčuk – učitelia anglického a nemeckého jazyka
Mgr. Eleonóra Vargová-Žilinská, Mgr. Zuzana Ďurinová – učiteľky pre primárne vzdelávanie

Experimentálne overovanie bilingválnou formou výučby sa začalo 1.9.2005. Otvorili sa dve triedy v 1.ročníku – jedna so zameraním na anglický jazyk a druhá so zameraním na nemecký jazyk. Žiaci sa učia v 1. a 2. ročníku cudzí jazyk ako povinný predmet s dotáciou týždenne 4 hodiny, bilingválnou formou sa vyučujú ďalšie predmety – hudobná výchova, telesná výchova, prírodoveda.

Od 3. ročníka je dotácia vyučovania cudzieho jazyka 5 hodín týždenne. Na hodinách anglického jazyka v ročníkoch 1.- 4. sa žiaci oboznamujú so štruktúrami jazyka hrovou formou. Na rozvoj rečových zručností sa využívajú príbehy, rozprávky a obrázky, ktoré podnecujú rozprávanie. Tematické okruhy sú spracované do príbehov a jazyk sa deťom prekladá globálne. Učitelia porozprávajú príbehy, ktorým deti porozumejú na základe obrázkov, mimiky a gestikulácie. Prostredníctvom hier, básničiek a pesničiek si osvoja určitú slovnú zásobu. Učitelia upravujú texty príbehov, z ktorých žiaci vyberajú zaujímavé časti a zostavujú minidiálygy, čím si precvičujú časti príbehu. Učitelia dôsledne dbajú o to, aby boli zapojené všetky deti. Pravidelne využívajú CD, DVD, interaktívnu tabuľu, prezentácie, pracovné listy a jazykové laboratórium.

Vyučovanie anglického jazyka vo vyšších ročníkoch prebieha v rámci vyučovania orientovaného na komunikáciu. Receptívne a produktívne zručnosti (počúvanie s porozumením, čítanie s porozumením, ústny a čiastočne i písomný prejav) sa rozvíjajú v ústnej a písomnej oblasti.

Cvičenia sú zamerané na nácvik ústneho prejavu s dôrazom na tvorenie otázok, aby sa žiaci vedeli orientovať v cudzojazyčnom prostredí. Nácvik správnej výslovnosti a intonácie je už od samého začiatku vyučovania jeho dôležitou súčasťou. Deti si upevňujú a automatizujú výslovnostné návyky. Využívajú sa piesne, veršovačky a divadelné hry. Ústny prejav precvičujú pomocou riadených a neriadených dialógov, situačných a jazykových hier a dramatizáciou. Rovnako ako v nižších ročníkoch, aj vo vyšších sa pravidelne využívajú CD, DVD, interaktívna tabuľa, prezentácie, pracovné listy a jazykové laboratórium.

Gramatické učivo nie je preberané samostatne, ale v kontexte – pasívne pri čítaní a počúvaní, aktívne formou rozprávania a písania.

Vyučovacie výsledky dokazujú, že práca je pre deti zaujímavá, atraktívna a tešia sa na každú vyučovaciu hodinu. Vytvorená atmosféra bez strachu a stresu zohľadňuje individuálne potreby a rozvíja osobnosť každého dieťaťa. Žiaci sa s chuťou a s prirodzenou zvedavosťou učia všetkými zmyslami. Zároveň sa u nich rozvíja nielen vedomostná, ale aj emočná inteligencia.

Škola: Základná škola Martinská, Žilina

Adresa školy: Martinská 20, 010 08 Žilina

Riaditeľka školy: Mgr. Beáta Veselská

Vyučujúci zapojení do experimentu:

Zuzana Smetanová, Mária Moravčíková, Dagmar Trubačová,

Dagmar Surňáková

Naša škola chce poskytnúť svojim žiakom kvalitné vzdelávanie, a preto sme sa v školskom roku 2011/2012 zapojili do projektu Didaktická efektívnosť metódy CLIL v primárnom vzdelávaní ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov, ktorý je pod záštitou Štátneho pedagogického ústavu SR. S projektom sme začali pracovať na hodinách matematiky, prírodovedy a informatickej výchovy. V školskom roku 2012/13 učíme v 1. ročníku a v 2. ročníku integrovaním anglického jazyka do vzdelávania detí metódou obsahovo a jazykovo integrovaného vyučovania CLIL (Content and Language Integrated Learning). Používame aditívny typ CLIL-u so strednou expozíciou CJ (15% - 50% vyučovacieho času)

Jedna z hlavných priorít našej školy, výchova a vzdelávanie plnohodnotnej osobnosti žiaka, spočíva aj v dorozumievaní sa cudzími jazykmi. Výučba cudzích jazykov začína už v 1. ročníku a pokračuje počas celého štúdia. Rodičia a žiaci si podľa záujmu môžu vybrať jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský. Druhý jazyk sa vo vybraných triedach vyučuje od 5. ročníka. K zlepšeniu kvality vyučovania cudzích jazykov napomáha aj výučba v jazykovom laboratóriu. Naša škola sa aktívne zapája aj do iných projektov, ako napr. Comenius a E- twinning.

Comenius – projekt, ktorý začal v roku 2011 a skončí sa v roku 2013- je spojený s témami zo športu a zdravotného životného štýlu. Hlavným cieľom tohto projektu je:

- spolupráca a komunikácia s partnerskými školami - študenti a učitelia z našej a iných Európskych krajín: Španielsko, Poľsko, Turecko a Slovinsko,
- zapojili sme všetkých študentov z našej školy, aby participovali na projektových úlohách,
- komunikácia a používanie anglického jazyka v reálnych životných situáciách,
- motivácia študentov,

Žiaci z prvého stupňa boli veľmi milí, nápomocní a motivovaní v plnení určených cieľov. Boli začlenení do prípravy nástenných tabúl a plagátov o zdravej výžive, o športe a našej škole. Učili sa spievať Comenius hymnu. Vytvorili vianočné pohľadnice, ktoré sme posielali našim zahraničným priateľom. Učitelia organizovali športové súťaže. Zúčastnili sa na tvorbe kroniky Comenius.

E - twinning – medzinárodná spolupráca škôl zo Slovenska a Poľska (Zabrze). Projekt sa volá Hi there, neighbour. Naši žiaci si vymieňajú informácie o sebe, svojom meste, škole a vzájomne sa spoznávajú. Týmto projektom chceme zvýšiť ich jazykové znalosti a tiež počítačové zručnosti. Ďalšími prioritami našej školy sú: športové zameranie, používanie informačných systémov, rozvoj čitateľskej gramotnosti, humanizácia a orientácia na osobnosť dieťaťa, rovnocennosť výchovy so vzdelaním a spolupráca v projektovej a medzinárodnej oblasti.

Škola: Základná škola Hlboká cesta, Bratislava
Adresa školy: Hlboká cesta 4, Bratislava 811 04
Riaditeľka školy: Mgr. Elena Uričová
Vyučujúci zapojení do experimentu: kolektív učiteľov
na 1. stupni

Experiment vo výučbe metódou CLIL (Content and Language Integrated Learning) sa začal na našej škole v školskom roku 2011/2012 na prvom stupni. Do experimentu boli začlenení žiaci druhého a tretieho ročníka v predmetoch matematika a prírodoveda. Nakoľko to boli naše začiatky, vybrali sme iba uvedené predmety. Metódou CLIL začali vyučovať triedni učitelia uvedených ročníkov v spolupráci s učiteľmi cudzieho jazyka na prvom stupni. Metódou CLIL sa na našej škole začalo vyučovať najprv v nemeckom jazyku a tento rok sme pribrali aj anglický jazyk. Metódou CLIL sa bude vyučovať aj na druhom stupni v predmetoch geografia, matematika a biológia.

Časová dotácia v predmete prírodoveda v treťom ročníku je dve hodiny týždenne. Metódou CLIL sa vyučovalo asi 15 minút z hodiny dvakrát v mesiaci. Deťom sa vždy dopredu oznámilo, že daná hodina bude prebiehať aj v cudzom jazyku. Keďže žiaci majú nemecký jazyk päť krát do týždňa, nemali problém sa pohotovo preorientovať na komunikáciu v cudzom jazyku. Naopak, na hodiny s výučbou CLIL sa veľmi tešili. Na hodinách boli preberané témy v súlade s učebným plánom. Učiteľka si v spolupráci s učiteľmi cudzieho jazyka pripravila pracovné listy na danú tému, ktoré na hodine použila. Súčasťou pracovných listov bola aj metodika, podľa ktorej postupovala. Na jednotlivých hodinách si žiaci osvojili okolo desať slov. Keďže žiaci majú rozšírenú výučbu nemeckého jazyka, počet osvojených pojmov sa prirodzene zvýšil. K tomu napomohla aj ich prirodzená zvedavosť a túžba po vedomostiach. Osvojovane si jednotlivých pojmov bolo pre deti veľmi jednoduché, priam bezproblémové. Ľahko tiež zvládali prechod z jedného jazyka do druhého. Určité ťažkosti sa objavili u žiakov s poruchami učenia (čítanie a písanie cudzích slov). Zistili sme zvýšenú motiváciu detí v učení a zároveň deti prejavili prvé známky myslenia v cudzom jazyku.

Učitelia odborných predmetov a učitelia cudzích jazykov prejavili bezproblémovú spoluprácu nielen pri príprave na vyučovaciu hodinu, ale aj v rámci vyučovania. Táto spolupráca bola umožnená nielen ochotou zainteresovaných učiteľov, ale aj veľkou podporou zo strany vedenia školy.

Keďže sa táto metóda vo výučbe osvedčila, dúfame, že rovnaký efekt bude mať aj na druhom stupni v nemeckom a anglickom jazyku.

Na záver uvádzame niekoľko názorov detí:

- „Učenie v nemčine sa mi páčilo. Niekedy to bolo ťažké, inokedy nie. Teda keď boli nové slovíčka, tak to bolo ťažšie. Páčilo sa mi to, lebo to bolo pre nás niečo nové. Dúfam, že sa to ešte zopakuje.“ (Ninka, štvrtý ročník)
- „Učiť sa v nemčine je ťažšie ako po slovensky, ale zase sa mi to páčilo, lebo je to niečo iné. Zo začiatku to bolo ťažké, lebo sme sa učili niečo nové. Chcela by som sa učiť aj v angličtine.“ (Viki, štvrtý ročník)
- „Páčilo sa mi to, lebo to bolo iné ako na obyčajnej hodine. Aj v angličtine by sa mi to páčilo.“ (Ninka, štvrtý ročník).

Názov: Obsahovo a jazykovo integrované vyučovanie (CLIL) v ISCED 1
Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie 26. november 2012

Vydavateľ: Štátny pedagogický ústav Bratislava
© autori príspevkov
Editori: doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD.,
Dipl. Ing. Beata Menzlová,
PaedDr. Jana Luprichová

Rozsah: 160 strán
Rok vydania: 2012
Tlač: Novoprint Zlaté Moravce

ISBN 978-80-8118-110-8